

INCIPIT LIBER VAIECRA ID EST LEVITICUS

Contents

INCIPIIT LIBER VAIECRA ID EST LEVITICUS

1 Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: ¹ ² Loquere filiis Israëli, et dices ad eos: Homo, qui

¹ + **1.1 Præfatio** Hebraice VAIICRA ISICHIUS in Levit. Liber iste Leviticus dicitur quia scilicet in hoc nomine totius libri argumentum manifestatur. Tribus Levi tabernaculi ministerium sortita est, in quo sacrificia, et primitias, et primogenitorum oblationes offerri præceptum est, quia omnia sacrificia ad Levitas pertinent Num. 18.. A quibus liber iste congruum sortitus est nomen, qui hæc omnia digerit per ordinem. Latine Offertorius vel sacrificativus dicitur, quia de sacrificiis et cæremoniis agit. Hic bene post Exodum ponitur: in eo enim tabernaculum ordinatur, in hoc ea continentur quæ Dominus Moysi de tabernaculo loquebatur, et tabernaculi cæremoniæ. Si quis autem quærat quare libri legis divisi sunt, cum historia tempore indivisa sit, respondendum est: ut fastidium scilicet lectori auferret librorum divisio, sicut et viæ spatia dividit viator, ut tanquam divisus minuatur labor. Rabanus ab Isichio Hierosolymorum episcopo, qui Leviticum satis plene exposuit, multa collegit, et ab aliis quoque Patribus, qui ejus aliquas sententias exposuerunt, quædam operi suo apposuit, et ex confuso sententiarum ordine quemdam expositionis ordinem multorum doctorum sententias alternando composuit. ISICHIUS in Levit. Præ omnibus necesse est interpretationem legis ad anagogen trahi, et spiritualem intelligentiam in littera prescrutari. Hoc enim non contradicit legi, sed eam defendit. Spiritualem quippe intellectum diligenter esse inquirendum etiam ipse Christus ostendit, qui in parabolis suis Matth. 13. agrum, mundum; agricolam seminantem semen bonum, justos; zizania, malignos; messorum quoque, angelos; et inimicum superseminantem, diabolum appellavit. Quis ergo vetat bovem eum qui operatur justitiam, appellare; sicut ovem, simplicem; et innocentem, columbam: et turturem sublimius agentes et contemplationi vacantes? Nunquid non Ezechiel Hierusalem lænam dixit: et catulum ejus, Elichim, qui ductus est in Ægyptum, et alium catulum Joachim in Babylonem ductum? Ezech. 19. Non solum quæ in parabolis dicta sunt, sed et quæ secundum historiam sunt, ad sublimiorem ducenda esse intellectum Paulus ostendit, dicens: Scriptum est quoniam Abraham habuit duos filios, etc.; post quæ addidit: Quæ sunt secundum allegoriam dicta: hæc enim sunt duo Testamenta, etc. Gal. 4.. Fortassis autem noxia erit littera spoliata spirituali intelligentia, et variis reprehensionibus obnoxia. Unde per Ezechielem et bonam legem, et non bonam Dominus appellat, dicens: Dedi eis præcepta mea, et judicia mea ostendi eis, quæ faciat homo et vivat in eis. Et alibi: Dedi eis mandata non bona, et judicia in quibus non vivant. Patet ergo bona esse et non bona; et in quibus vivant et in quibus non vivant: qui enim custodit sanctum Spiritum, vivit in eis; qui autem secundum carnem, moritur, quia vitam non cognoscit in eis. Deinde legislator non semper, sed certo tempore voluit custodiri legis superficiem, ut reprimeret duram Judæorum cervicem; unde: Scio quod populus iste duræ cervicis sit Exod. 32.; Osee autem vocat Judæos vitulam consternantem, quæ scilicet nullo modo domatur. Et alibi: Ephraim vitula docta diligere trituram, transivi super pulchritudinem colli ejus Osee. 10.; in quo obedientia significatur. Jugum enim legis imposuit, ut humiliati libenter susciperent leve et suave jugum Evangelii Matth. 12.. ORIG., homil. 1, in Levit. Si secundum quosdam etiam nostrorum simplicem intellectum sequamur, et absque ulla, ut ipsi nos ridere solent, strophæ verbi et allegoriæ nubilo vocem legislatoris excipiamus, ego ecclesiasticus sub fide Christi vivens, et in medio Ecclesiæ positus, ad sacrificandum vitulos vel agnos, et ad offerendam similam cum thure et oleo, divini præcepti auctoritate compellor: ipse ergo Dominus, ipse Spiritus sanctus deprecandus est, ut omnem nebulam peccati quæ visum cordis nostri obscurat, auferre dignetur, ut spiritualem intelligentiam intueamur, secundum illud: Revela oculos meos et considerabo mirabilia, etc. Psal. 118.. ISID. Omnis hostiarum diversitas Christi hostiam præfigurabat. Unde, veritate oblata, cessavit umbra I Cor. 15., verum sacrificium veri et æterni sacerdotis præfigurans. Ideo autem hostiis animalium propter emundationem oblati, una vera hostia Christi promittebatur, in qua fieret remissio peccatorum contractorum de carne et sanguine, qui regnum Dei non possidebunt: quia substantia corporalis in cœlestem mutabitur qualitatem. Christus in vitulo propter virtutem crucis offerebatur; in agno, propter innocentiam; in ariete, propter principatum; in hirco, propter similitudinem carnis peccati; in turture et columba, quia Deus et homo. Mediator enim Dei et hominum in duarum substantiarum conjunctione mon-

obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas, ³ si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento: masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: ² ⁴ ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. ³ ⁵ Immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus,

---

strabatur; in simlaginis conspersione, credentium per aquam baptismi collectam esse Ecclesiam, id est corpus Christi, ostendebatur. Nos autem moraliter offerimus vitulum, cum carnis superbiam vincimus; agnum, cum irrationabiles motus corrigimus; hædum, cum lasciviam superamus; columbam, dum simplices sumus; turturem, dum casti sumus, vel dum castitatem servamus; panes azymos, cum non in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis et veritatis epulamur. RAB. Singula sacrificia, imo singulas pene syllabas, et vestes Aaron, et totum Leviticum ordinem cœlestia dicit spirare sacramenta. Origenes quoque ait: Quia sicut in novissimis diebus Verbum Dei ex Maria virgine carne vestitum processit in mundum; cujus caro ab omnibus videbatur, divinitas paucis et electis cognita tegebatur: sic verbum Dei per prophetas profertur ad homines, ibi carnis, hic litteræ velamine tectum. Littera tanquam caro aspicitur: spiritualis sensus tanquam divinitas sentitur. Vocavit, etc. ISICH. in Levit. Per conjunctionem sequentia jungit præcedentibus; initium, scilicet libri hujus cum fine præcedentis: unius enim et ejusdem diei opus in utroque continetur. Liber quoque Numeri, quia nihil habet medium inter se et Leviticum, simile sortitur præcæmium; hoc est: Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, etc. Num. 1.. Nihil ergo post historiam Levitici ante historiam Numeri populus egit: neque enim locum mutaverat, quia necdum tabernaculum dedicaverat, nec multum temporis præterierat. In primo quippe mense secundi anni, ejusdem mensis initio agere cœperunt. In Exodo autem et Genesi, quia multum temporis medium, mortis Joseph et egressionis filiorum Israël, fluxerat, conjunctio non obtinet principium, sed opportunitum dispensationi eorum dispensatur exordium: Hæc sunt nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt Ægyptum. ISICH. Secundum 70. Revocavit. Sicut secundum eos revocavit Deus Beseleel ex nomine, quando præcepit fieri tabernaculum secundum figuram, quæ ostensa est in monte: ergo et nunc quamdam sacrificiorum intelligibilium imaginem describere præcepit; hæc revocatio quippe quamdam dispensationem rerum vel verborum ad superiora respicientium innuit. ORIG. hom. 1 in Levit. Vocavit autem, etc. In principio, etc., usque ad qui ad hæc audienda interiores aures afferunt mundas. ISICH. in Levit. Quod non diligit Deus Judæorum sacrificia, etc., usque ad et aperte hæc vocatio dispensationem verborum vel rerum respicientium ad superiora innuit. ORIG. homil. 1 Exod. Hominem quem primo posuit ad offerendum Domino, etc., usque ad sacrificium quoque duplex est quod et terrestria et cœlestia salvet. ID., ibid. Homo qui ad imaginem Dei et similitudinem factus rationabiliter vivit, etc., usque ad et collum ejus sicut turturis. ISICH. in Levit. Simplicem designat hominem, etc., usque ad jumentis etiam salus conceditur. ID. Sacrificium Deus exigit ut nobis proficiat, non sibi, etc., usque ad quæ tandem pro nobis aut contra nos testimonium dicant.

² + **1.3 De armento**, etc. ISID. Primum sacrificium est vitulus, id est Christus, de armento, id est de patriarcharum stirpe progenitus, qui aratro suæ crucis terram carnis nostræ perdomuit, et Spiritus sancti semen virtutum fruge ditavit. ORIG., ut supra. Vitulus superbus, caro nostra, etc., usque ad oleum autem charitatis et pacis et aliarum virtutum non habuerunt. Ad placandum, etc. Juxta LXX autem hoc acceptum dicit offerenti, scilicet si enim acceptum nobis vere sit, et cor nostrum recte judicans, nullique adhærens passioni, munus ad suscipiendum dignum probaverit: tunc orare in conspectu Domini, id est remissionem possumus obtinere. Unde coram ipso suadebimus corda nostra, quia si reprehenderit nos cor nostrum, scimus quia major est Deus corde nostro, et cognoscit omnia, etc.

³ + **1.4 Ponetque**, etc. Quod nos hostiam dicimus, Græce dicitur, in quo intelligibile holocaustum significatur. Spiritualiter enim fructificat, qui per spiritualem conversationem efficitur holocaustum: propter quod qui offert, manum in caput hostiæ ponit, quod significat initium prædictæ conversationis, quam qui offert, ipse sibi causa promissionis est. Sponte enim offert, quia donum est, et omne donum voluntarium est. Si enim promissionem suam transgressus fuerit, seipsum accusat, cum pœnas luerit. Sic autem acceptabilis erit, et ad expiationem suam proficiens, cum positione manus manifestaverit, quia sponte non necessitate obtulerit.

fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi: ⁴ ⁶ detractaque pelle hostiæ, artus in frusta concident. ⁵ ⁷ Et subjicient in altari ignem, strue lignorum ante composita: ⁸ et membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, caput videlicet, et cuncta quæ adhærent jecori, ⁹ intestinis et pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino. ¹⁰ Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret: ⁶ ¹¹ immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum: ⁷ ¹² dividantque membra, caput, et omnia quæ adhærent jecori, et ponent super ligna, quibus subjiciendus est ignis: ¹³ intestina vero et pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino. ⁸ ¹⁴ Si autem de avibus, holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ, ⁹ ¹⁵ offeret eam sacerdos ad altare: et retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris: ¹⁶ vesiculam vero gutturis, et plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent, ¹⁷ confringetque ascellas ejus, et non secabit, neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et

⁴+ **1.5 Immolabitque**, etc. ISICH. in Levit. Non solum enim propriam conscientiam et conversationem Deo debemus offerre, etc., usque ad sicut Christus ostium appellatur, sic doctrina apostolica quam largitur. Filii Aaron. ORIG., ubi supra. De genere Aaron erant Anna et Caiphas, et alii qui Christum pronuntiaverunt esse reum mortis, et effuderunt sanguinem ejus ad basim altaris: ibi enim est occisus, ubi altare erat et basis ejus, unde: Non capit prophetam perire extra Hierusalem.

⁵+ **1.6 Detractaque**, etc. ORIG., ibid. Sacerdos pellem detrahit, etc., usque ad terrena cœlestibus et divinis humana sociavit. ID Intestina cum pedibus jubet aqua dilui, in significationem baptismi. Intestina lavat, qui conscientiam purgat; pedes abluat, qui consummationem suscipit sacramenti. Qui enim mundus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus Joan. 15.: nec quisquam potest habere partem cum Jesu, nisi laverit pedes ejus. ISICH. in Levit. Pellis detrahitur cum divitiis et quibuscumque sæcularibus exspoliamur, etc., usque ad Christum imitantes sicut possumus. GREG. lib. I Moral., cap. 40. Pellem hostiæ detrahimus, etc., usque ad nihil lubricum in ara suæ orationis imponat.

⁶+ **1.10 Quod si**, etc. ISICH. in Levit. Paucis immutatis eadem dicit, etc., usque ad unde: Filius non portabit iniquitatem patris, etc. Anniculum, etc. ISID. Agnus oblatus, Christus innocens crucifixus. Unde: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Bene hædus offertur, quia per mortem Christi jugulatur diabolus auctor peccati. ISICH. Hoc de bobus non præcepit, etc., usque ad propterea holocaustum dicitur etiam sine operatione justitiæ.

⁷+ **1.11 Ad latus**, id est Gentilitatem altare respicit, quia pro gentibus celebrata est passio Christi. Nos vero ad aquilonarem partem altaris sacrificium offerimus, dum memoriter passionem Christi pro gentibus factam credimus.

⁸+ **1.13 Omnia adolebit**. Hæc omnia super altare offerentem ponere jubet ut omnem nostrum hominem, spiritualibus scripturis quæ de intelligibili altari Dominici corporis dictæ sunt, coaptemus, et ad imitationem ejus vivere studeamus. Et odorem. Quando sacrificium nostrum holocaustum fit, et offerimus omnia super intelligibile altare, tanquam imitatores Christi conversationem vitæ nostræ conformantes ei, tunc offertur Domino odor suavissimus.

⁹+ **1.14 Si autem**. ISID. Turtur, caro Christi, secundum illud Salomonis: Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: Columba Spiritum sanctum significat. Unde: Super quem videris Spiritum descendentem sicut columbam, hic est Filius meus. Turtur ergo columba caro Christi est Spiritui sociata: hæc tria sacrificia offert homo, id est Christus, de bobus scilicet, pecoribus, et avibus. ISICH. in Levit. Admirabilis verborum subtilitas, etc., usque ad, contemplantur et sapiunt cœlestia, ubi Christus est in dextera Dei sedens.

oblatio suavissimi odoris Domino.

2Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, similia erit ejus oblatio; fundetque super eam oleum, et ponet thus, ² ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similiae et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino. ¹⁰ ³ Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. ¹¹ ⁴ Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de similia, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita. ¹² ⁵ Si oblatio tua fuerit de

¹⁰ + **2.2 Anima**, etc. A meliori parte totum hominem significat: requirit enim spiritualem et perfectum auditorem, quia anima est sapientiae capax, non caro. ISID. Anima, etc. Quartum sacrificium offert anima. Similia Ecclesiam significat, quae de multis personis quasi granis est collecta, legis et Evangelii mola inter litteram et spiritum separata, per aquam baptismi adunata, chrismate peruncta et solidata spirituali igne; per humilitatem fit accepta hostia. ORIG. hom 2 in Lev. Anima. Quae scilicet nec vitulum habet, etc.; usque ad oleo divinae misericordiae vel gratiae. Mystice, significat, sicut ibi: Cunctae animae quae ingressae sunt cum Jacob in Aegyptum, etc. Gen. 46. Lucas autem ait: Eramus autem omnes animae in navi ducentae septuaginta sex Act. 27. Forsitan per animam, Gentilem significat. Supra enim filiis Israel praecipit, ut sacrificia offerrent cum sanguine. Hic autem qui est sine lege, offerre praecipiens, non dicit homo, sicut supra, sed anima. Animalis erat Gentilis, non intelligens ea quae sunt Dei, sed vocatur ad oblationem misericordiae Dei, ut percipiat salutem; cum pro peccatis sacrificia disponit, qui nec habet ovem nec capram, turturem vel columbam offerre praecipitur; qui nec habet illud, similia. Non enim jam ex operibus, ut pauper virtutibus, sed sola cognitione Dei salvatur, quae licet principium sit salutis, tamen thus et oleum, supponendum, ut gratia de eleemosynis et orationibus misceatur. Unde angelus ad Cornelium ait: Orationes tuae et eleemosynae tuae ascenderunt ad Dominum Act. 10. In thure interiores curantur passiones, et fumo ejus sanantur oculi ex infirmitate lacrymantes. Oratio quippe animae passiones sanat, oculos interiores curat ab ignorantia lacrymas ex aegritudine peccati accedentes fugat. Filios, ministros Ecclesiae; quia quidquid offerimus, cum sanctis Ecclesiae doctoribus conferre debemus. Unde Paulus cum apostolis contulit Evangelium, ne in vacuum cucurrisset Gal. 2. Quorum. Unitas Ecclesiae pugillum similiae tollit, quia pro capacitate sensus unusquisque fidelis Scripturae scientiam debet appetere. Unde: Non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. Quorum unus, etc. Rom. 12. Notandum quod pugillus similiae et olei, totum vero thus offerri jubetur; quia sapientia quae in similia, et charitas vel misericordia quae in oleo signatur, in hac vita non possunt esse plena. Unde: Videmus nunc per speculum in aenigmate: et, nunc cognosco ex parte, etc. I Cor. 12. Olei quoque pars offertur, quia misericordia nunquam impletur, quia etsi miserearis quantum potes, plus tamen debes velle. Charitas etiam quae oleo figuratur, in praesenti inchoatur, in futuro perficietur. Thus autem totum crematur, quia semper orationi insistitur. Similiae. Scientiae vel cognitionis Dei. Accepta enim est scientia a Deo, quam fides comprehendere potest, et sicut qui pugillo vult plus comprehendere, nihil proficit, totum quippe decurrit: sic fides est mensura scientiae Dei. Credere enim oportet accedentem ad Deum, et quod non est ex fide, peccatum est Heb. 11. Memoriale, etc., cognitionis Dei perfectam scientiam, cujus memores erimus, quae nunquam destruitur; et eam quae nunc est, non ut contrariam, destruit, sed partem minimam esse per plenitudinem suam ostendit: Cum enim venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est I Cor. 13.

¹¹ + **2.3 De sacrificio**, etc. ISICH. in Lev. De illa scilicet perfecta et in caelis abscondita, in Christoque reposita scientia, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi Col. 2. Aaron, montanus interpretatur, id est, altiora de Deo intelligens; vel arcanus, quasi in se legem Dei et eloquia habens: hic sacrificium offerre potest. Sanctum sanctorum, est de oblationibus Domino: partile enim est quod reliquum est, omnes tamen scientias superans et ad perfectionem exaltans

¹² + **2.4 Cum obtuleris sacrificium**, etc. ISICH., ibid. Sacrificium Christus pro nobis immolatus. Coctum in clibano virginis, scilicet utero. Clibanus enim panem suscipit et ignem: sic uterus virginis panem vitae, id est, Dei verbum, et ignem Spiritus sancti de caelo suscepit. Unde: Spiritus sanctus superveniet in te, etc. Luc. 1. Si ergo offers munus incarnationis Christi, quae facta est in

sartagine, similæ conspersæ oleo et absque fermento, ¹³ ⁶ divides eam minutatim, et fundes super eam oleum. ¹⁴ ⁷ Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo conspergetur: ¹⁵ ⁸ quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis. ⁹ Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: ¹⁰ quidquid autem reliquum est, erit Aaron, et filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. ¹¹ Omnis oblatio quæ offeretur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. ¹⁶ ¹² Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in odorem suavitatis. ¹³ Quidquid obtuleris sacrificii,

ventre virginis, non est acceptum Deo, nisi de simila, id est, scientia vel notitia Dei fiat. De hac re siquidem locutionem ab apostolis et a prophetis suscipimus, Verba apostolorum sunt panes, lagana prophetarum. Quanto enim panes laganis, ad nutriendum aptiores, tantum præcellunt verba apostolorum verbis prophetarum. Utrique autem azymi sine fermento scientiæ sæcularis. Utraque tamen in oleo fiunt, concorditer enim ab illis de Christi miseratione scriptum est, quia apostoli et prophetae scripserunt, sed apostoli plenius scripserunt, qui completum ostenderunt, quod illi nuntiabant futurum. Lagana. Panis latus et tenuis, qui prophetiam et legem significat, quantum enim distat inter soliditatem panis et tenuitatem lagani, tantum inter Evangelium et verba legis et prophetarum: hæc tamen oleo lita, quia lex et prophetia charitatem Christi prædixerunt, qua in salutem humani generis venit.

¹³ + **2.5 Si oblatio tua fuerit**, etc. ISICH. in Lev. Oblatio de sartagine, etc., usque ad et ideo ab ejus scientia recessit. Similæ conspersæ, etc. Quia mortuus est et misertus nostri. Absque fermento, id est, sine macula.

¹⁴ + **2.6 Divides eam minutatim**: ut sermonem passionum ejus, qui per partes processerunt, dividamus, alapas, scilicet colaphos, sputa et vulnera diligenter distinguamus. Et fundes super, etc., ut quemadmodum misericorditer pro nobis mortuus est, nos quoque pro fratribus usque ad mortem misereamur. De sartagine. Sicut enim sartago media inter ignem et cibum, sic quodammodo crux inter impassibilem divinitatem et humanitatem, quæ igne passionis est assata. Et sicut in sartagine mollia durescunt, dura mollescunt, sic in passione crucis lapidea corda mollita, mollia et fluxa solidata. De sartagine ergo sacrificium offerre est de mysterio crucis cum veneratione disputare.

¹⁵ + **2.7 Sin autem de**, etc. ISICH. in Lev. Sicut in sartagine crucem, etc., usque ad ex misericordia quippe mortem sustinuit, et resurrectionem dispensavit. Sin autem, etc. Moraliter, similam offert qui in aliquibus communis vitæ usibus bene conversari studet. Hæc oleo conspergenda est, quia omnis anima oleo eget misericordiæ, nec vitam præsentem evadere potest, nisi misericordia cœlestis affuerit. Clibanus autem pondus tentationis exprimit, sartago constantiam et robur animi, craticula multiplicem impugnationem.

¹⁶ + **2.11 Omnis oblatio**. ORIG. homil. 2 in Lev. Dicat aliquis, etc., usque ad hoc modo verius et perfectius secundum Evangelium sacrificia offers, quæ jam secundum legem non potest offerre Israël. Fermenti ac mellis. Nihil voluptuosum, nihil suave placet Deo, sed quod habet aliquid mordacitatis et severitatis. Unde pascha cum amaritudinibus manducatur. Ac mellis. Gentilis eloquentiæ, quæ voce suavis est, non re. Unde: Favus distillans labia meretricis Prov. 5. Quod autem dicitur in Canticis: Mel et lac sub lingua tua Cant. 4., præsentibus non contradicit. Sub lingua enim dicitur, non in lingua, ut ostendatur paganorum sapientia, et Judæorum littera linguæ Ecclesiæ, id est doctrinæ subjecta esse. Horum non vult integram doctrinam offerre. Unde ait: Non adolebitur in sacrificio, id est, holocaustum: primitias tantum eorum offeretis. Primitias enim illius sapientiæ offerimus, non totam, sicut Paulus ad Athenienses, inquit: Sicut vester poeta dixit: hujus et genus sumus. Quod enim invenit congruum scientiæ Dei, non respuit: non tamen ultra testimonia multiplicavit, quia placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes; unde Moyses ait: Super altare vero non imponentur, et cum liceret dici non ponentur, dicit: Non imponentur in odorem suavitatis: significans, quia si tentaverimus de exterioribus divinitatis adipisci notitiam, tale sacrificium ad altare non ascendit, sed deprimitur in terrenis, quia de terra est. BEDA. in Lev., tom. 2.. Quod mel in Dei sacrificium non offerretur, etc., usque ad imperfecta quæque omittimus.

sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo: in omni oblatione tua offeres sal. ¹⁷ ¹⁴ Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, ¹⁵ fundens supra oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est: ¹⁶ de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, et olei, ac totum thus.

3Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, et de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. ¹⁸ ² Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum. ³ Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis est intrinsecus: ¹⁹ ⁴ duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum jecoris cum renunculis. ²⁰ ⁵ Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino. ⁶ Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio et pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata

¹⁷ + **2.13 Sale condies nec auferes sal fœderis.** Apostolica sapientia. Unde: Vos estis sal terræ, etc. Matth. 5.. Sicut omnis cibus sale conditur, ita apostolica doctrina sermo prædicationis. Ideo præcipitur sal in omni sacrificio offerri, ut secundum Apostolicam doctrinam et institutionem et imitationem operis vivamus. Unde Paulus, ait: Imitatores mei estote, sicut et ego Christi I Cor. 4.. Et alibi: Superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum Eph. 2.. Unde et legislator non dixit simpliciter sal: sed, sal fœderis Dei tui. Sicut enim fœdus rationale, sic etiam sal rationale. Testamenti ergo Evangelici et salis Apostolici nos commonere voluit. Oleum in sacrificium offertur, si cum hilaritate offeramus, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus II Cor. 9.. Sal qui stypticam vim habet, et contrarius est melli, jubetur addi sacrificiis: sal symbolum est prudentiæ, quæ restringit et exsiccat voluptatem. In omni oblatione, etc. Placere enim Deo non poterit quod non ad normam voluntatis ejus correctum fuerit. Nam si in rebus humanis tanta cautela agendum admonuit quidam de mundi hujus sapientibus, ut diceret: Omnis actio temeritate et negligentia vacare debet: quid de Dei rebus æstimandum est? Si autem obtuleris, etc. ORIG., lib. I in Levit. Secundo in loco primitiarum, etc., usque ad quia littera separabatur a spiritu. ISICH. Confringes in morem, etc. Non modo præcepit eos Dei notitiam, etc., usque ad per eleemosynam quippe et orationem scientia divina nobis perficitur.

¹⁸ + **3.1 Quod si hostia,** etc. ORIG. homil. 3 in Levit. Transmissis cæteris, de salutaribus sacrificiis dicit, quæ de animalibus, id est bobus et capris et ovibus offeruntur, et nihil ultra ad immolandum substituitur: nec aves quidem, quæ in offerendis muneribus substitutæ sunt superius. Qui enim salutare offert hostias salutis suæ conscius est: necesse ergo habet ut magna et perfecta offerat, unde Apostolus: Perfectorum autem est cibus solidus Heb. 5.. ISICH. Quod si hostia, etc. Sunt secundum leges diversæ hominum conversationes, etc., usque ad oportet enim eas digne conversari, ut perveniant ad salutem. Marem sive feminam, etc. ISICH. Superius in holocaustum tantum mares offeruntur, etc., usque ad id est infirma opera cum fortioribus.

¹⁹ + **3.3 Adipem qui,** etc. ID. Oportet intelligibilem adipem offerri, etc., usque ad et per deliberationem massam sanctificemus. Vitalia. LXX: Ventrem, id est cor, cujus secundo facit mentionem juxta LXX, quia duplicem habet operationem secundum medicos, quia per unam partem alimentum trahit, quam vocant ventrem superiorem: per alteram purgationem discernit, quam vocant ventrem inferiorem. Renes sunt genitalium seminum ministeria, cum ventre et femoribus communicantes. Primum ergo adipem, qui supra ventrem est, et duos renes, et adipem qui super eos est, id est super femora, quæ renibus sunt vicina, jubet offerri: in medio enim femoris et ventris sunt positi.

²⁰ + **3.4 Reticulum jecoris:** Id est, epatis, in quo delectatio vel concupiscentia. Unde juxta LXX pinna epatis cum renibus auferetur: jecur enim in renibus vim operationis ministrat.

erunt. ²¹ ⁷ Si agnum obtulerit coram Domino, ⁸ ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris. ⁹ Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem et caudam totam ²² ¹⁰ cum renibus, et pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis. ¹¹ Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini. ¹² Si capra fuerit ejus oblatio, et obtulerit eam Domino, ¹³ ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii, et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum. ¹⁴ Tollentque ex ea in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, et qui tegit universa vitalia: ¹⁵ duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta ilia, et arvinam jecoris cum renunculis: ¹⁶ adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, et suavissimi odoris. Omnis adeps, Domini erit ¹⁷ jure perpetuo in generationibus, et cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis. ²³

4Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁴ ² Loquere filiis Israël: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit: ³ si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino: ²⁵ ⁴ et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino. ⁵ Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in

²¹ + **3.6 Si vero de ovibus fuerit,** etc. ISICH. Quem præcipiat offerre bovem, etc., usque ad in lumbis quoque operatio generationis.

²² + **3.9 Et caudam.** LXX: Lumbum sine macula integrum, ne scilicet aliud offeratur Deo, aliud adversario. Sufficit enim huic ad veniam quæ virtutis sunt non agere; sin autem mala operatur, veniam non consequitur. Unde: Estote simplices sicut columbæ. Columbæ enim nimiam simplicitatem habent, malitiam nullam. Qui de bobus sacrificium offert, lumbum Deo offerre non eget: quem in bonis operibus constringit et exercet. Qui de capris immolat, non habet lumbum immaculatum quem offerat, quia eum olim peccato maculavit. Qui ergo non fuit in peccatis, immaculatum lumbum offerre potest, non qui peccator fuit. Hac causa in sacrificio pacificorum capras ab agnis distinxit.

²³ + **3.17 Nec adipem.** Propriam concupiscentiam, id est carnalem habere non debemus: Quisque enim tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Sanguinem prohibet comedi, ne quemquam interficiamus: sanguinem enim edere, bestiarum, id est crudelium, est. Ideo aut omnino additur: ut et proximis parcamus et nobis. Deo autem debet anima immolari, unde jussit sanguinem fundi circa basim altaris.

²⁴ + **4.1 Locutusque** etc. Anima quæ peccaverit, etc. ORIG., hom. 2 in Levit. Recte animam dicit, etc., usque ad et spiritus dux ad virtutem, si eum sequi velit. ISICH. Anima cum peccaverit, etc. Nihil necessarium legislator omisit, etc., usque ad unde, Qui nescibat peccatum, pro nobis peccatum factus est.

²⁵ + **4.3 Si sacerdos,** etc. ORIG. Observandum est quod in peccato pontificis legislator non addit quod ignorans aut nolens peccaverit: neque enim ignorantia in eum cadere potest, qui ut doceret cæteros provectus est. ID. Si sacerdos, etc. Terror simul et misericordia, etc., usque ad qui conscientia infirmitatis mordetur. Id. Si sacerdos, etc. Pontifex, sensus pietatis et religionis, etc., usque ad Christi morte reparatur. Vitulum immaculatum Domino, etc. ID. Secundo invenimus offerri a pontifice vitulum in holocaustum, etc. usque ad in quo passus est Christus.

tabernaculum testimonii.²⁶ ⁶ Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum sanctuarii.²⁷ ⁷ Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii: omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.²⁸ ⁸ Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit quam omnia quæ intrinsecus sunt: ⁹ duos renunculos et reticulum quod est super eos juxta ilia, et adipem jecoris cum renunculis,²⁹ ¹⁰ sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: et adolebit ea super altare holocausti. ¹¹ Pellem vero et omnes carnes, cum capite et pedibus et intestinis et fimo,³⁰ ¹² et reliquo corpore, efferet extra

²⁶ + **4.5 Hauriet quoque de sanguine,** etc. Sanguinem vituli in tabernaculum, id est, in cælum intulit: cum post resurrectionem cœlos conscendens, vultui Patris astitit, quasi offerens sanguinem passionis, interpellans pro nobis.

²⁷ + **4.6 Septies:** pro dimissione, scilicet peccatorum et sub ministracione spiritalium donorum. Sanguis autem passionem significat, secundum illud: Mundus ego sum a sanguine justi hujus. Et alibi: Sanguis ejus super nos, etc. De hac aspersione Petrus ait: In obedientiam et aspersionem sanguinis Christi, etc. Velum, humanitatem Christi. Nam sicut velum erat inter sancta sanctorum et exterius tabernaculum, ita caro Christi est inter nos, qui exterius tabernaculum sumus, et divinitatem, quæ per sancta sanctorum significatur. Contra velum ergo testimonii sacerdos sanguinem vituli aspersit, quia Christus carnem suam sanguinem passionis cruentavit. Contra velum, etc. Multis nominibus carnem Domini appellat, quia operatio ejus multa. Unde ipse Dominus seipsum, modo sacrificium Luc. 21., modo pastorem, rursus vitem, deinde panem vitæ et granum tritici, translatis vocabulis nominavit. Joan. 10, 15, 6, 12. Sic et Moyses carnem ejus velum appellavit. Unde Paulus: Initiavit nobis viam per velamen, id est carnem suam Heb. 10.. Velum quoque sanctuarii exhinc appellatur, quia in eo sancti sanctorum caro figuratur.

²⁸ + **4.7 Super cornua.** Hoc altare sedem Dei, id est Seraphin significat, unde Esa: Volavit ad me unus de Seraphin, et in manu ejus calculus, quem forcipe tulit, de altari Isa. 6.. Thymiam, secundum LXX, compositiones omnium virtutum. Ubi enim decet compositas esse virtutes, nisi in sede Dei? de cœlo namque ad nos descendunt. Unde Jacobus ait: Quæ autem desursum sapientia Jac. 3.. Quatuor autem virtutes, sapientia, justitia, fortitudo, temperantia, quia cæterarum virtutum genera continent, nominantur cornua: has inungit Deus proprio sanguine confortans, scilicet majori et perfectiori virtute, ut possint contra adversarias potestates fortitudinesque prævalere. Altaris, etc. Angelicarum virtutum. Si enim homines gratum Deo odorem bonorum operum reddunt, quanto magis sancti angeli in puritate naturæ permanentes? Si autem peccatum quod Christi sanguine piaretur, non admiserunt, per sanguinem tamen ejus nobis pacificati sunt, et numerus eorum reparatus. In basim. Basis, pars altaris inferior, infirmos homines significat. Sanguine enim Christi non solus numerus angelorum restitutus est, sed et homo redemptus: ideo angelorum quoque redemptio Christus dicitur Col. 1.. Altaris holocausti. Corporis Christi. Ipse enim est sacerdos, ipse sacrificium, ipse et altare. Sicut enim multa operatur, ita convenienter multis nominibus appellatur. Unde Paulus: Habemus altare de quo non habent potestatem edere qui tabernaculo deserviunt Heb. 13.: hoc est, corpus Christi, de quo non licet edere Judæis; hoc altare est in introitu tabernaculi, id est cœli, quia per ipsum ingressum habemus in cælum. Et adipem. Mystice, delectationes et desideria carnis; quæ tamen omnia non sunt in Christum recipienda, sicut gulæ, et coitus desiderium. Quæ autem habuerat, habuit ex nobis, ut sitim et esuriam, et hujusmodi. Hæc autem Patri obtulit, ad cujus transtulit gloriam, et nobis in exemplum protulit, ut ad Deum desideria nostra referamus.

²⁹ + **4.9 Duos renunculos et reticulum, quod est super eos juxta ilia.** ISICH. Quæ fiunt et in sacrificio pacificorum, vel salutari. Et in duo sacrificium dividit, ut sacrificium Christi liceat omnibus imitari tam his scilicet qui inferioris sunt conversationis, quibus sacrificium pacificorum convenit, quam his qui altiora sequuntur, quibus sufficit si sequentia imitantur.

³⁰ + **4.11 Pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et cætera.** Hoc præcipit ut Christum non dividas, sicut quidam dividunt dicentes: Qui de Maria passus, qui de Deo passus non est; Nobis autem unus est Deus Jesus Christus per quem omnia I Cor. 8.. Caro enim in Domino omnis humanitas est, secundum quod dicitur: Verbum caro factum est Joan. 1.. Unde ait: Carnes

castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur. ¹³ Quod si omnis turba Israël ignoraverit, et per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est, ³¹ ¹⁴ et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi. ¹⁵ Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini, ¹⁶ inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii, ¹⁷ tincto digito aspergens septies contra velum. ¹⁸ Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii. ¹⁹ Omnemque ejus adipem tollet, et adolebit super altare: ²⁰ sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et prius: et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. ²¹ Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut et priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis. ³² ²² Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur: ³³ ²³ et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum. ³⁴ ²⁴ Ponetque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum loco ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est, ³⁵ ²⁵ tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim ejus. ³⁶ ²⁶ Adipem vero adolebit supra, sicut in

ejus cum capite et pedibus vel extremis secundum alios, ut per hæc verba, eum qui pro nobis passus est, primum et novissimum esse credamus: ipse enim est ante omnia, et in ipso constant omnia. Cum intestinis et fimo, LXX: cum ventre et stercore. Venter autem significat mentem; eum ergo qui pro nobis passus est, mentem humanam habuisse minime dubitemus, quod quidam hæreticorum negant. Fimus, peccatum humani generis, signat quod crucifixus in se suscepit. Fimus, cum sit immundus, gerentem non polluit; neque naturæ nostræ est, quamvis in nobis sit: sic peccata nostra, quæ Dominus portavit, aliena ab illo fuerunt, nec eum polluerunt. Intestinis et fimo, etc. ORIG. Forte ad comparisonem, etc., usque ad plenius legislator in sequentibus figurat ejus mysterium.

³¹ + **4.13 Quod si omnis turba.** ISICH. Idem præcipit in sacrificio turbæ et sacerdotis, etc., usque ad pro ipsis enim crucifixoribus oravit: Pater, ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.

³² + **4.21 Vitulum efferet extra castra** ID. Sufficit nobis conclusio legis ad manifestanda præsentia, nihil enim præcipitur hic mutari pro peccato multitudinis. Manifestum est quod idem peccatum plebis et sacerdotis intelligit, ideo in utroque idem sacrificium ordinavit.

³³ + **4.22 Si peccaverit princeps et fecerit.** ID. Sicut in spontaneis sacrificiis, etc., usque ad sabbatum enim ad otium malorum datum est. ORIG. Princeps iste potest dici vis rationis, quæ intra nos est, quæ si peccet, ut aliquid stultum agamus, sententiam illam timeamus: Vos estis sal terræ. Si vero sal infatuatum fuerit, ad nihilum valet nisi projiciatur foras, et conculcetur ab hominibus. Matth. 5.

³⁴ + **4.23 Hircum de capris.** Non capram, facilem scilicet vel mediocrem, sed difficilem et asperam poenitentiam. Quanto enim quis intellectu præeminet, tanto, si peccat, pro majori culpa majorem poenam sustinet.

³⁵ + **4.24 Ponet manum,** etc., per semetipsum peccatum manifestans, et offerens confessionem suam. Ipse autem juxta LXX, non occidit, sed alii; quia illi est necessarium aliorum auxilium, ut poenitentia suscipiatur, nec sacerdos occidere præcipitur, ait enim: Cumque immolaverit, etc., nec addidit, quis immolare debeat, licet enim in sacrificio poenitentiae alterius uti adjutoris: unde Jac.: Orate pro invicem, ut salvemini. Ubi solet mactari, etc. Quia similiter placent Deo digna peccatorum poenitentia et fortia justorum opera.

³⁶ + **4.25 Cornua altaris,** etc. Super crucem offeruntur primitiæ sanguinis qui pro peccato offertur, quia opus crucis et effectus peccatorum nostrorum perfecta remissio est. Et reliquum

victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus, et dimittetur ei. ²⁷ Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, ³⁷ ²⁸ et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam. ²⁹ Ponetque manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti. ³⁰ Tolleque sacerdos de sanguine in digito suo: et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus. ³¹ Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, et dimittetur ei. ³² Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam: ³³ ponet manum super caput ejus, et immolabit eam in loco ubi solent cædi holocaustorum hostiæ. ³⁴ Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus. ³⁵ Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet ad arietis, qui immolatur pro pacificis, cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, et pro peccato ejus, et dimittetur ei.

5 Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. ³⁸ ² Anima quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: et oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, et deliquit: ³⁹ ³ et si tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto. ⁴ Anima, quæ juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et id ipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, ⁴⁰ ⁵ agat pœnitentiam pro peccato, ⁶ et offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos et pro peccato ejus. ⁷ Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et

---

fundens. Omnem scilicet pœnitentiam evangelicæ prædicationi tribuens cujus intentio est ut se corrigat et salvetur qui pœnitet. Unde in principio Evangelii Dominus inquit providenter: Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum. Matth. 3.

³⁷ + **4.27 Quod si peccaverit,** etc. ORIG. hom. 2. in Levit. Faciens unum ab omnibus mandatis Domini, etc., usque ad cum agnoscit immolare sacrificium laudis. De populo, etc. ORIG. Ad distinctionem ejus, etc. usque ad propter nos necessarium ducit. Si autem de pecoribus. ISICH. Oblationi capræ quam offerunt qui de populo sunt, etc., usque ad de capra et ove similia præcipit.

³⁸ + **5.1 Si peccaverit anima,** etc. AUG. quæst. 1 in Levit. Videtur dicere peccare hominem, etc., usque ad sed statim subjunxit: Anima quæ tetigerit aliquid immundum, etc. ISICH. Si peccaverit, etc. Non repetit quæ superius dixit, etc., usque ad quia alterius peccatis vel errori non debemus consentire, sed arguere.

³⁹ + **5.2 Anima qui tetigerit.** ISICH. Non corporis, etc., usque ad sed potest dicere cum David: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium Psal. 123.. GREG. lib. XXXII Moral., cap. 4 tom. 2. Juramentum proferre est voto nos divinæ servitutis alligare, etc., usque ad igni doloris ardemus.

⁴⁰ + **5.4 Anima quæ juraverit,** etc. AUG., quæst. 2 in Levit. Quid est quod pro tacito perjurio, vel tacto morticino, vel aliquo immundo nullum sacrificium præcipitur? Pro eo vero quod quisque falsum nesciens jurat, agnam vel capram offerri decernit? an pro omnibus supradictis hoc sacrificium oportet intelligi? Omnibus enim enuntiatis intulit sacrificium expiationis. Intellexerit delictum. ISICH. Notandum quod delictum, etc., usque ad sicut sequentia ostendunt.

alterum in holocaustum, ⁴¹ ⁸ dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, et non penitus abrumpatur. ⁴² ⁹ Et asperget de sanguine ejus parietem altaris; quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est. ⁴³ ¹⁰ Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato ejus, et dimittetur ei. ¹¹ Quod si non quiverit manus ejus ad offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo simillæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est. ⁴⁴ ¹² Tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monimentum ejus qui obtulerit, ⁴⁵ ¹³ rogans pro illo et expians: reliquam vero partem ipse habebit in munere. ⁴⁶ ¹⁴ Locutusque est Dominus ad

⁴¹ + **5.7 Sin autem non potuerit**, etc. ID. Hoc adjiciamus, ut si quid horum princeps peccaverit, hircum offerat de capris, condignam scilicet poenitentiam sibi, qui nec peccare debuit, nec communicare aliis, nec subditos ad peccandum provocare. Quod ergo evenire non debuit, indiscussum reliquit. Sin autem, etc. ID. Qui non potest affligere se continue, etc., usque ad quia seipsum plenissime Deo sacrificat.

⁴² + **5.8 Retorquebit caput** GREG., hom. in Ezech. Mors Christi ad conjunctionem sui corporis, etc., usque ad omnes nos sibi verius in ipsam mortem suam conjunxit. GREG. Retorquebit, etc. In sacrificio Dei turtur esse debemus, ut caput nostrum ad pennulas retorqueatur, id est, sensus ad virtutes. Per caput, mentem intelligimus, quia sicut caput corpus, ita mens actiones regit. Sed caput collo inhæret, nec funditus abscinditur, quia mens nostra a carnis delectatione est separanda, non a carnis necessaria cura, nec curam carnis faciamus in desideriis Rom. 13.. Caput ergo turturis partim abscindatur, et partim collo inhæreat. Abrumpatur, etc. Vult nos non servire corpori, sed abrumpi vel retorqueri, ne lex peccati regnet in membris nostris. Quia vero corpus nostrum non debemus odio habere, nec diaboli facturam secundum hæreticos existimare, sed menti supponere, non præcipit separari corpus a collo, utrumque enim unius ejusdemque creatura est.

⁴³ + **5.9 Fundamentum**, etc. LXX, basim, quod est Evangelium, quia, secundum intentionem sacrificii Christi et Evangelii, debet sacrificium pro peccatis offerri. Unde addit: Quia pro peccato est, nihil enim sic a peccato eripit, quemadmodum imitatio Christi et obedientia Evangelicæ prædicationis. Quod si non quiverit. Quia non omne tempus ad poenitentiam facile, quando scilicet ipsa poenitentia abutimur, et fructum ejus, ad peccatum redeuntes, abolemus, legislator innuit dicens: Quod si non quiverit manus ejus, etc. AUG. quæst. 8 in Levit., tom. 3. Quæritur utrum ubique accipiendum sit quod dictum est, etc., usque ad ut cætera omnia ab istis ad illam generalitatem pertinerent.

⁴⁴ + **5.11 Ephi**. ISICH. Mensura est trium mensurarum, etc., usque ad non perire eos qui sub manu ejus fuerint. Non mittet in eum, etc. Quasi: non est hæc perfecta poenitentia, ideo oleum non habet, id est, spiritualem lætitiā hilaritatis, nec thus, quia nec confidendum est ei in orationibus: sed tradat, qui offert oblationem, sacerdoti, id est, spem salutis committat divinæ pietati. Qui pro peccato. Quia nescit utrum boni odoris sit oratio ejus qui frequenter prævaricatur. Unde: Quis scit si convertatur et ignoscat Deus, et relinquat post se benedictionem Joan. 3.? Non sinit ergo desperare nec tamen præsumere, ne iterum negligentes sint.

⁴⁵ + **5.12 Pugillum**. In pugillo Scriptura significatur, quo scribitur. Scriptum est autem: Non dico tibi septies, sed usque septuagies septies Matth. 28.. Per pugillum ergo innuit Deum exorandum esse, ut meminerit scriptæ misericordiæ suæ, ut eam nobis donet: sicut fratribus donari jubet; hoc enim orantem mundabit sacerdos magnus.

⁴⁶ + **5.13 Anima si prævaricans**, etc. ISICH. Ab omni peccato abstinendum est, sed maxime ab eo quod contra sancta committitur: quantum autem sit horrendum oblatio testatur. Nusquam enim a principio historiæ, nisi hoc in loco, aries offerri jubetur, in quo necessitas et utilitas sacrificii perhibetur: non offertur hic hircus, non capra, non ovis, non par turturum, aut duo pulli columbarum. Cæremonias per, etc. ORIG. Multæ species sanctificationis sunt. Est oleum, quo ungitur solum tabernaculum; et thymiama, de quo dicitur: Quicumque talem compositionem fecerit, peribit de populis suis: panes quoque propositionis soli mares comedunt, qui sunt de stirpe Aaron.

Moysen, dicens: ¹⁵ Anima si prævaricans cæremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii: ⁴⁷ ¹⁶ ipsumque quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. ⁴⁸ ¹⁷ Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, ⁴⁹ ¹⁸ offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: et dimittetur ei, ⁵⁰ ¹⁹ quia per errorem deliquit in Dominum.

6Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ⁵¹ ² Anima quæ peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, ³ sive rem perditam invenerit, et inficiens insuper pejeraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, ⁴ convicta delicti, ⁵ reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, integra, et quintam insuper partem domino cui damnum intulerat. ⁵² ⁶ Pro peccato autem suo offeret

Mystice autem in his quæ sanctificata sunt, peccat, qui in sacro loco aliquid irreverenter usurpat, vel res divinas indigne tractat.

⁴⁷ + **5.15 Duobus siclis.** Duo sicli, duo præcepta charitatis sunt, quibus peccator emit sibi confidentiam remissionis. Nihil enim valet pœnitentia sine gratia remissionis; unde juxta LXX aries quinquaginta siclis emitur, quia per pœnitentiam et geminæ charitatis observantiam perfecta requies acquiritur, quando remissio peccatorum datur. LXX, argenti quinquaginta siclis, siclo sancto. Nemo enim acquirit Domini sacrificium nisi per Spiritum sanctum, quia nemo potest dicere Dominus Jesus nisi in Spiritu sancto I Cor. 12.. Quinquaginta vero Spiritus sancti adventum significat, quia die Pentecostes, id est, quinquagesima ad apostolos venit. LXX: siclo sancto. In siclo sancto, Spiritus sancti virtutem et operationem significavit. Siculus 20 obolorum est, vicenarius obnoxius peccati non est: unde qui de Ægypto exierunt, cum essent viginti annorum, peccati populi pœnam non susceperunt Num. 14.; mundus quippe est ab omni peccato spiritualis homo.

⁴⁸ + **5.16 Et quintam partem,** etc. ISICH. Qui vase sancto vel cibo, etc., usque ad sic enim pro peccato nostro deprecabitur.

⁴⁹ + **5.17 Anima si peccaverit,** etc. ID.. Videtur oblitus quod præceperat: pro quibus enim peccatis capram vel ovem offerri præcepit, nunc arietem offerri præcipere videtur; sed nec oblitus est anteriora, nec contraria præcepit: ibi enim per animam, Gentilem significavit: hic autem eum qui per ignorantiam transgreditur mandata legis. AUG. quæst. 7 in Levit. Quæritur quomodo discernitur hoc delictum ab eis quæ generaliter complexus est, etc., usque ad vel aliqua in sacris servitiis.

⁵⁰ + **5.18 Offeret arietem,** etc. Superius præcepit ut pœnitens capram offerret, hic arietem immolari jubet, quia nihil prodest asperitatem pœnitentiæ immolare, nisi statueris in Christi imolatione plenam confidentiam habere.

⁵¹ + **6.1 Locutus est,** etc. Anima quæ peccaverit, etc. ISICH. Idem peccatum est quod in sancta, etc., usque ad simile est rapinæ. ORIG. hom. 4 in Levit. Anima quæ peccaverit, etc. Ego puto quod animam nostram, etc., usque ad: Nemo enim mittit vinum novum in utres veteres. Rem perditam, etc. ORIG. LXX: perditionem. Laborant hæretici in Scripturis perditionem invenire, unde possint errorem astruere: sed forte ecclesiastica verba audientes respiscunt, et quod invenerant, perditionem esse intelligunt et reddunt, id est, auctori suo dimittunt.

⁵² + **6.5 Et quintam insuper partem,** etc. Linguam, scilicet in qua unus de quinque sensibus: hæc offertur, ut de cætero non peccet, quia per ipsam unumquodque prædictorum commissum est. ORIG. LXX: non quintam partem, sed quintas, ut bis quinque, etc., usque ad unum Deum referamus.

arietem immaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti: ⁷ qui rogabit pro eo coram Domino, et dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit. ⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁵³ ⁹ Præcipe Aaron et filiis ejus: Hæc est lex holocausti: cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit. ¹⁰ Vestietur tunica sacerdos et feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, et ponens juxta altare, ⁵⁴ ¹¹ spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferret eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet. ⁵⁵ ¹² Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto, desuper adolebit adipem pacificorum. ⁵⁶ ¹³ Ignis est iste perpetuus, qui numquam deficiet in altari. ¹⁴ Hæc est lex sacrificii et libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, et coram altari. ⁵⁷ ¹⁵ Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari in monumentum odoris suavissimi Domino: ¹⁶ reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. ⁵⁸ ¹⁷ Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur

⁵³ + **6.8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens.** ISICH. Hic de jugi sacrificio loquitur, etc., usque ad et totam vitam suam ad perfectionem componat.

⁵⁴ + **6.10 Lineis,** non laneis, tunicam et feminalia linea vult esse, non lanea Exod. 28.. Vestis enim linea habilis et mollis est, et adhærens corpori; lanea autem aspera, quia habiles multumque cohærentes sunt animæ justitia et castitas. Linea quoque vestis facile potest haberi, sic et virtutes, si quis voluerit eas consequi. Tolletque cineres, etc. Cinis consummatio boni operis. Cineres extra castra efferret Aaron, qui post hanc vitam bona opera per Christum pontificem magnum Deo Patri præsentant. Et ibi in favillam rediguntur, dum assistit vultui Dei pro nobis. Castra enim sunt præsens vita, in qua semper contra spirituales nequitas pugnamus Heb. 9.. Juxta altare ponuntur, dum consummatio bonorum operum in arca cordis reconditur. Altare enim in hoc loco cor significat. Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ, etc. Eph. ult.

⁵⁵ + **6.11 Indutusque aliis.** ORIG. Observandum quod aliis indumentis utitur sacerdos in sacrificiorum mysterio, et aliis quando procedit ad populum. Unde: Sapientiam loquimur inter perfectos II Cor. 1.. Et alibi: longe inferiori stola indutus, nihil judicavi, inquit, me scire inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum II Cor. 1..

⁵⁶ + **6.12 Ignis in.** AUG. quæst. 12 in Levit. Non vult ignem prorsus exstingui, sed cum usque mane arserit holocaustum, ablatis reliquis iterum renovati, quo ardeant alia quæ imponuntur. Quem nutriet sacer. Allegorice. Mane judicatus est Christus, vespere crucifixus. Ignis ergo mane et vespere subjicitur: quia charitas Dei in nobis nutritur, dum Christum mane judicatum, vespere crucifixum, recolimus. GREG. lib. XXV Moral., cap. 7. Altare Dei cor nostrum est, etc., usque ad ut quo magis videtur Deus, magis diligatur. Et imposito holocausto desuper adolebit, etc. AUG., quæst. 13 in Levit. Videndum est utrum nullus dies prætermitteretur, etc., usque ad quod mirum est si taceret, nec admoneret talia vespere offerri.

⁵⁷ + **6.14 Hæc est.** Videtur legislator iterare quæ dixit, memoriam renovans repetitione mandati, et ostendens utilitatem et necessitatem legis. Interponit tamen aliquid novi in quo mandatum necessarium et inexcusabile innuit. Sicut ergo de holocaustis sacrificia iteravit, permiscens eis assiduitatem, ut est illud: Ignis in altari semper ardeat et nunquam deficiat: sic in sacrificio similæ, id est theologiæ addit, quia oportet in loco tantum sancto, et a masculo comedi. Et coram. Secundum quod Christus revelaverit, qui est verum altare. In his ergo theologiam constituimus quæ nobis tradidit Christus incarnatus, ut Patrem in eo, et ipsum in Patre cogitemus, et quia Spiritus est Filii et a Patre procedit.

⁵⁸ + **6.16 Reliquam,** etc., ut non ex toto a theologia cessemus, quia summa scientiæ in futurum conversatur. In loco. Ecclesia, quæ est introitus et vestibulum cœli, in ea oportet de divinitate loqui, unde psal. LXVII: In ecclesiis benedicite Deo, est quisque sibi domestica ecclesia, dum a

incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.⁵⁹ ¹⁸
 Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit
 in generationibus vestris de sacrificiis Domini: omnis qui tetigerit illa,
 sanctificabitur.⁶⁰ ¹⁹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁰ Hæc
 est oblatio Aaron, et filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die
 unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno,
 medium ejus mane, et medium ejus vespere: ²¹ quæ in sartagine oleo
 conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum
 Domino⁶¹ ²² sacerdos, qui jure patri successerit, et tota cremabitur in altari.
⁶² ²³ Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam
 comedet ex eo. ⁶³ ²⁴ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: ²⁵

terrenis negotiis cessat: hic sibi de Deo loqui et theologiam exercere potest. Tales sunt quibus pars sacrificii datur, de Deo, scilicet, meditari et loqui.

⁵⁹ + **6.17 Sicut pro peccato.** Simile innuit hoc sacrificium ei, quod et pro peccato et pro delicto: sermo enim de Deo maxime ad expiationem et ad emundationem animæ habetur, quando oleo et thuri, id est, eleemosynæ et orationi, sacrificium verbi Dei, id est, theologię, conjunguntur.

⁶⁰ + **6.18 Mares tantum.** Non omnium est de Deo disputare, sed eorum qui nihil femineum, nihil fluxum in cogitationibus vel operibus habent. Legitimum ac sempiternum est. De Deo enim disputare præsumere non debemus, dum per sæculares phantasias a masculorum dignitate declinamus. Omnis qui tetigerit. ISICH. Hoc ad litteram stare non potest: nunquid enim si tetigerit homicida aut profanus sanctificabitur? nullus enim excipitur. Sed Christus, in cujus typo hæc præcesserunt, immolatur: hujus carnem qui tetigerit, id est, qui fidei corde totam spem salutis in passione ejus et resurrectione posuerit, continuo sanctificabitur. ID. Omnis qui, etc. Omnis commemoratio Dei sanctificationem præstat. Unde: Sanctificatur autem per verbum Dei et orationem. Sed cum dicit, tangentem sanctificari, plane ostendit quia disputando de Deo, id est, theologizando, sufficit nobis tantum tangere: qui enim vult calefieri, si manum in ignem miserit, pro calefactione adustionem sustinebit. Hæc est oblatio. AUG., quæst. 14 in Levit. Alia sunt sacrificia quæ commemoravit in Exod., quibus per septem dies sanctificantur sacerdotes, ut fungantur sacerdotio. Aliud est quod commemorat, quod offerat summus sacerdos, quando constituitur, id est quando ungitur: unde addit: In die qua unxerit eum, non eos, cum etiam secundos sacerdotes ungi præcipiat; hoc sacrificium est sempiternum per successionem, scilicet sacerdotum. Vel quia quod signat est sempiternum. Hæc est, etc. Aaron mons fortitudinis, id est, Christus; filii ejus omnes fideles; dies unctionis, tempus incarnationis, quo unctus est oleo lætitiæ præ participibus suis. Eph. Christi humanitatem. Eph. quidem tres modios capiens significat Trinitatem, si tamen ephi Domini caro est, ut demonstretur divinitatis eminentia, et Dominicæ carnis cum ea inseparabilitas, nihilominus sacrificium perpetuum est. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos: unde et salvare in perpetuum potest. In sacrificio. ORIG. Lex Moysi sacrificium est sacerdotis, etc., usque ad in quo nihil sit remissum, nihil luxuriosum Matth. 16.. Mane. Mane cœpit passio Domini ex quo in atrio Caiphæ alapis cæsus est, et usque ad vesperum protelata est, tenebris enim eam interpolantibus, a sexta hora usque ad horam nonam in mane et vespere dividitur.

⁶¹ + **6.21 Quæ in sartagine.** GREG. hom. 12 in Ezech. Nullum Deo tale sacrificium est, etc., usque ad holocaustum Deo deputatur.

⁶² + **6.22 Sacerdos.** LXX: Sacerdos unctus pro eo ex filiis ejus faciet ea. Christus enim pro Aaron est, non in loco ejus, quia transtulit in se sacerdotium, et abstulit Aaron. Ex filiis ejus, quia de Jacob per Mariam descendit et ex eadem tribu. Qui patri. Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia Rom. 11.. Dominus enim gloriæ crucifixus est, et incarnati Verbi passio est, quæ fuit in carne Christi: Qui semetipsum totum exinanivit, formam servi accipiens et obediens patri usque ad mortem crucis.

⁶³ + **6.23 Omne enim.** Quæcunque in sacrificio pacificorum in hoc quoque jubet fieri. Nec quisquam. Quod comeditur comminuitur: sacrificium Christi comminuit, qui pro peccatis mortuum dicit, cum peccatum non fecerit. ORIG. Nec quisquam comedet. Sacrificium in hoc loco Verbum ipsum accipiendum est, et doctrina, de qua nullus edit, id est, disputat vel retractat; sed holocaustum est. Quidquid enim dixit, quidquid statuit, æterna consecratione perdurat. Sacerdos

Loquere Aaron et filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: in loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est. ²⁶ Sacerdos, qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. ²⁷ Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. ⁶⁴ ²⁸ Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur; quod si vas æneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua. ⁶⁵ ²⁹ Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est. ⁶⁶ ³⁰ Hostia enim quæ cæditur pro peccato, cujus sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni. ⁶⁷

7Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est: ⁶⁸ ² idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur. ⁶⁹ ³ Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia: ⁴ duos renunculos, et pinguedinem quæ juxta ilia est, reticulumque jecoris cum renunculis. ⁵ Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto. ⁶ Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est. ⁷ Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit. ⁷⁰ ⁸ Sacerdos qui offert

qui, etc. AUG. quæst. 18 in Levit. Non quod imponit, etc., usque ad hoc et modo breviter commemorat. ORIG. homil. 5 in Levit. Quædam hostiarum sunt solius Dei, etc., usque ad melius ista igni reservamus.

⁶⁴ + **6.27 Quidquid tetigerit.** Quamvis oblatio sit alterius, id est pœnitentis, sanctificabitur etsi non pœniteat. Similiter si parvulus baptizatus fuerit, qui per se nondum peccavit, mundatur ab originali Si de sanguine, id est, si substantia carnis peccatis fuerit maculata. Unde: Vestimentum mistum sanguine erit in combustione, et cibus ignis Isa. 9. infernalis, scilicet lavabitur in loco sancto, id est spem habebit in baptismo, qui non solum præterita abluit, sed instruit ut de futuris pœnitere possit.

⁶⁵ + **6.28 Vas autem fictile,** etc. Infirmus: scilicet, imbecillis, qui peracta pœnitentia relabitur ad peccata, his confringendus est terrore judicii.

⁶⁶ + **6.29 Omnis masculus,** etc. Sacerdos integrum sacrificium offerens et comedens, Christus est, qui nostram pœnitentiam offert, et comedit peccatorum salutem. Carnes autem sacrificii, quia pertinent ad pœnitentiam, omnis masculus de sacerdotibus comedit, fortis, scilicet et strenuus, cui dicitur: Viriliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum Psal. 26..

⁶⁷ + **6.30 Non comedetur,** etc. Quia ad Christum pertinet, qui propria auctoritate, et propria divinitatis virtute remissionem tribuit. Ejus enim passio, per quam nobis procuratur remissio, non fuit hominis puri, sed Dei incarnati. Ideo non editur ab hominibus, sed igne consumitur, quia remissionem dare Dei solius est, qui per ignem significatur, Deus enim noster ignis consumens est Deut. 4..

⁶⁸ + **7.1 Delicto.** ISICH. Delictum aliquando dicit, etc., usque ad oblatio autem renum et pinnulæ epatis et femorum sanctimonia est. ORIG. quæst. 5 in Levit. Quidam dicunt esse delictum cum non facimus quod debemus: peccatum vero cum non facimus quod non debemus, sed non ubique hoc observatur.

⁶⁹ + **7.2 Sanguis ejus,** etc. ISICH. Quæcunque fiunt in sacrificio pacificorum, in hoc quoque jubet fieri.

⁷⁰ + **7.7 Sicut pro peccato,** etc. AUG., quæst. 20 in Levit. Peccatum est perpetratio mali, delictum desertio boni. Sicut enim aliud est declinare a malo, aliudque facere bonum, ita et aliud abstinere a bono, et aliud facere malum, et illud delictum hoc peccatum sit. Vel delictum est quod ignoranter, peccatum quod scienter committitur. ORIG., ubi supra. Sicut pro peccato, etc. Similiter jubentur adipem arietis, usque ad id est, quod a via peccati peccatorem convertunt. Ad sacerdotem,

holocausti victimam, habebit pellem ejus. ⁹ Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, et quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis a quo offertur: ⁷¹ ¹⁰ sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur. ⁷² ¹¹ Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino. ¹² Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, et collyridas olei admistione conspersas: ⁷³ ¹³ panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis: ¹⁴ ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem, ⁷⁴ ¹⁵ cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane. ⁷⁵ ¹⁶ Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est: ⁷⁶ ¹⁷ quidquid autem

etc. Christum, qui pro nobis propitiatio factus est. In ipso ergo omne sacrificium ministratur, et agitur, et quod ex poenitentia consequitur, ad eum refertur. Ipse enim, ut nos salvaret, venit dicens: Non veni vocare justos, sed peccatores Matth. 9.. Holocausti victimam. ISICH. Non bonum scilicet aut ovium, etc., usque ad cujus respectu patientiam habemus in passionibus.

⁷¹ + **7.9 Habebit pellem.** Circumstantiam divitiarum, quas debent offerre vero sacerdoti, qui volunt holocaustum fieri. Sathan circumstantia divitiarum pellem nominavit, dicens: Pellem pro pelle, et omnia quæ habet homo, dabit pro anima sua Job 2.. Hanc dedit Job ut pellem, id est patientiam retineret, quæ pellis dicitur ex qua fiunt multa utilia. Et quidquid in craticula, etc. Quia hæc theologiæ incarnationis proxima sunt, necessario offerentis sacerdotis sunt, id est Christi nati, passi, et qui resurrexit.

⁷² + **7.10 Sive oleo conspersa,** etc. ORIG. hom. 5 in Levit. Sacrificium jubetur fieri in oleo etc., usque ad alter in sartagine, tertius in craticula. ISICH. Consersum oleo sacrificium de simila dicit, etc., usque ad filiis Aaron deputavit.

⁷³ + **7.12 Si pro gratiarum actione fuerit oblatio.** Ad litteram pro gratiarum actione fit oblatio, cum quis de magna tribulatione liberatus gratias agit, sicut Moyses post transitum maris Rubri Exod. 15..Mystice quoque, qui majora crimina non commiserit, Dei misericordiæ laudes persolvit, qui se immunem ab horrendis criminibus custodivit. Et lagana azyma uncta oleo. Panem, scilicet tenuem et latum, qui scientiam prophetarum significat. Quantum autem distat inter soliditatem panis et teneritudinem lagani, tantum inter scientiam veteris et Novi Testamenti; panes ergo sparguntur oleo, lagana unguuntur, quia majus est lumen et gratia Novi Testamenti quam veteris. Coctamque similam, et collyridas olei, etc. Divinam scilicet sapientiam, quæ coquitur igne charitatis. Nam Christus Dei sapientia propter nimiam charitatem se tradit morti.

⁷⁴ + **7.14 Offeretur Domino, et erit sacerdotis,** etc. LXX: Et offeret de omnibus muneribus suis laudationem Dei sacerdoti profundenti sanguinem salutaris illi erit. Non enim volentis neque currentis, sed Dei miserentis est Rom. 9.. Christo autem ministranti et perficienti sacrificium primitiæ offerendæ sunt.

⁷⁵ + **7.15 Cujus carnes eadem comedentur die,** etc. ORIG., ubi supra. Alius animæ cibus est lactis, etc., usque ad: Sint, inquit, nova et vetera. Usque mane. Futurum sæculum, ubi erit verus dies qui nocti hujus sæculi succedit, non vult nostram vitam imperfectam relinquere per quam nos oportet salvari: in futuro enim non licebit operari.

⁷⁶ + **7.16 Si voto vel sponte,** etc. Omne sacrificium pacificorum, vel salutare spontaneum est, unde inter dona superius positum est. Sed gratiarum actionis vel laudis sacrificium, quamvis species ejus sit, quia rationabile est, voluntarium non dicitur: quia, cum rationales sumus, debitum quodammodo præcipuum Creatori debemus rationabile sacrificium. Eadem similiter. Quia quidam post hujus vitæ finem aliam talem descripserunt, introducetes quoddam sæculum mille annorum in quo Jerusalem ædificatur et templum ejus, et sancta sanctorum restaurabuntur, et sacrificia offerentur. Sed si quis hoc credit, et quodammodo in mente comedit, sperans se eo tempore comedere, quod est impossibile, oblatio ejus non suscipitur, quia polluta, peccatum quoque contrahit, unde ait: Quæcunque anima tali se edulio contaminaverit, etc. Sed et si quid, etc. ORIG., ubi supra. Duos dies, quibus licet vesci carnibus sacrificii, etc., usque ad non ergo assumam nobis

tertius invenerit dies, ignis absumet. ⁷⁷ ¹⁸ Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit. ¹⁹ Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea. ⁷⁸ ²⁰ Anima polluta quæ ederet de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis. ²¹ Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quæ polluere potest, et comederit de hujusmodi carnibus, interibit de populis suis. ⁷⁹ ²² Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²³ Loquere filiis Israël: Adipem ovis, et bovis, et capræ non comedetis. ⁸⁰ ²⁴ Adipem cadaveris morticini, et ejus animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios usus. ⁸¹ ²⁵ Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo. ⁸² ²⁶ Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. ²⁷ Omnis anima, quæ ederet sanguinem, peribit de populis suis. ²⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁹ Loquere filiis Israël, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium, id est, libamenta ejus. ⁸³ ³⁰ Tenebit manibus adipem hostiæ, et pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti, ⁸⁴ ³¹ qui adolebit adipem

---

cunctorum scientiam.

⁷⁷ + **7.17 Tertius invenerit dies.** Futurum sæculum in quo generalis resurrectio, quam Christi resurrectio significavit. Mane facti tertii diei, tunc quod reliquum est igne consumetur: quodcunque enim salutare imperfectum reliquerimus, aut malum fecerimus, tanquam ligna, fenum, aut stipula, igne consumetur: nos autem detrimentum patiemur I Cor. 3..

⁷⁸ + **7.19 Caro quæ,** etc. ORIG., hom. 5 in Levit. Carnes sanctæ divina verba intelliguntur, usque ad et aliena immunditia pollutus est.

⁷⁹ + **7.21 Vel jumenti.** Jumenta immunda sunt qui immundis et terrenis actionibus intenti sunt, unde fornicatores equi emissarii dicti sunt.

⁸⁰ + **7.23 Adipem ovis,** etc. Idest nec fortis, nec innocentis, nec pœnitentis, bona intentio vel desiderium sinistra interpretatione depravandum tanquam per hypocrisim sit factum, ne quis velit meritum alterius exterminare, et quasi comedendo imminuere. AUG., quæst. 21 in Levit. tom. 3. Dixit superius, etc., usque ad sibi elegerunt mortem peccati.

⁸¹ + **7.24 In varios usus.** Non solum bonorum imitando opera, sed etiam malorum nobis in exemplum trahendo. Legimus enim Herodem natalis sui diem celebrasse, et epulas sanguine fœdasse Matth. 14.: tale desiderium in usum habemus ut caveamus, sed econtrario nostri natalis diem quo in paradiso fuimus, cum luctu et afflictione memoremus. Phariseus superbiens ait: Gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines, etc. Luc. 18. Nos econtrario dicamus: Deus, miserere mei, quia non sum similis servis tuis, qui angelicam ducunt vitam in terris.

⁸² + **7.25 Si quis adipem,** etc. ORIG. Quasi: nemo scandalizet unum ex his minimis, qui in me credunt, etc. Sanguis comedi prohibetur, quasi, ne gloriaris adversus fractos ramos, ne tu excidaris, et illi, si non permanserint in incredulitate, inserantur Rom. 11.. Sanguis autem Judæorum populus recte intelligitur: non enim ex fide neque ex spiritu Abrahæ, sed tantum de sanguine ejus descendit.

⁸³ + **7.29 Qui offert victimam.** ORIG. hom. 5 in Levit. Alia littera, etc., usque ad et salutis suæ conscius gratias Domino refert. ID., ibid. Sacrificium quod dicitur salutare, etc., usque ad qui portant vasa Domini.

⁸⁴ + **7.30 Tenebit manibus,** etc. HIERON., epist. ad Fabiolam, tom. 1. De victimis salutaribus adipem offerunt sacerdotes, etc., usque ad ut discat contemnere quæ se videt in secessum projicere. LXX: Offerens sacrificium salutare Domino, offeret munus suum Domino de sacrificio salutari ejus. Quod exponens adjungit: Tenebit manibus adipem hostiæ. Vel juxta LXX: manus ejus offerent ex ea Domino: Ipsum enim oportet quæ ad salutem suam pertinent operari: quia justitia justi super

super altare, pectusculum autem erit Aaron et filiorum ejus. ³² Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis. ⁸⁵ ³³ Qui obtulerit sanguinem et adipem filiorum Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. ⁸⁶ ³⁴ Pectusculum enim elevationis, et armum separationis, tuli a filiis Israël de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti, et filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Israël. ³⁵ Hæc est unctio Aaron et filiorum ejus in cæremoniis Domini die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur, ⁸⁷ ³⁶ et quæ præcepit eis dari Dominus a filiis Israël religione perpetua in generationibus suis. ³⁷ Ista est lex holocausti, et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis, ⁸⁸ ³⁸ quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandabit filiis Israël ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai. ⁸⁹

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis: ⁹⁰ ³ et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi. ⁹¹ ⁴ Fecit Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque

eum erit, et impietas impii erit super eum Ezech. 18.. Pectusculum autem erit, etc. ISID. Pectus datur sacerdoti, ut cogitationem mundam et doctrinæ habeat notitiam. Brachium dextrum, ut bona opera habeat, et ad pugnam contra diabolum armata manu procedat, et quod corde conceperit, operum exemplo perficiat. Datur et de privato maxilla, ut eloquentia polleat: datur et venter, ut luxuriam exstinguat, et gulam contemnat.

⁸⁵ + **7.32 Sacerdotis.** AUG. Christi, in sacerdote figurati. Unde solus sacerdos potest sacrificium hoc perficere. Incipere enim bonum nostrum est: perficere et ad finem ducere, divinæ gratiæ est. Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis dirigere actiones: unde et brachium Dei nominatur. Unde recte armum vel, juxta LXX: brachium accepit.

⁸⁶ + **7.33 Qui obtulerit sanguinem,** etc. Christus est, qui verum sanguinem pacificorum et adipem, animas scilicet et desideria salutarium offert, qui est de filiis Aaron sacerdos scilicet singularis et in omnibus præcipuus, cui cedit armus dexter in portionem, id est, omnis actio bona et perfecta.

⁸⁷ + **7.35 Hæc est unctio.** ISICH. Videntur ergo hæc ad unctionem sacerdotum pertinere, etc., usque ad quid autem per prædictam unctionem intellexerit in sequentibus ostendit.

⁸⁸ + **7.37 Ista est lex holocausti,** etc. ORIG., hom. 5. Cum proposuerit legislator, etc., usque ad in qua figurarum veritas conservatur. Ista est lex, etc. ISICH. Vides differentes conversationes quæ Deo conjungunt, honorem scilicet, sapientiæ perfectum, qui significatur per holocaustum; vel justitiam mediocrem, quæ operatur ea quæ sunt ad salutem. Sacrificia enim pacificorum vel per holocaustum vel per oblationem recte esse utilia ad sacerdotalem dignitatem lex intellexit. Unde in die qua legem unctionis mandavit, subdidit ea quæ sunt de sacrificiis simulque omnia breviter memoravit.

⁸⁹ + **7.38 In monte Sinai.** Qui rubus vel tentatio interpretatur: similis est autem rubo tentatio: asperum enim virgultum est et difficile capitur: sic corona bonæ vitæ in tentationibus et tribulationibus vix habetur. Unde: Beatus vir qui sustinet tentationem, quia, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ Jac., 2..

⁹⁰ + **8.2 Duos arietes.** Christi passio significatur, qui est dux populi. Bene autem duo arietes immolantur, quia Christus bis nobis mysteria suæ passionis commisit: primum quando agnum mysticum in cœna comedit, secundo quando eadem mysteria in panis et vini consecratione constituit.

⁹¹ + **8.3 Et congregabis.** Convocavit Moyses omnem synagogam, quamvis Dominus elegisset et præcepisset, convocatur tamen synagoga: requiritur enim in ordinando sacerdote præsentia populi, ut sciant omnes et certi sint quia qui præstantior est ex omni populo, doctior, sanctior

omni turba ante fores tabernaculi, ⁵ ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri. ⁶ Statimque obtulit Aaron et filios ejus. Cumque lavisset eos, ⁹² ⁷ vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit, ⁹³ ⁸ quod astringens

et virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium. Lavit ergo eum et induit. Quali indumento? tunica, et præcinxit eum zona. Et iterum: Vestivit eum tunicam talem Eccli. 45., vel, ut alibi legimus, interiorem II Reg. 15.. Video autem duabus tunicis indutum pontificem. Jesus autem prohibet apostolos duabus tunicis indui, cum Moyses et Jesus, id est lex et Evangelium convenire debeant Matth. 10.. Dicunt alii quod Jesus præcepit duas tunicas non habere, non esse contrarium legi, sed perfectius lege: sicut et cum lex homicidium vetat Exod. 20., Jesus vero iracundiam resecat Matth. 5.; et cum lex prohibet adulterium, Jesus vero concupiscentiam abscidit. Ego non intra hujus intelligentiæ angustiam, pontificalia sacramenta concludo: amplius mihi aliquid ex ista forma videtur ostendi. Sciebat pontifex ille, quem tunc ordinabat Moses, quia circumcisio esset spiritualis: servabat tamen et circumcisionem carnis, quia incircumcisis esse non poterat, habebat ergo duas tunicas, unam carnalis mysterii, aliam intelligentiæ spiritualis. Non enim poterat esse pontifex eorum qui tunc erant, nisi carnalia sacrificia offerret, quamvis spiritualia esse debere sciret. Convenienter ergo habebat duas tunicas. Apostoli vero qui dicturi erant: Si circumcidimini, Christus nihil vobis proderit Gal. 5., et litteralem observantiam penitus reprobaturi, merito duas tunicas habere prohibentur; sufficit eis una, et hæc interior, eam vero quæ foris est legis tunicam nolunt, quia unam Jesus et ipsam interiorem habere permittit.

⁹² + **8.6 Cumque lavisset.** HIERON., ubi supra. Jam tunc purgationem mundi, etc., usque ad ut quod mente concipimus, opere perpetremus. ORIG., hom. 6 in Levit. Lavet te Moyses, etc., usque ad quali ordine pontifex constituatur.

⁹³ + **8.7 Vestivit.** HIERON., ibid. Discamus prius communes sacerdotum vestes, etc., usque ad quia in tela non potest fieri hujusmodi opus. ID. Secunda est ex lino poderis, id est talaris duplici syndone, quam Josephus vocat byssinam, hæc adhæret corpori ita arcta et strictis manicis, ut nulla in veste ruga sit, et usque ad crura descendat. Tales solent habere milites lineas quas camisias vocant, aptas membris et astrictas, ut ad omnia expediti sint. Hac sacerdotes utuntur tunica, habentes vestitorum pulchritudinem, et nudorum celeritatem, quæ dicitur linea. Tertium cingulum, serpentis pelli quam in æstate exuit simillimum, ut longum marsupium in rotundum textum, sub tegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, et byssi: propter decorem et fortitudinem, ita polymite distinctum, ut diversos flores et gemmas artificis manu non intextas, sed additas putes. Hoc balteo inter umbilicum et pectus linea tunica stringitur, qui quatuor digitorum habens latitudinem et magna ex parte ad crura descendens, cum expeditione ad sacrificia opus est, in lævum humerum retorquetur. HIERON. Quartum est rotundum, etc., usque ad statim moriturus. ID. Sextum Hebraice, etc., usque ad in humeris portet. ID. Septimum parvulum est, etc., usque ad et una textura videntibus putaretur. ID. Octava est lamina aurea, etc., usque ad totamque pontificis pulchritudinem Dei nomen coronet et protegat. Mala autem Punica et tintinnabula in inferioribus posita fulgura demonstrant et tonitrua, vel terram et aquam et omnia elementa inter se consonantia, et sic sibi perplexa, ut sint in singulis omnia. HIERON. Hebræi quatuor colores, etc., usque ad providentia penetrat universa. ORIG., hom. 6 in Levit. In Exodo, ubi de sacerdotalibus mandatur vestibus, etc., usque ad ne sanctum detur canibus et margaritæ ponantur ante porcos Marc. 7.. Et inducens, etc. LXX: Induit tunicam et præcinxit zonam et vestivit eum epomidem. Incarnationem Christi exsequitur. Totum enim hominem suscepit, corpus scilicet et animam; tunicam terrenum appellavit, quia de terra est; epomidem cœlestem, quia poderis est. Et hyacinthina, qui est color cœlestis: utrumque enim suscepit, et utrumque salvavit. HIERON. In tunica hyacinthina, mala Punica, et tintinnabula: quia tanta debet esse pontificis scientia, ut gressus ejus et motus et omnia vocalia sint, et veritatem, quam mente concepit, habitu resonet; quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina sit. Sine tintinnabulis, coloribus diversis, gemmis, floribusque virtutum nec in Ecclesiam ingreditur, nec pontifex est. Humerale, etc. ORIG. Imposuit Moyses pontifici, superhumerale, quod est humerorum ex circumductione vestis ornatus: humeri autem laboris et operis indicta sunt. Vult ergo pontificem in operibus esse ornatum: non enim sufficit sola scientia, sed qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur I Tim. III; Matth. 5.. Superhumerale. HIER. Superhumerale et duos lapides smaragdinos vel onychinos, qui desuper humeros tegunt, interpretantur duo hemisphæria, quorum aliud super terram, aliud sub terra; vel solem et lunam qui desuper rutilant. ID. Duo lapides in superhumerali Christus et Ecclesia, duodecim apostolorum qui ad prædicationem

cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas. ⁹⁴ ⁹ Cidari quoque textit caput: et super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus. ¹⁰ Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. ⁹⁵ ¹¹ Cumque sanctificans aspersionem altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. ⁹⁶ ¹² Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, et consecravit: ⁹⁷ ¹³ filios quoque ejus oblatum vestivit tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jusserat Dominus. ⁹⁸ ¹⁴ Obtulit et vitulum pro peccato: cumque super caput ejus posuisset Aaron et filii ejus manus suas, ⁹⁹ ¹⁵ immolavit eum, hauriens

---

missi sunt nomina continentis, vel littera et spiritus in quibus omnia legis mysteria; a dextris spiritus, a sinistris littera II Cor. 3.. Per litteras ad verba, per verba venimus ad sensum. Pulcher ordo ipso habitu sacramenta significans: in humeris opera, in pectore ratio, unde et pectusculum comedunt sacerdotes.

⁹⁴ + **8.8 Quod astringens.** ORIG., ubi supra. Cinxit eum secundum facturam humeralis, etc., usque ad quia secundum opera sua cingulo virtutis utitur. Aptavit rationali, etc. HIERON. Rationale in medio positum, terram indicat, quæ instar puncti, cum omnia in se habeat, cunctis vallatur elementis. ORIG., ubi supra. Imposuit super eum logion., etc., usque ad nihil enim post hæc adjicitur capiti pontificis. HIERON., ubi supra. Rationale duplex, apertum et absconditum, etc., usque ad et his præcedentibus doctrina et veritas sequatur. ID. Duodecim lapides, etc., usque ad nobis scientiam demonstrante. Posuit laminam. ID. Nihil prodest omnium eruditio, nisi Dei scientia coronetur, quæ semper est ei cum Patre: unde laminam super cidarim imposuit. ID. Imperfecta sunt omnia nisi curru quærat auriga, et super creaturas Creator insistens regat ipse, qui condidit. Quod olim in lamina, nunc in signo crucis ostenditur: pretiosior est sanguis evangelii auro legis; tunc juxta Ezechielem signum gementibus figebatur in fronte thau Ezech. 8.: nunc portantes crucem dicimus: Signatum est super nos lumen vultus, Domine, etc. Psal. 4. Auri lamina in fronte pontificis, et nomen Dei inscriptum; omnia quæ super terram sunt Dei arbitrio gubernari significant. Justum enim erat ut pontifex Dei, creaturarum omnium typum portans in vestibus suis, indicaret cuncta Dei misericordia indigere, et cum sacrificaret, expiaretur conditio universalis: ubi non pro liberis, parentibus, et propinquis, sed pro omni creatura voce et habitu precaretur.

⁹⁵ + **8.10 Tulit,** etc. Ipse est Filius Dei, qui ungit et qui ungitur: ungens verbo divinitatis, secundum quod cum Patre et Spiritu sancto habet omnia communia. A Patre ungitur secundum illud: Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, etc. Psal. 44.. Unxit eum Spiritus sanctus secundum Isaiam: Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me Isa. 61.. Quæ autem Pater et Spiritus sanctus, hæc eadem facit et Filius. Unxit ergo secundum divinitatem, ungitur secundum humanitatem. Unde et Daniel oblatum illum videt, offerentem non videt, quia semetipsum offert. Unxit ergo Moyses et offert, Christi figuram gerens.

⁹⁶ + **8.11 Sanctificant.** ORIG. Significat supernam creaturam sanctificatione nostra ditatam: id est, per carnem Dominicam ex nobis sumptam. Unde: ut notum fieret principibus et potestatibus per ecclesiam, etc.

⁹⁷ + **8.12 Fundens,** etc. Caput Christi divinitas. Sicut enim caput a pedibus non dividitur, sic nec divinitas Christi ab humanitate post unctionem I Cor. 11.. Unde ait: Unxit te, Deus Deus tuus, etc. Psal. 54. Sic enim Deus ungitur et sanctificatur.

⁹⁸ + **8.13 Filios,** etc. ORIG., ubi supra. Attende differentiam minorum sacerdotum ad majores etc., usque ad etiamsi primi nomen acceperit. Vestivitque, etc. Filiis Aaron similes tunicae et zonæ vel baltei et cidares vel mitræ imponuntur, ipsum enim induunt, ipso cinguntur, ipsum portant in capite; lumbi enim præcinguntur veritate, quæ est Christus, et induuntur lorica justitiæ: Christus autem justitia est sicut et galea salutis, ipse enim est salutare Dei.

⁹⁹ + **8.14 Obtulit,** etc. ISICH. Quæ sit hujus legis virtus, etc., usque ad necessario autem filii Aaron tanquam communicantes ei sacrificio manus imponunt. AUG., quæst. 23 in Levit. Cum sacrificia pro peccatis memoraret, etc., usque ad et sanguinem fusum ad basim altaris sacrificiorum. Obtulit, etc. ISICH. Lex sacerdotem in multis Christum figurantem, etc., usque ad ovis præcepit. Obtulit, etc. Mysteriorum traditionem, et pascha mysticum, quod Christus celebravit

sanguinem, et tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus. ¹⁶ Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum jecoris, duosque renunculos, cum arvinulis suis, adolevit super altare: ¹⁷ vitulum cum pelle, et carnibus, et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus. ¹⁸ Obtulit et arietem in holocaustum: super cujus caput cum imposuissent Aaron et filii ejus manus suas, ¹⁹ immolavit eum, et fudit sanguinem ejus per circuitum altaris. ²⁰ Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, et artus, et adipem adolevit igni, ²¹ lotis prius intestinis et pedibus: totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei. ²² Obtulit et arietem secundum in consecratione sacerdotum, posueruntque super caput ejus Aaron et filii ejus manus suas: ²³ quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, et pollicem manus ejus dextræ, similiter et pedis. ²⁴ Obtulit et filios Aaron: cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum: ¹⁰⁰ ²⁵ adipem vero, et caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque jecoris, et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. ²⁶ Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque, posuit super adipem, et armum dextrum, ¹⁰¹

cum discipulis suis Matth. 26., significat aries: secundus nominatur, quia post agnum in cœna immolatum, seipsum obtulit; unde Aaron super caput arietis manus imposuit cum filiis suis, quia communem cœnam cum discipulis suis Christus celebravit; sed Moyses specialiter hoc sacrificium obtulit, quia plus aliis figuram Christi expressit, qui maxime sacrificium suum fecit.

¹⁰⁰ + **8.24 Tetigit extremum auriculæ,** etc. Si per Aaron Christum accipimus, extremum auriculæ ejus sanguine tactum fuit, quia Patri usque ad mortem obedivit. Si sacerdotes Ecclesiæ aures eorum tangendæ sunt, pollicesque manuum et pedum, ut eminentiam actionum et gressuum Domino consecrent. Tetigit extremum, etc. Quis sit hujus sacrificii effectus unctio aurium et manuum pedumque demonstrat: propter obedientiam quippe nostram actionesque bonas, et conversationem celebratur, ut inobedientia Adæ carentes Unigeniti obedientiam consequamur. Manus ejus, etc. Ut in bona actione confortemur. Confortantur enim quæ unguuntur, destruuntur quæ non unguuntur. Ubi enim unctio non fuit sanguinis immolati, percutiebatur Ægyptus. Sed prius sacerdos, et postea filii ejus ungebantur sanguine, quia Christus primus sanguinem accepit in cœna, deinde discipulis dedit. Fudit super altare. Cum enim bibit, et apostolis dedit bibere, intelligibilem sanguinem super altare, id est, corpus suum fudit. Ecclesia autem corpus Christi; unde Marcus: Et sumens, gratias agens dedit eis, et biberunt ex eo omnes, et dixit eis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur Marc. 14.. Adipem vero. Quid hæc significant, in salutari sacrificio, vel pacificorum dictum est. LXX vero pro cauda, lumbum; pro intestinis, ventriculum; et pro reticulo jecoris, pinnam epatis ediderunt: non frustra autem etiam nunc in ariete commemorantur.

¹⁰¹ + **8.26 Canistro.** LXX, canistrum: consummationis, quæ est lingua Domini, quæ præcipuam perfectamque doctrinam introduxit. Non enim venit solvere legem, sed adimplere Matth. 13.. Hæc bene canistrum dicitur propter textum doctrinæ ejus, cum multa in parabolis dixerat. Erat autem et ferculum et mensa totius doctrinæ. Recte ergo de canistro consummationis mysticum panem proponit. Panem. Apostolicam doctrinam, legalemque, et propheticam. Lex enim, et prophetæ, et apostoli memoriam ejus faciunt. Lex enim dicit: Hic est panis quem dedit vobis Dominus Exod. 26.. Prophetæ autem: Panis ejus dabitur, etc. Isa. 33. Prophetica autem et legalis doctrina minus nutriunt quam apostolica. Unde Paulus: Posuit Deus in ecclesia primum apostolos, deinde prophetas I Cor. 12.. Apostoli autem legis et prophetarum ducunt testimonia, per quæ eis collyrida et lagana sunt subjecta. Et armum GREG. lib. I Regist., ep. 24. Sacerdos ex præcepto legis armum

²⁷ tradens simul omnia Aaron et filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino, ²⁸ rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino. ²⁹ Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus. ¹⁰² ³⁰ Assumensque unguentum, et sanguinem qui erat in altari, aspersionem super Aaron et vestimenta ejus, et super filios illius ac vestes eorum. ¹⁰³ ³¹ Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas; panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aaron et filii ejus comedent eos: ¹⁰⁴ ³² quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. ¹⁰⁵ ³³ De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestrae; septem enim diebus finitur consecratio: ¹⁰⁶ ³⁴ sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. ³⁵ Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est. ³⁶ Feceruntque Aaron et filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi. ¹⁰⁷

9 Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron, et filios ejus, ac majores natu Israël, dixitque ad Aaron: ¹⁰⁸ ² Tolle de armento vitulum pro peccato,

dextrum, etc., usque ad et in sequentibus Moyses dicit.

¹⁰² + **8.29 Tulit pectusculum.** AUG., quæst. 23 in Levit. Superius quia generaliter præcipiebat, etc., usque ad a principio enim dicitur: Ipse tibi quæ ad populum, tu illi quæ ad Deum.

¹⁰³ + **8.30 Assumesque unguentum.** ID., quæst. 24. Quæritur post mortem Mosi quis ungebat sacerdotem, etc., usque ad obsequendo non excellendo. Aspersionem, etc. Quæcunque in nobis sunt bona ad eum tanquam caput nostrum reducenda sunt; unde: Pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Aperte igitur, sanctificationem, passionem suam dixit, quæ sanctificatio datur nobis. Et super filios AUG. Non apparebat quis filiorum summo sacerdoti succederet. Non enim primogenitum vel majorem definit Scriptura, nisi in aliquo divino iudicio fiebat, quamvis ex contentione venisse videatur, ut postea plures fierent sacerdotes summi, quia contententibus excellentioribus litis finiendæ causa pluribus honor ipse tribuebatur.

¹⁰⁴ + **8.31 Panes quoque.** Carnes cum panibus comedi præcepit, ut intelligamus corpus Christi, qui caro est, et panis qui de cælo descendit Joan. 6., et hoc in ecclesia tantum debet celebrari.

¹⁰⁵ + **8.32 Quidquid autem.** Hoc videmus in Ecclesia fieri, et quæ inconsumpta remanserint ignibus tradi. Non dicit autem, quotquot diebus inconsumpta remanserint, ut semper, si remanserint, tradantur igni: innuens, ut si a comestione sacrificii deficiamus, nec perscrutari valemus, utrum ea quæ videmus, ipsum corpus Domini sint, non tamen relinquamus, sed igni tradamus, ut comedat Spiritus sanctus quod non possumus. Comedit autem, cum cogitamus ei possibilita esse quæ non possumus.

¹⁰⁶ + **8.33 De ostio.** Significat quia toto tempore præsentis vitæ non est de tabernaculo recedendum, sed Dei servitio insistendum. AUG., quæst. 24 in Levit. Ad ostium tabernaculi testimonii, etc., usque ad habitatio quippe hoc nomen accepit. Septem enim, etc. ISICH.. Quinquagesima septenario in se multiplicato, etc., usque ad observantes custodias Domini, etc.

¹⁰⁷ + **8.36 Feceruntque,** etc. Aaron conjungitur filiis, nec exit de janua tabernaculi. Ipse enim erat prædicandus, et in eis prædicaturus, sicut ipse consecrat et in membris consecratur.

¹⁰⁸ + **9.1 Octava die,** etc. Octava dies post dedicationem significat diem Pentecostes, quo Spiritus sanctus advenit Act. 2.. Septem vero a dedicatione dies innuunt septies septem dies, qui fuerunt a resurrectione usque ad Pentecosten, scilicet 49, addito quasi octavo ipso die Pentecostes. Pentecoste quæ contigit die resurrectionis, gerit figuram futuri, et summationis sæculi præsen-

et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram Domino. ¹⁰⁹ ³ Et ad filios Israël loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum, atque agnum, anniculos, et sine macula in holocaustum, ⁴ bovem et arietem pro pacificis: et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis. ⁵ Tulerunt ergo cuncta quæ jusserat Moyses ad ostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo astaret, ⁶ ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite, et apparebit vobis gloria ejus. ¹¹⁰ ⁷ Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus. ¹¹¹ ⁸ Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo: ¹¹² ⁹ cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim ejus. ¹⁰ Adipemque, et renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moysi: ¹¹ carnes vero et pellem ejus extra castra combussit igni. ¹² Immolavit et holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. ¹³ Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et

tis, quia septem volvitur diebus. Oportebat enim ut eadem die adveniret Spiritus, qua resurrexit Christus. Tunc ait vocari Aaron et filios ejus, et majores natu: tunc enim convocatum est Ecclesiæ spectaculum, in qua est Aaron, id est, Christus et filii ejus qui altæ sunt conversationis, et ideo sacerdotii ministri, et majores natu, id est, presbyteri: ex his enim corpus Ecclesiæ consistit.

¹⁰⁹ + **9.2 Tolle de**, etc. Accipit Aaron vitulum in holocaustum et arietem, et offert Domino. Tunc enim Christus sacrificium suum notificavit, cum Spiritus adveniens Parthos, Medos, Elamitas, et omnium gentium primitias ad apostolorum cœnaculum colligit Act. 2.. Vitulum offert Aaron et arietem, quando doctores Ecclesiæ mysteria passionis annuntiant, et pro salute humani generis celebrata insinuant. Tollite. Hircum obtulerunt apostoli die Pentecostes quando Petrus pœnitentiam annuntians inquit: Convertimini et agite pœnitentiam. AUG., quæst. 26 in Levit. Accipite hircum ex capris unum, etc., usque ad ubi autem universi, ibi et singuli, sed non convertitur.

¹¹⁰ + **9.6 Iste sermo**, etc. Sermonem, scilicet rem imperatam. Hoc facite in meam commemorationem Luc. 22.. Sermonem autem dicit, quia plus in sermone consideratur vel constitit hujus dispensatio mysterii, et maxime Dominico verbo ea quæ apparent in aliud majus et intelligibile transferente. Unde et de manna ait: Hic est panis quem dedit vobis Dominus ad comedendum, hic est sermo quem constituit Dominus Exod. 16.. In his ergo significat quia sanctum mysterium illis agentibus et Dominicam cœnam celebrantibus advenit Spiritus sanctus. Erat enim dies Dominicus, in quo oportebat apostolos sacra celebrare mysteria: quorum sequentes traditiones Dominicam diem divinis conventibus deputamus. Similiter et Christum post resurrectionem per mysticam cœnam et panis fractionem invenimus manifestum.

¹¹¹ + **9.7 Et immola pro peccato**, etc. AUG., quæst. 27 in Levit.. Alia littera, etc., usque ad non est necesse super holocaustum imponi. Offer holocaustum, etc. Non dicit holocaustum consummationis, ut supra, quando oblatum est ut sanctificatione consummaretur, ut sacerdotio fungeretur, quoungebatur. Notandum sane cum pro populo offeruntur sacrificia et pro peccato sacrificia esse jussa offerri, et holocaustum et sacrificium salutaris. Pro sacerdote vero oblatum fuisse pro peccato, et holocaustum consummationis, non salutaris. Sed consummationis oblatum est, quando sanctificati sunt sacerdotes. Et hæc obtulit Moyses pro Aaron et filiis suis, postea vero Aaron jam sacerdotio fungens præcipitur pro se offerre vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum non consummationis; tunc enim offerebatur ut sanctificatione consummaretur, et sacerdotio fungi posset, quo cumungebatur, non erat necesse iterum consummare.

¹¹² + **9.8 Statimque**, etc. ISICH. Qua causa hæc etiam hic sacrificia peragantur superius diximus, etc. usque ad unde in persona sacerdotis utrumque perspicimus oblatum. AUG., ubi supra. Movet etiam quod cum faceret Aaron dona populi quæ supra memorantur, etc. usque ad utrumque ex utroque animante, quasi pectuscula dixerit.

membris singulis obtulerunt; quæ omnia super altare cremavit igni, ¹⁴ lotis aqua prius intestinis et pedibus. ¹⁵ Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari, ¹¹³ ¹⁶ fecit holocaustum, ¹⁷ addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque cæremoniis holocausti matutini. ¹⁸ Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. ¹⁹ Adipem autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum jecoris, ²⁰ posuerunt super pectora: cumque cremati essent adipes super altare, ²¹ pectora eorum, et armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses. ²² Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit. ¹¹⁴ ²³ Ingressi autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria Domini omni multitudini: ¹¹⁵ ²⁴ et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipem qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

10Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat. ¹¹⁶ ² Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. ³ Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. ⁴ Vocatis autem Moyses Misaële et Elisaphan filiis Oziel, patrum Aaron, ait ad eos: Ite, et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra. ¹¹⁷

¹¹³ + **9.15 Et pro peccato,** etc. ISICH. Cujus hæc figuram habeant, etc., usque ad et quæ docerent Ecclesiam meditari non cessabant. Extendens manum, etc. AUG., Quæst. 28 in Levit. Ad altare stans deserviebat, etc., usque ad qui ibi gradus prohibuit esse.

¹¹⁴ + **9.22 Sicque completis et cætera.** ISICH. Evidenter omnem figuram Ecclesiæ vult exponere, etc., usque ad sequentia demonstrant.

¹¹⁵ + **9.23 Ingressi autem Moyses et Aaron tabernaculum testimonii,** etc. ID. Quia de intelligibili tabernaculo, etc., usque ad idoneus est ut præstet benedictionem. Ingressi autem. Præmisit ingressi, et subdit egressi, quia sacerdos ingreditur tabernaculum, quando pro se vel pro populo orat, vel divinæ contemplationi vacat; egreditur cum docet, vel benedicit populo, vel cum ad conscientiam redit perscrutando se, ne forte in prædicatione offendat. Apparuitque gloria Domini. In specie ignis, sicut in die Pentecostes, unde subdit: Et egressus est ignis a Domino. Unde et Lucas: Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis. Omni multitudini, etc. Cui simile Lucas ait: Facta autem hac voce convenit multitudo, et mente confusa est Act. 2.; non solum convenit, sed expavit. Unde hic sequitur: Obstupebant autem et mirabantur, etc. Qui erant super altare. Invenit quia necesse sit prædicta sacrificia, et eorum expositiones superponere intelligibili altari corporis Christi, ut illuc suspiret nostra intentio, et tunc nutrimenta intelligibilis ignis, id est Spiritus sancti, aderunt, de quo dictum est: Dominus Deus noster ignis consumens est Deut. 4..

¹¹⁶ + **10.1 Arreptisque Nadab.** AUG. quæst. 31 in Levit., tom. 3. Exeunte a Domino igne mortui sunt filii Aaron, etc., usque ad tormenta patientur. Arreptisque, etc. ISID., quæst. in Levit., tom. 5. Alienum ignem offerunt, etc., usque ad ne vitiis flagremus. ISICH. Hic eos qui aliena docent, etc., usque ad unde vitam poterant promereri. AUG., ubi supra. Alia littera, etc., usque ad per quos nobis Scripturam dedit.

¹¹⁷ + **10.4 Vocatis autem Moysi, Misaële et Elisaphan.** Misæl, Dei attractatio. Elisaphan,

⁵ Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lineis tunicis, et ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. ⁶ Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres vestri, et omnis domus Israël, plangent incendium quod Dominus suscitavit: ¹¹⁸ ⁷ vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moysi. ⁸ Dixit quoque Dominus ad Aaron: ⁹ Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras: ¹¹⁹ ¹⁰ et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum; ¹²⁰ ¹¹ doceatisque filios Israël omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi. ¹² Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanctum sanctorum est. ¹²¹ ¹³ Comedetis autem in loco sancto: quod

---

sive Elzaphan, Dei illuminatio, vel Dei speculum. His jure præcipitur ut tollant Nadab et Abiu extra castra. Hi enim sanctos significant, qui a Deo illuminati ipsum manibus fidei attrahunt, et Deum perfecta fide contemplantur. Unde bene filii Oziel dicuntur, qui significat Evangelium: unde patruelis Aaron fuisse dicitur, quia magna cognatio est Evangelii et Legis. Evangelium namque expositio est Legis: filii autem Evangelii hæreticos vere mortuos a castris Ecclesiæ detrudunt. Vel Misadai et Elisaphan primus attrahatio Dei, id est Misadai; Elisaphan interpretatur specula Dei mei. Quicumque scit attrahere Deum, et speculari Christi scilicet carnem et divinitatem, sicut Thomas qui manu contrectans carnem dicebat: Deus meus et Dominus meus Joan. 20., potest ignem alienæ doctrinæ auferre a facie sanctorum, id est sacerdotum. Tunicæ sacerdotum, conversatio et vita qua sacerdotii induuntur habitu. Abjiciuntur ergo cum sacerdotio a consortio sacerdotum et etiam populi. Unde addit, extra tabernaculum, id est, ecclesiam populi, filii patrueli Aaron hæc faciunt. Aaron, id est David, per quem prophetiæ intelliguntur, quæ Christum manifestum faciunt, et quodammodo ignorantibus pariunt. Frater autem prophetiæ Evangelium est; quæ enim in Evangeliiis facta sunt, a prophetis prædicta sunt. Filii ergo fratris patris Aaron, id est Evangelii, tales ejiciunt. Unde: Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum II Joan..

¹¹⁸ + **10.6 Capita,** etc. Ad litteram. Quia nuper fuerant Deo consecrati, præcipit ut sancta vestimenta non deponant, sed parati servire Deo assistant. Allegorice autem, ne in Christo divinationem personarum faciant. Caput enim Christi Deus est, Christus autem ex divinitate constat et humanitate; capitis enim, id est divinitatis tiara humanitas est, qua tecta fuit velut pileo divinitas; hæc non est auferenda, nec divisio personarum in Christo prædicanda, sed duarum substantiarum una persona. Capita vestra, etc. AUG., quæst. 32 in Lev. Ne scilicet cidares deponant, etc., usque ad unde addit: Fratres vestri et omnis domus Israël plangent incendium. ISICH. Non ignoramus quid cidares significant, etc., usque ad de qua: Unctio ejus docet vos de omnibus.

¹¹⁹ + **10.9 Vinum et omne quod inebriare.** ID. Usque nunc hanc legem Ecclesia custodit, etc., usque ad id est spiritualiter inspirasse. Vinum et omne quod, etc. Ab iis quæ statum mentis dejiciunt vel evertunt abstinere jubentur, quando tabernaculum ingrediuntur. Nos autem nunquam inebriemur, sed semper mente et corpore sobrii simus. Quando intrabit. AUG., quæst. 33. Quando ergo eis licebat bibere, etc., usque ad ut hoc sit officium sacerdotum legitimum æternum in progenies eorum.

¹²⁰ + **10.10 Ut habeatis scientiam discernendi.** AUG. Hoc et ambigue positum est, etc., usque ad an potius ad utrumque referendum est?

¹²¹ + **10.12 Tollite sacrificium,** etc. ISICH. Quod pectusculum confidentiam, etc., usque ad quæ autem ad pacifica et salutaria pertinent, totius populi sunt. Tollite, etc. Arcana, scilicet et profunda Scripturæ sacramenta, quæ vulgus non capit, retinenda ac comedenda sunt perfectis; juxta altare, id est juxta Dominicæ passionis fidem et auctoritatem.

datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi. ¹⁴ Pectusculum quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui, et filiæ tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israël: ¹²² ¹⁵ eo quod armum et pectus, et adipēs qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, et pertineant ad te, et ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus. ¹⁶ Inter hæc, hircum, qui oblatum fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait: ¹²³ ¹⁷ Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini, ¹⁸ præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi? ¹⁹ Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, et holocaustum coram Domino: mihi autem accidit quod vides; quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in cæremoniis mente lugubri? ¹²⁴ ²⁰ Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ¹²⁵ ² Dicite filiis Israël: Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus

¹²² + **10.14 Pectusculum,** etc. AUG., quæst. 34. Pectusculum. Quamvis singulis singula nomina data sint, etc., usque ad de pectusculo imponebatur altari.

¹²³ + **10.16 Inter hæc.** ISICH. Quia omne peccatum per pœnitentiam deletur, et qui prædictum peccatum alterius doctrinæ et blasphemiam commiserunt, salvati non sunt, causam mortis eorum legislator exponit. Inter hæc hircum, scilicet quia non comederunt filii Aaron quod pro peccato erat in loco sancto, id est pœnitentiam peccati commissi in ecclesia peragi non fecerunt. Quibus hoc præceptum est, quos Christus in Ecclesia vicarios suos constituit. Ipse enim oblationis suæ sanguinem, quæ pro nostro sanguine oblata est, in sanctum, id est in cœlum, in conspectu Patris obtulit. Debet autem comedi hoc sacrificium in loco sancto, id est ecclesia, in propitiationem peccatorum, unde addit: Quemadmodum præceptum est mihi, id est sicut præcepi. Moyses enim gerit personam Christi. Exustum reperit, quia in Spiritum sanctum peccaverant, ab intelligibili igne Spiritus sancti oblatio pro pœnitentia ablata est. Voluntarie enim peccantibus non relinquitur hostia pro peccato Heb. 10.. Nam sicut vera pœnitentia veniam promeretur, ita simulata Deum irritat: quia Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum Sap. 1.. Hoc autem sancti Patres irremissibile peccatum, et blasphemiam in Spiritum sanctum dixerunt, in sceleribus usque ad finem vitæ perseverare, de salute sua desperare, de potentia et misericordia Redemptoris diffidere. ADAMANT. Non peccare solius Dei est, etc., usque ad nisi verum et sincerum. AUG., quæst. 36 in Levit. Sane quoniam sex pecora præcipiuntur offerri pro populo, etc., usque ad quæ omnia fuerant pro peccato.

¹²⁴ + **10.19 Respondit Aaron,** etc. In persona Ecclesiæ, cujus figuram gerit, sicut et Christi, videtur Aaron dicere hoc. Quasi, quia post adventum Salvatoris deputati sunt ministare, et pro pœnitentia offerre, et propheticam vitam exponere. Aliter: Docentes perierunt et in eis hæc Ecclesiæ acciderunt, ut sacerdotum et magistrorum lugeret mortem, unde comedere hodie pro peccato non potuit, nec orare: Domino autem displicebat. AUG. Respondit Aaron, etc. Si hodie obtulerunt quæ pro peccato illorum sunt, etc., usque ad Hoc autem quare sit factum, respondit Aaron, et placuit Mosi. Hodie. Quasi dicat: si ante remissionem Salvatoris hoc peccassent, forsitan ignosceretur, cum nondum mundo scientia manifestaretur: unde, Si non venissem, et locutus eis fuisset, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo Joan. 15..

¹²⁵ + **11.1 Locutus est Dominus.** ISICH. Quidquid a Deo factum ipsa institutionis auctoritate mundum est. In animalibus igitur mores pinguntur hominum, et actus, et voluntates, ex quibus fiunt mundi vel immundi. ID. Dixit Dominus ad Noë: Omne quod movetur et vivit, erit vobis in cibum Gen. 9., etc. In Genesi quoque dictum est: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde

terræ: ³ omne quod habet divisam ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis. ¹²⁶ ⁴ Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. ⁵ Chærogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est. ⁶ Lepus quoque: nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. ⁷ Et sus: qui cum ungulam dividat, non ruminat. ⁸ Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis. ⁹ Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, et vesci licitum est: omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. ¹⁰ Quidquid autem pinnulas et squamas non habet, eorum quæ in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis, ¹²⁷ ¹¹ execrandumque erit: carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. ¹²⁸ ¹² Cuncta quæ non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt. ¹³ Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: aquilam, et gryphem, et haliaëtum, ¹²⁹ ¹⁴ et milvum ac vulturem juxta genus suum, ¹³⁰ ¹⁵ et omne corvini generis in similitudinem suam, ¹⁶ struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem juxta genus suum: ¹³¹ ¹⁷ bubonem, et mergulum, et ibin, ¹⁸

bona Gen. 1.. Hic autem quædam prohibentur, velut mala, et immunda decernuntur. Non sunt tamen ista contraria sibi: nam et Judæorum gastrimargiam ad modicum Dominus reprimit, et spiritualis præceptorum expositio quales debeant esse instruit. Lex enim nutrimentum est animæ rationalis rationabiliter intellecta. Sicut autem in superioribus per oblationes figuravit offerentes, sic nunc per ea quæ comeduntur exprimit comedentes.

¹²⁶ + **11.3 Omne quod habet**, etc. ISID. In piscibus quidquid pinnulas et squamas non habet, abominabile est: aspera pro mundis habentur. Hispidi enim et hirsuti, firmi, et graves hominum mores approbantur. Qui sine his sunt, immundi dicuntur, quibus leves et lubrici, infirmi et effeminati mores adjiciuntur. Pinnulas quoque conjungit et squamas; quicumque enim pisces pinnati sunt et squamosi. Si quibus ignorantia solubilis est, his et cognitio sublimis et vita cœlestis: qui autem tales non sunt, cum his nec cibum sumere. Moraliter. GREG. Pisces qui pinnulas habent et squamas, dare saltus super aquas solent. In pinnatis ergo piscibus electæ animæ figurantur, quæ solæ in cœlestis Ecclesiæ corpus transeunt; quæ pinnulis virtutum fultæ per cœleste desiderium saliant ad contemplationem, quamvis in se relabantur per carnis fragilitatem. Soli ergo in electorum corpus quasi cibus electus transeunt, qui dum imis serviunt, mentis saltibus superna conscendunt, ne semper in profundis curarum lateant, ubi nullam amoris summi, quasi liberi æris, curam habent. Qui ergo rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt, cum sollicite ad interiora refugiunt, nec perturbationis strepitus diligunt, sed apud semetipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt.

¹²⁷ + **11.10 Quidquid pinnulas**, etc. Sunt etiam pisces testam pro pelle habentes, quorum squama auferrî non potest, quia nec verbo Dei squamas ignorantiae deponunt, nec cultrum spiritus suscipiunt: et quamvis in mari baptismi inveniantur, vel in pœnitentiæ fluminibus, abominabiles sunt tamen in his quæ moventur et vivunt in aquis, quia regenerationem et vitam, quam in baptismo acceperunt, vivendo male corrumpunt.

¹²⁸ + **11.11 Carnes**. RAB. in Levit. Cum suem prohibet, etc., usque ad quærentes tenebras noctis.

¹²⁹ + **11.13 Hæc sunt quæ de avibus**, etc. ISICH. Quæ ad contemplativorum vitam pertinent, adjungit, etc., usque ad mulierculas peccatis oneratas.

¹³⁰ + **11.14 Vulturem juxta genus suum**. ID. Qui bellis gaudet. Unde sequitur exercitum, expectans cadavera mortuorum: non debet enim alieno luctu pasci, qui dat operam contemplationi.

¹³¹ + **11.16 Struthionem**. Struthio avis est, sed volare non potest, et semper circa terram est, sicut quidam Deo militantes et sæcularibus negotiis se implicantes Job XXXIX; II Tim. 2.. Noctuam. Hanc aiunt in nocte acute videre, et parum in die. Tales sunt qui Legis gloriantur contemplatione, et Evangelii lucem capere non valent. Nycticorax. In nocte tantum rapit. Tales sunt gentes noctis operibus inhiantes, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia Gal. 5.. Larum. Larus est animal

et cygnum, et onocrotalum, et porphyrionem, ¹⁹ herodionem, et charadriionem juxta genus suum, upupam quoque, et vespertilionem. ¹³² ²⁰ Omne de volucris quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. ¹³³ ²¹ Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, ¹³⁴ ²² comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum. ¹³⁵ ²³ Quidquid autem ex volucris quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis: ²⁴ et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum: ²⁵ et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis. ¹³⁶ ²⁶ Omne animal quod habet quidem unguam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: et qui tetigerit illud, contaminabitur. ¹³⁷ ²⁷ Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum. ¹³⁸ ²⁸ Et qui portaverit hujusmodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis. ¹³⁹ ²⁹ Hæc quoque inter polluta

tam in aqua quam in terra habitans: volat enim et natat. Huic assimilantur qui circumcisionem et baptismum venerantur. Accipitrem. Accipiter inter rapaces est aves, sed mansuescit, et rapinam cum hominibus operatur. Hunc imitantur qui mansueti videntur, sed cum potentibus et avaris atque rapacibus rapere nituntur. Mergulum et ibin. Hæc longi colli sunt, et cibum ex profunditate terræ vel aquæ ut dicitur trahunt, nec imitanda sunt. Qui enim contemplationi vacat ad superiora debet tendere, nec de inferioribus sollicitus esse.

¹³² + **11.19 Upupam.** Hæc lugubris est et luctum amans. Sæculi autem tristitia mortem operatur. Qui autem Deum diligit, debet gaudere, sine intermissione orare, in omnibus gratias agere I Thess. 5.. Vespertilio. Quæ circa terram volat, pennis pro pedibus utitur: quod alienum est ab eis qui contemplantur, ne contemplatio eorum in terrenis occupetur.

¹³³ + **11.20 Omne de volucris quod graditur super quatuor pedes,** etc. Qui contemplativis videntur esse similes, sed tanquam reptilia terrenis inhærent concupiscentiis, etiamsi in quatuor pedibus ambulant, id est si evangelicam prædicationem simulent, quæ vocat ad pœnitentiam; quia non vere socialem amplectuntur vitam, voluptatibus servientes, abominabiles sunt.

¹³⁴ + **11.21 Quidquid autem ambulat,** etc. Quia cum sint in carne, non secundum carnem ambulant II Cor. 10., sed a sordidis actionibus exsiliunt, et terrenis hominibus permiscuntur, ut instruant et doceant: sicut Dominus cum peccatoribus et publicanis Matth. 9.. Habere nos oportet crura sublimiora pedibus, ne claudicemus utroque pede, sicut Judæi in lege et prophetis; sed crura habeamus recta, sicut Cherubin, de quibus dicitur: Crura eorum recta, et pennati pedes eorum Ezech. 1..

¹³⁵ + **11.22 Brucus.** Qui exsilit, sed minus quam attacus, vel locusta, quæ magis exsiliunt. Tales sunt, qui cum peccatoribus conversantur, ad conversationem, non ad consensum vel imitationem. Ophiomachus. Qui pugnat cum serpentibus, nobis autem pugna est cum antiquo serpente et angelis ejus Apoc. 12..

¹³⁶ + **11.25 Ut portet.** Sicut qui dicit malum bonum, et amarum dulce Isa. 5.: laudando enim malum a quo prohibere debuerat, suum facit et portat.

¹³⁷ + **11.26 Omne animal quod.** ISICH. Nullum peccatum præterit lex; quæcunque in Evangelio prohibentur Legis ænigmatibus exprimuntur, ut in ore duorum testimonium stet omne verbum Matth. 18., et in utraque lege laudes Deum, et, sicut prohibet, fugias malum.

¹³⁸ + **11.27 Quod ambulat super manus,** etc. Qui evangelicam conversationem migrat, sed manibus ambulat, turpis, scilicet, lucri causa manus imponens I Tim. 4., hic recte omnibus bestiis comparatur, ut vel adulterum dicas, vel avarum, homicidam et similia: omnibus enim per pravam manus impositionem communicat.

¹³⁹ + **11.28 Qui portaverit hujusmodi cadavera.** Falsa dicendo testimonia. dignum dicendo indignum, et mundum immundum.

reputabuntur de his quæ moventur in terra, mustela et mus et crocodilus, singula juxta genus suum, ¹⁴⁰ ³⁰ mygale, et chamæleon, et stellio, et lacerta, et talpa. ¹⁴¹ ³¹ Omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum: ¹⁴² ³² et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia: et in quocumque fit opus, tingentur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur. ¹⁴³ ³³ Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro cecidit, polluetur, et idcirco frangendum est. ³⁴ Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit. ¹⁴⁴ ³⁵ Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytropodes, destruentur, et immundi erunt. ¹⁴⁵ ³⁶ Fontes vero et cisternæ, et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur. ³⁷ Si ceciderit super sementem, non polluet eam. ¹⁴⁶ ³⁸ Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur. ³⁹ Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum: ¹⁴⁷ ⁴⁰ et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. ¹⁴⁸ ⁴¹ Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum. ¹⁴⁹ ⁴² Quidquid super pectus

¹⁴⁰ + **11.29 Mustela.** Ingluviem. Mus enim pro ventris ingluvie nulla vitat pericula. Crocodilus. Qui duræ cutis et malitiosus luto pascitur.

¹⁴¹ + **11.30 Chamelæon.** Miserescit, et præ infirmitate mansuetum se fingit, cum crudele sit. Talpa. Animal cæcum de terra genitum. Creatur enim, ut aiunt, de terra compluta et lutulenta, sed prius corrupta.

¹⁴² + **11.31 Qui tetigerit,** etc. Si naturaliter essent immunda, immundus esset viventia etiam qui tangeret. Morticina talium actiones sunt, id est, dolus, furtum, duplicitas, et hujusmodi in quibus mors animæ.

¹⁴³ + **11.32 Et super quod,** etc. ISICH. Admirabili divisione utitur legislator, etc., usque ad tam vas ligneum quam vestimentum.

¹⁴⁴ + **11.34 Omnis cibus,** etc. Cibum et potum opera bona intelligit, ideo dixit: Cibus quem comedetis, et liquens quod bibitur, etc. Quia malarum actionum et cibus et potus prohibetur, ne quis participet. Si ergo bonis actionibus, quæ sunt in omni vase, id est in omni homine, quodlibet morticinum inciderit, necessario immunda actio erit. Si enim bonæ actioni, superbia, dolus, hypocrisis vel quodlibet morticinum, id est, participanti mortem inferens inciderit, et hic immundus erit: bonam enim actionem mala incidens intentio polluit. Si fusa fuerit super eum aqua. AUG., quæst. 37 in Levit. De vase, scilicet quod factum est immundum de morticinis immundis si forte aquam habuit. Aqua. Baptismi: est enim sermo de baptizatis; de infidelibus autem mentionem non facit. Unde Paulus: Scripsi vobis non commisceri fornicariis I Cor. 3., non utique fornicariis hujus mundi, etc.

¹⁴⁵ + **11.35 Sive clibani.** Per hoc magistri designantur, in quibus cibi sacræ doctrinæ coquantur operatione et igne Spiritus sancti. Nec mirum: Moab enim lebes appellatur: Moab olla spei meæ Rom. 2.. Chytropodes, etc. Quia qui docent non furari, furantur; et qui prædicant non mœchari, mœchantur: doctrina tamen munda est. Unde fontes et cætera.

¹⁴⁶ + **11.37 Si ceciderit.** ISICH. Nihil indiscussum relinquit, etc., usque ad si quodlibet morticinum super eos ceciderit, fiunt immundi.

¹⁴⁷ + **11.39 Qui cadaver ejus tetigerit, immundus.** ISICH. Iniquorum vitam debemus abominari, justorum imitari. Qui enim vitam malorum tetigerit, immundus erit, donec pœnituerit.

¹⁴⁸ + **11.40 Qui comederit.** Id est, quasi advocatus defenderit, et in se auxiliando transtulerit, lavet vestimenta sua, id est actiones pravas, donec pœnituerit.

¹⁴⁹ + **11.41 Omne quod reptat super terram.** Hoc superius legislator exposuit, sed ad

quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. ⁴³ Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis. ⁴⁴ Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram. ⁴⁵ Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum. ⁴⁶ Ista est lex animantium ac volucrum, et omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, et reptat in terra, ⁴⁷ ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis quid comedere et quid respuere debeatis. ¹⁵⁰

12 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus juxta dies separationis menstruæ. ¹⁵¹ ³ Et die octavo circumcidetur infantulus: ⁴ ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingreditur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. ¹⁵² ⁵ Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. ⁶ Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti, ¹⁵³ ⁷ qui

frequentationem meditandæ legis monendo auditorem, repetit.

¹⁵⁰ + **11.47 Et sciatis quid comedere.** Non hi cibi nos mundant vel polluunt, sed nos ipsi: vivificamus enim quæ comeduntur, et quemadmodum omnis cibus bonus I Petr. 2., et nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur; sic ea quæ comeduntur, id est quæ nutriunt animam, bonas scilicet actiones, nos vivificamus, si bene utimur: si male, mortificamus. Qui enim ex rapina facit eleemosynam mortificat eam, et aufert ei potentiam; et qui abstinent a cibis, fratribus vero detrahunt, mortificant abstinentiam.

¹⁵¹ + **12.2 Mulier si suscepto semine.** ISID., quæst. in Levit., tom. 5. Septimana est præsens vita, etc., usque ad nec in futuro purgabitur. Immunda erit. ISICH. Quia scilicet sator immundus, ut hæres Adæ, qui per transgressionem immundus, et ita uxori mistus. Postquam enim exiit de paradiso cognovit uxorem suam, et ita propagatur humanum genus. Septem diebus. ID. Quia Adam, etc., usque ad quando Adam separatus a paradiso in hanc miseriam decidit. Die octavo, etc. ID. Dies octavus, etc., usque ad Inobedientia autem immunditiam nobis sordemque contraxit.

¹⁵² + **12.4 Triginta tribus diebus,** etc. ID. septem additis, etc., usque ad incertum est enim an feminam, an marem pariant. AUG., quæst. 40 in Levit. Quæ differentia est inter septem dies, etc., usque ad in feminæ octoginta. Omne sanctum non tanget. Quid sanctuarium vult intelligere cum tabernaculum non nisi sacerdotes debeant ingredi, et usque ad velum secundi: ultra velum autem, ubi erat arca, summus tantum sacerdos introibat? Forte ante tabernaculum, ubi altare sacrificiorum est, potuit dici sanctuarium. Nam sæpe sanctus locus appellatur etiam atrium, cum dicitur: In loco sancto edent ea. Illuc forsitan intrabant mulieres dona sua offerentes, quæ altari imponerent.

¹⁵³ + **12.6 Cumque expleti fuerint.** Intentionem aperit, quia scilicet, pollutionem naturales motus non faciunt, sed peccatum, de quo dicit David: Ecce enim in iniquitatibus conceptus Psal. 50., etc., Matrem naturam appellans, et immunditiam peccati Adæ et Evæ in totum genus humanum descendisse significans. Ideo Moyses, completis diebus purificationis holocaustum, et pro peccato præcepit immolari; evidenter ostendens quia imago Dei perfectionem tribuit generi nostro. Nam formationem dies mundationis ostendunt, perfectionem holocaustum. AUG., ubi supra. Nunquid peperisse peccatum est? etc., usque ad non ut dicerent super filio aut super filia, sed pro filio aut filia. Notandum autem quam pauper Dominus nasci voluerit, ut non pro illo offerretur agnus et pullus columbinus aut turtur, sed par turturum aut duo pulli columbarum secundum

offeret illa coram Domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui: ista est lex parientis masculum aut feminam. ¹⁵⁴ ⁸ Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

13 Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: ¹⁵⁵ ² Homo, in cujus cute et carne ortus fuerit diversus color, sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. ¹⁵⁶ ³ Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua: plaga lepræ est, et ad arbitrium ejus separabitur. ¹⁵⁷ ⁴ Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus: ¹⁵⁸ ⁵ et considerabit die septimo: et si quidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis. ⁶ Et die septimo contemplantur: si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est:

Evangelium, quod scriptura Levitici tunc jussit offerri, si non habuit agnum manus offerentis, quod satis est magnum. BEDA, in Lev., tom. 2. Dominus noster non solum homo, etc., usque ad et post in cœlestem Jerusalem bonorum operum victimis Domino commendata perveniet.

¹⁵⁴ + **12.7 A profluvio**, etc. Tanquam aliquis quærat, unde mundabitur quæ legitime generavit? ait, a profluvio sanguinis sui, hoc est inobedientia, unde immunditia et pœna profluxit, per meditationem et contemplationem legis, cujus negligentia hominibus immunditiam invexit.

¹⁵⁵ + **13.1 Locutusque est Dominus**. ISID. Semel loquitur Deus, et duo audiuntur: Spiritum audit Moyses, ut sublimior; litteram, Aaron, ut inferior, qui litteram nuntiat populo. Unde ipse loquetur ad populum, et erit os tuum, tu autem eris in his quæ ad Deum pertinent Exod. 4..

¹⁵⁶ + **13.2 Homo**. ID. Aliquando excellenter accipitur, qui Dei imaginem et naturæ servat dignitatem. Aliquando peccator, in quo dignitas deformatur, sicut hic. In cujus carne, etc. In carne et cute lepram portat, qui carnalia vel exteriora suadere certat, ut Corinthiani, qui putabant resurrectionem futuram in voluptate carnis: et in fide manentibus, quamvis carnaliter vivant, non imputari peccata. Aut quasi lucens. Lepra alia nimis vel moderate obscura, nondum effervente passione, quæ nimia indiget deliberatione. Alia nimis clara et perspicua, cujus aperta cognitio. Plaga lepræ. ISID. Lepra falsa doctrina; leprosi hæretici, qui unitatem veræ fidei non habentes, varios doctrinæ profitentur errores, vera falsis admiscentes et Ecclesiam, sicut lepra corpora, irradiando commaculant. In corpore lepram gerit, qui Ecclesiæ detrahit, sicut Carpocratiani, qui negant resurrectionem carnis, et Novatiani, qui nuptias damnant, et peccantibus auferunt poenitentiam. Vel ad unum quemlibet filiorum ejus, etc. Cognatorum secundum spiritum, a quo habet sacerdotium, quibus inest perfecta et plena prophetia, ut discernere possint subtilia et animæ motus absconditos.

¹⁵⁷ + **13.3 Pilos**. Cogitationes, quibus anima ornatur, mensque contegitur, a qua generantur, sicut caput capillos generat, quibus ornatur et tegitur. Unde capilli capitis vestri omnes numerati sunt Matth. 10.. Inde Nazaræi caput non tondent Num. 6., quia superfluas cogitationes non habent, sanctas autem deponere sanctum, damnum est. Humilior carne, etc. Humilior seipso: unde recte veniam non meretur. Vinci enim ab alio majori, portabile est; bonum autem a Deo præceptum non operari dividit enim Dominus prout vult, ut seipso quispiam deterior fiat, hoc importabile est.

¹⁵⁸ + **13.4 Recludet eum**. Secundo recluditur, ut studiosè inspiciatur, et duplici probatione transacta districtum judicium fiat. Manifestum enim erat peccatum sacerdoti, sed animum consentire passioni nesciebat, sed conjiciebat: ideo iterum inspiciebat. Hinc Dominus post negationem, animum Petri quomodo se habeat tertio interrogat Joan. 11., ut non cito judicemus, sed frequenter inquiramus. Septem diebus recluditur. Septenarius enim præsentis vitæ plenitudinem signat, quæ septem diebus agitur, quo impleto, peccatum et servitium cessabit. Unde septima in divinis Scripturis requies nominatur.

lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. ¹⁵⁹ ⁷ Quod si postquam a sacerdote visus est, et redditus munditiæ, iterum lepra creverit: adducetur ad eum, ⁸ et immunditiæ condemnabitur. ⁹ Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, ¹⁰ et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit: ¹⁶⁰ ¹¹ lepra vetustissima iudicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est. ¹² Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit, ¹⁶¹ ¹³ considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima iudicabit: eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. ¹⁴ Quando vero caro vivens in eo apparuerit, ¹⁶² ¹⁵ tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter immundos reputabitur: caro enim viva, si lepra aspergitur, immunda est. ¹⁶ Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, ¹⁷ considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet. ¹⁸ Caro autem et cutis in qua ulcus natum est, et sanatum, ¹⁶³ ¹⁹ et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem. ¹⁶⁴ ²⁰ Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere. ¹⁶⁵ ²¹ Quod si pilus

¹⁵⁹ + **13.6 Mundabit eum, quia scabies est.** Sic Paulus eum qui in Corintho fornicatus est quia manifesta erat passio sanctorum tabernaculo removit, et Satanæ tradidit; quem cum inspexisset secundo, et pœnitere vidisset, suscipi iussit I Cor. 5..

¹⁶⁰ + **13.10 Cumque color albus in cute fuerit.** Manifesta transgressio litteræ legis, quæ propria Judæis sicut in sacrificiis et purgationibus et in huiusmodi. Est enim et communis gentibus de adulterio, rapina, avaritia, et similibus.

¹⁶¹ + **13.12 Sin autem effloruerit.** ISICH. Ostendit Judaicum populum partim leprosum, ut in parte transgressorem legis: unde eum sacerdos expellit tanquam immundum. Sed toto corpore leprosum Gentilem, qui totam transgreditur legem, non expellit; sed eum mundum iudicat, quia legis iugo subjectus non erat. HIERON. Sin autem effloruerit, etc. In hac lepra quasi florente et alba, diversa crimina designat. Quia cum mundialis vitæ voluptas quasi candida æstimatur et florens, tunc grave vitiorum contagium grassatur in corpore. Nam aut avaritiæ aut libidinis patescunt maculæ. Sed avaritiæ crimen facile potest resecuri, unde: Date eleemosynam et omnia munda erunt vobis. Libido quoque jejuniis et abstinentia mundatur. Sed omnibus per sacerdotem medela adhibetur. Alia enim sacrificiorum oblationibus mundatur; alia est, quæ facilius; alia, quæ extra castra posita mundatur; alia, quæ omnino non mundatur.

¹⁶² + **13.14 Caro vivens,** etc. ISICH. Judaicum mandatum, quod vivere dicitur quantum ad mandatum, vel quia bene intellectum affert vitam.

¹⁶³ + **13.18 Caro enim,** etc. ISID. In carne viva lepram gestat, qui de anima, quæ vita carnis est, aliquid falsum existimat. Sicut Luciferiani qui dicunt animam de carnis substantia propagatam; et Arabici qui animam cum corpore mori putant.

¹⁶⁴ + **13.19 Cicatrix,** etc. ID. In cicatrice sanati vulneris lepram portant, qui post agnitionem fidei et medicinam Dei quam in Christo suscipiunt, rursus aliquod indicium erroris aut perfidiæ veteris dogmatis ostendunt. Alba. Quia ex vulnere legalis transgressionis; lex enim alba et a sole justitiæ non calefacta Act. 15.. Subrufa. Quia de prævaricatione evangelica, sicut idolothyrum sanguinem, vel suffocatum comedere; utrumque autem fit contra Christum, cuius est Lex et Evangelium.

¹⁶⁵ + **13.20 Contaminabit.** Quia in habitu est peccatum, et animæ mala depastio per ulcus incubuit. Unde lepram ex vulnere efflorentem vocavit. Caro et cutis quam ignis exusserat, etc. ISICH. Supradicta videtur repetere, sed partim eadem dicit, partim adjicit, alteram quippe passionem, sed eandem ponit indicationem. Egit enim de ulcere quod aliqua ægritudine neglectæ carnis generatur et proficit. Ulcus ergo carnis nostræ est voluptas, ebrietas, gastrimargia et huius-

coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus: ²² et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ; ²³ sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. ²⁴ Caro autem et cutis, quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, ²⁵ considerabit eam sacerdos: et ecce versa est in alborem, et locus ejus reliqua cute est humilior, contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est. ¹⁶⁶ ²⁶ Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, ²⁷ et die septimo contemplantur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum. ²⁸ Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ. ²⁹ Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. ¹⁶⁷ ³⁰ Et si quidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus, solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. ³¹ Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, et capillum nigrum: recludet eum septem diebus, ¹⁶⁸ ³² et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plagæ carni reliquæ æqualis: ³³ radetur homo absque loco maculæ, et includetur septem diebus aliis. ³⁴ Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum: lotisque vestibus suis, mundus erit. ¹⁶⁹ ³⁵ Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, ³⁶ non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est. ³⁷ Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronuntiet mundum. ¹⁷⁰ ³⁸ Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit, ¹⁷¹ ³⁹ intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. ⁴⁰ Vir, de

modi, quæ luxuriante corpore et in semetipso pruriente proveniunt. Nunc autem de plaga majori, id est exustione ignis. De quo dicitur: Ignis adversarios consumet Isa. 74..

¹⁶⁶ + **13.25 Quia plaga,** etc. In cicatrice exustionis lepram habent Manichæi, qui in abstinentiæ cruciatu corpora sua exurunt, et per infidelitatem, non munditiam inde, sed lepram gignunt.

¹⁶⁷ + **13.29 Vir sive mulier.** Qui scilicet in divinitate errat, sicut hæretici, qui non solum Patrem factorem mundi negant, sed etiam actorem malorum affirmant, ut Manichæus. Vel barba, etc. ISID. In barba lepram gerunt qui de apostolis et discipulis Christi perverse sentiunt, et falsa prædicare confingunt. Barba enim est ornamentum viri, et apostoli doctores corporis Christi. ISICH. Sex species lepræ invenimus legislatorem posuisse, etc., usque ad quia erroris sui perfidiam aperta pravitate defendunt. ID. Diversos colores lepræ supponit, etc., usque ad linguam mendacem significat et imbecillitatem.

¹⁶⁸ + **13.31 Recludet eum septem diebus, et die,** etc., non tam pro pœna quam districtæ probationis causa; tempus enim in omnibus servandum, districtius in his quorum lingua circa divinitatem se effrenat.

¹⁶⁹ + **13.34 Si die septimo.** Quia verbum in quo delinquitur, si semel negat qui peccavit, dijudicari non oportet. Quis enim reum judicat per quod confessus est lingua, voluntate se protulisse negat? Lotisque vestibus mundus erit, etc. HIERON. Alia ante baptismum commissa, etc., usque ad de quo dicitur: Qui peccat in Spiritum sanctum, non remittetur ei, etc.

¹⁷⁰ + **13.37 Capilli nigri,** id est, si luxerit impietatem suam, et veram egerit pœnitentiam. Lugentes enim et pœnitentes nigro habitu deformantur.

¹⁷¹ + **13.38 Vir sive mulier,** etc. ISICH. In prævaricatione divini dogmatis, etc., usque ad quibus non vivant.

cujus capite capilli fluunt, calvus et mundus est: ¹⁷² ⁴¹ et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. ⁴² Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, ⁴³ et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiæ lepræ, quæ orta est in calvitio. ⁴⁴ Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis, ¹⁷³ ⁴⁵ habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contactum, contaminatum ac sordidum se clamabit. ⁴⁶ Omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. ¹⁷⁴ ⁴⁷ Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit, ¹⁷⁵ ⁴⁸ in stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, ¹⁷⁶ ⁴⁹ si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti: ¹⁷⁷ ⁵⁰ qui consideratam recludet septem diebus: ⁵¹ et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa: ⁵² et idcirco comburetur flammis. ⁵³ Quod si eam viderit non crevisse, ⁵⁴ præcipiet, et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. ⁵⁵ Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra. ⁵⁶ Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet. ¹⁷⁸ ⁵⁷ Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga, debet igne comburi. ¹⁷⁹ ⁵⁸ Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, et munda erunt. ⁵⁹ Ista est lex lepræ vestimenti lanei et linei, staminis, atque subtegmis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

¹⁷² + **13.40 Calvus ac mundus est.** Simplex, non stultis; nemo enim est cui saltem pauci non remaneant capilli.

¹⁷³ + **13.44 Quicumque ergo maculatus,** etc. ISID. Hæretici ab Ecclesia ejiciuntur donec purgentur. Dissutis tunicis, id est, manifestatis secretis sedere jubentur. Capite nudato, ut nuditas eorum a cunctis videatur. Ore clauso, ne ulterius impia loquantur.

¹⁷⁴ + **13.46 Habitabit extra castra.** Sic Joannes intelligibilem leprosum ab intelligibili habitaculo excludit: Qui hanc doctrinam non affert, non recipiatis eum in domum, et ave ei non dixeritis II Joan. 10. ISICH. Ridicula sunt hæc secundum litteram interpretata, etc., usque ad ne dicatur ei, Qui prædicas non furandum, furaris; peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? Rom. 2.

¹⁷⁵ + **13.47 Vestis lanea,** etc. ID. Lanea, pretiosa et animum calefacientia, etc., usque ad scilicet et bona opera.

¹⁷⁶ + **13.48 In stamine,** etc. HIERON. Stamen anima est: quæ cum tentationis fuso in filiorum tenuitatem torquetur, firmioris virtutis soliditate constringitur. Stat ergo anima, ut tamen erecta, corporis sensus subjacet ut trama; alia autem sunt corporis, alia animæ peccata. ISICH. Qui solam litteram attendunt, etc., usque ad sed et de ea quæ circa virtutes evenire consuevit. ID. Lepra, in veste linea, etc., usque ad in conversatione hujus vitæ. Pellis vel quidquid, etc. ID. Tentatio tribulationis, etc., usque ad nec sicut munda temere suscipiat.

¹⁷⁷ + **13.49 Si alba,** etc. ID. LXX: Viridans atque flavescens, id est, superbia, quæ ad modicum floret: unde, Sicut olera herbarum cito decident Psal. 36., aut cenodoxia. Vult enim Christus virtutes esse sine vana gloria.

¹⁷⁸ + **13.56 Abrumpet eum.** Per pœnitentiam abscindet passionem; superbia abrumpitur, admota humilitate; vana gloria, amota adulatione, et vana laude.

¹⁷⁹ + **13.57 Lepra volatilis.** GREG., hom. X in Ezech. Aliquando nos mala egisse cognoscimus et vitamus, etc., usque ad per immoderatam continentiam ad iracundiæ vitium transit.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁸⁰ 2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem: ³ qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam, ⁴ præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeris vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hyssopum. ¹⁸¹ 5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes: ¹⁸² 6 alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati, ¹⁸³ 7 quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. ¹⁸⁴ 8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingrediatur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, ¹⁸⁵ 9 et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, ¹⁸⁶ 10 die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. ¹⁸⁷ 11 Cumque sacerdos purificans hominem,

¹⁸⁰ + **14.1 Locutusque est.** ISICH. Quia maculas, etc., usque ad ipse enim omne peccatum curavit.

¹⁸¹ + **14.4 Duos passeris.** ID. Divinitatem, scilicet et humanitatem Christi. Quæ munda, quia peccatum non habuit; et viva, quia ex peccato non fuit obnoxia mortis. Quos vesci, etc. Quia, Verbum caro factum est, et nisi manducaverimus carnem Filii hominis, non habebimus vitam in nobis. Lignum cedri. ISICH. Crucem, quæ contra omnia fortis, sicut cedrus fortis et imputribilis. Vermiculum. LXX: Coccinum tortum passionem, scilicet quia coccinum rubeum est, tortum passibilitate, et impassibilitate contextum. Hyssopum. Gratiam Spiritus sancti, quæ nostræ emundationi cooperatur. Unde: Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor, etc. Psal. L.

¹⁸² + **14.5 Super aquas,** etc. Baptismatis. Quicumque in Christo baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus Rom. 6..

¹⁸³ + **14.6 Tinget in sanguine,** etc. Quia comprehenduntur omnia in virtute baptismi. Vivens passer in sanguine occisi passeris tingitur, quia non in hominis passione tantum, sed Dei et hominis baptizamur.

¹⁸⁴ + **14.7 Septies ut jure purgetur.** Pro septiformi Spiritu, in quo omnis mundatio et remissio; vel ut purgetur anima a septem dæmonibus. Et dimittet passerem. Quia quodammodo tenetur sub contemplatione humani intellectus.

¹⁸⁵ + **14.8 Vestimenta sua.** Opera et si quas virtutes habuerit, quia et has peccatum polluit. Purificatusque, vere. Superius tamen dictum est lepram mundatam, sed sic intelligendum est, mundari aptam. Extra tabernaculum. Consortium sanctorum, a quo excluduntur peccatores. Unde cum hujusmodi nec cibum sumere I Cor. 5.

¹⁸⁶ + **14.9 Capillos.** Cogitationes quæ ornatum homini ut rationali, et multa disceptanti præbent: sicut capilli capitis. Et supercilia. Quæ hominem contemplativum de sublimibus et diviniorebus constituunt, quod supercilia in altioribus sita significant. Totius corporis. Etiam verendarum partium, ut nulla remaneat veterum cogitationum, ut totus novus et quasi modo genitus veterem hominem exuat, novum induat. Quomodo enim rasis pilis succedunt novi, si novæ cogitationes ad meliora pullulant veteribus abasis.

¹⁸⁷ + **14.10 Die octavo.** Quo Dominus surrexit, quo leprosus ingreditur castra, quæ patriarcha Jacob vidit occurrentibus sibi angelis: unde locum castra Dei appellavit Gen. 32.. Postquam. Prima die, qua egreditur sacerdos, extra castra immolari ad immundationem leprosi præcepit, octava die alia sacrificia substituit. Hæc enim eandem vim habent quam prima: quia omne tempus in hebdomadibus terminatur. Octava ergo et prima est quæ subsequitur. Et notandum quod lepram, id est peccatum summopere vitandum ostendit, quod tam diligenter purgari præcepit. Agnos immaculatos, etc. Omnia hæc figurant sacrificium Salvatoris, qui pro nobis hostia fuit. Ex utroque sexu sacrificium fit, quia utrumque sexum salvavit. HIER. In duobus agnis duo adventus Christi, quibus credendum est a lepra peccatorum mundari, primo enim venit et passus est: secundo in

statuerit eum, et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,¹² tollet agnum et offeret eum pro delicto, oleique sextarium: et oblati ante Dominum omnibus,¹³ immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.¹⁴ Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, et super pollices manus dextræ et pedis:¹⁸⁸ ¹⁵ et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,¹⁶ tingetque digitum dextrum in eo, et asperget coram Domino septies.¹⁸⁹ ¹⁷ Quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto,¹⁹⁰ ¹⁸ et super caput ejus.¹⁹ Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustum,¹⁹¹ ²⁰ et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur.¹⁹² ²¹ Quod si pauper est, et non potest manus ejus invenire quæ dicta sunt pro delicto, assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, et olei sextarium,¹⁹³ ²² duosque turtures sive duos

gloria venturus est. Anniculam. Anniculum jubet esse sacrificium tanquam perfectum: perfecta enim in prædictis animalibus annicula sunt: unde et tunc generationi apta sunt. Et tres decimas. Qui enim mundatur sacrificio Unigeniti, debet fide sanctæ Trinitatis signari, tres decimas similæ, id est Trinitatem, Patrem et Filium, et Spiritum sanctum habentem in unaquaque persona perfectionem: denarius enim perfectus est. Similæ. Unigeniti. Quamvis enim Unigeniti passio fuerit, opus tamen est totius Trinitatis: unde in nomine Patris, Filii et Spiritus sancti baptizamur, dum in mortem Christi baptizamur. ISID. Est lepra peccati, etc., usque ad et consequi veniam. Olei sextarium. Quia fide intelligitur et agitur unumquodque prædictorum. Sextarius namque mensura est, nec plus nec minus capientis: quod enim plus est, effunditur, si minus est, non est sextarius. Sic fides ad mentis nostræ mensuram datur, nec capit plus aut minus quam a Deo distribuitur: quod enim plus est aut minus, extra fidem est. Olei sextarium, pinguem Dei misericordiam et gratiam: et si clarissimam sanctimoniam faciem præferre non valuit, lucernam fidei non exstinguat.

¹⁸⁸ + **14.14 Supra extremum.** Ut auditum muniat, et cautum reddat: ne amplius vocem serpentis audiat. Et pedis. Ut in conspectu Dei motio nostra et via dirigatur. His enim supradictis custoditis per sanguinem agni et fidem ejus, quæ nobis per misericordiam et compassionem ipsius donatur, intelligibilis lepra fugatur.

¹⁸⁹ + **14.16 Et asperget,** etc. Præsumit enim talis sacerdos apud Deum, quoniam mundare et dimittere peccata potuerit: unde septies aspergit, quia numerus est remissionis et gratiæ.

¹⁹⁰ + **14.17 Quod autem,** etc. Ut fides sacerdotis in operibus ostendatur. Non enim aliter vim suam exerit, nisi manu assumpta, id est, actione confirmata et signata. Mittit autem oleum in sinistram manum, et intingit digitum dextrum in oleo, ut per arma justitiæ a dextris et sinistris conversetur, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam.

¹⁹¹ + **14.19 Et faciet sacrificium,** etc. Per ea quæ dicta sunt de delictis, possunt ea, quæ pro peccato sunt, conjici: vicina enim sunt et communia tanquam in communi materia. Holocaustum, etc. Christi sacrificium prius nos a delictis et peccatis mundat, et tunc nostrum conficitur holocaustum. Cum enim intelligibili emundatione corpus nostrum et animam sanctificantes facti sumus spirituales, tunc digni ad ascensionem altaris efficimur: tunc enim plenam emundationem accipimus, nec alia indigemus. Sunt namque emundationum profectus, quædam enim a pollutione lepræ liberat; alia inducit in castra; alia plenissime mundatos ad altare præsentat.

¹⁹² + **14.20 Ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui,** etc. ORIG., hom. 8 in Levit. Vides quomodo ultimæ et summæ purificationis, etc., usque ad et per omnia Patris Filius reparatur.

¹⁹³ + **14.21 Quod si pauper est et non potest manus ejus,** etc. HIERON. Hoc est, si divitias celestium charismatum non habet, verbi gratia, si virginitatem servare non valuit, thorum custodiat immaculatum; si martyrii non potuit reportare tropæum, se saltem servet invictum. Quod si

pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, et alter in holocaustum: ²³ offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. ²⁴ Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul: ²⁵ immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, et super pollices manus ejus ac pedis dextri: ²⁶ olei vero partem mittet in manum suam sinistram, ²⁷ in quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino: ²⁸ tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri, in loco sanguinis qui effusus est pro delicto: ²⁹ reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum: ³⁰ et turturem sive pullum columbæ offeret, ³¹ unum pro delicto, et alterum in holocaustum cum libamentis suis. ³² Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui. ³³ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ³⁴ Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus, ¹⁹⁴ ³⁵ ibi cujus est domus, nuntians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea. ³⁶ At ille præcipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus: ³⁷ et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, ³⁸ egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus. ³⁹ Reversusque die septimo, considerabit eam: si invenerit crevisse lepram, ⁴⁰ jubebit erui lapides in quibus lepra est, et projici eos extra civitatem in locum immundum: ¹⁹⁵ ⁴¹ domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum, ⁴² lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. ¹⁹⁶ ⁴³ Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita, ⁴⁴ ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes respersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus: ¹⁹⁷ ⁴⁵ quam statim destruent, et

pauper est, etc. Mirabiliter condescendit et veniam tribuens paupertati, congrua pauperi sacrificia præcipit, ne obstupescat si majora viribus sacrificia exigantur. Qui tamen non habet panem aut pecuniam, unde emat agnum aut columbam aut turturem? Ad spiritualia ergo horum occasione vocamur, ut lepram, malitiam; poenitentiam, emundationem intelligamus. Poenitentia sunt opera necessaria, quæ valeant delere peccata. Unde: Facite ergo fructus dignos poenitentia Luc. 3.. Sunt autem plures qui non possunt solvere quod exigit districtio poenitentia. Exigit enim orationem assiduam, eleemosynam, vigiliis, sacrum jejunium, et ut possit dicere: Factæ sunt lacrymæ meæ panes die ac nocte; et, Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis, etc. Psal. 14. Et, Quia cinerem tanquam panem manducabam, etc. Psal. CI. Ignoscit his qui volunt, sed non possunt aliam viam poenitentia, id est, alia sacrificiorum genera exquirat.

¹⁹⁴ + **14.34 Chanaan.** ISICH. Terra Chananæorum Abrahæ promissa est, etc., usque ad quod ibi patet Salute Nympham et domesticam ejus ecclesiam Col. 4..

¹⁹⁵ + **14.40 Extra civitatem.** Non tantum extra domum, quia de universali Ecclesia sunt ejiciendi, quæ est civitas Dei vivi.

¹⁹⁶ + **14.42 Lapidesque alios.** Dogmata veritatis, de quibus dicitur: Lapides vivi volvuntur super terram Zach. 9.; et alibi: Quicumque ædificaverit super fundamentum aurum et argentum, etc. I Cor. 3..

¹⁹⁷ + **14.44 Reversam lepram et parietes,** etc. Id est, si, ejectis pravus dogmatibus, expositione subtili rursus impietatis doctrina inveniatur aspersa.

lapides ejus ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum. ⁴⁶ Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum: ⁴⁷ et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. ⁴⁸ Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate: ¹⁹⁸ ⁴⁹ et in purificationem ejus sumet duos passeris, lignumque cedrinum, et vermiculum atque hyssopum: ⁵⁰ et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas, ⁵¹ tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum, et passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, ⁵² purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hyssopo atque vermiculo. ⁵³ Cumque dimiserit passerem volare in agrum libere, orabit pro domo, et jure mundabitur. ⁵⁴ Ista est lex omnis lepræ et percussuræ, ¹⁹⁹ ⁵⁵ lepræ vestium et domorum, ⁵⁶ cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculæ, et in varias species, coloribus immutatis, ⁵⁷ ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

15 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ²⁰⁰ ² Loquimini filiis Israël, et dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit. ²⁰¹

³ Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cum per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor. ⁴ Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, et ubicumque sederit. ⁵ Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁶ Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁷ Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁸ Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁹ Sagma, super quo sederit, immundum erit: ²⁰² ¹⁰ et quidquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus

¹⁹⁸ + **14.48 Quod si introiens,** etc. Memento quæ legeris in mundatione leprosi. Manifeste enim apparet quia ecclesiam hæreticorum exprimit; qui contra dispensationem incarnationis Christi agit: et ideo ad domum mundandum talia sacrificia adjicit, in quibus mysteria carnis et passionis Christi possint exprimi, et peccata in se commissa sanari.

¹⁹⁹ + **14.54 Ista est lex.** Quia late leges lepræ exposuit, necessario recapitulavit, prius genus, deinde partes exponit. Lepræ. Impiæ doctrinæ, quæ contingit etiam laicis, ideo additum est: Vir aut mulier in quo fuerit plaga lepræ et eat. Si enim sacerdotes tantum intellexisset, mulierem non addidisset. Post hæc lepram, quæ est in virtutibus, posuit, hæc enim sunt animæ vestimenta. Inde quæ est in Ecclesiæ doctoribus, qui sunt parietes domus. Tandem cicatricis et erumpentium papularum memoriam facit: lepram veram describens, eam scilicet quæ est in peccatis vel in dubiis vel manifestis.

²⁰⁰ + **15.1** ISICH. LXX sic, etc., usque ad in virum perfectum, etc.

²⁰¹ + **15.2** GREG., lib. XXXIII Moral., cap. 15, tom. 2. Vir qui patitur, etc. Quid est sermo nisi semen? etc., usque ad quam perpetuæ mercedis fructum. ISICH. Quia multæ species sunt pravæ doctrinæ, etc., usque ad si particeps fuerit doctrinæ ejus sequens discipulos ipsius.

²⁰² + **15.9 Sagma super quo,** etc. ISICH. LXX, id est, stragulum asini. Per quod negligentior discipulus et molli corde commutandus intelligitur. Sagma enim mollia sunt.

aqua, immundus erit usque ad vesperum. ¹¹ Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ¹² Vas fictile quod tetigerit confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua. ¹³ Si sanatus fuerit qui hujusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. ²⁰³ ¹⁴ Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti: ²⁰⁴ ¹⁵ qui faciet unum pro peccato et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxi seminis sui. ²⁰⁵ ¹⁶ Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad vesperum. ²⁰⁶ ¹⁷ Vestem et pellem, quam habuerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. ²⁰⁷ ¹⁸ Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum. ¹⁹ Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur. ²⁰⁸ ²⁰ Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum: ²¹ et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ, polluetur. ²² Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ²³ Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum. ²⁴ Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum, in quo dormierit, polluetur. ²⁵ Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. ²⁰⁹ ²⁶ Omne stratum, in quo dormierit, et

²⁰³ + **15.13 Numerabit septem dies.** ID. Quia per septiformem Spiritum datur remissio peccatorum, cujus septem donis indigent qui perfecte mundari debent.

²⁰⁴ + **15.14 Duos turtures.** ID. Dignum doctoribus sacrificium. Turtur siquidem meditationem, columba frequenter generans et simplex, Spiritum sanctum designat. Oportet enim doctorem spiritualiter generare: digne ergo hoc sacrificium sacerdotibus et magistris dedicavit.

²⁰⁵ + **15.15 Coram Domino ut emundetur.** Secundum voluntatem et legem Dei, super quæ peccavit, emundatur poenitendo, sacrificia orationum offerendo, et deinceps recte vivendo et perfecte sapiendo.

²⁰⁶ + **15.16 Vir de quo egreditur,** etc. ISICH. Nisi quis, etc., usque ad mundavit genus humanum. ID. Quia multi, etc., usque ad doctorum suorum traditionibus.

²⁰⁷ + **15.17 Vestem et pellem.** Miseriam exprimit originalis peccati, quo genus humanum pollutum etiam insensata polluit. Mulieres exprimit quæ libidinis causa miscentur viris ad temporalem usum, quem præstant, et vestimentum, pelles quoque veteratæ projiciuntur, et muliebris consuetudo veterascente amicitia respuitur.

²⁰⁸ + **15.19 Mulier,** etc. Per menstrua pravæ cogitationes designantur. Quæ enim menstrua patitur, alienam carnem non tangit, et propria se polluit. Sic iniquæ cogitationes et voluntates, quamvis opere non compleantur, apud Deum pro factis habentur et puniuntur. Mulier quæ redeunte. ISICH. Intendit tam mulieres, etc., usque ad quæ corruptio humani generis est. Septem diebus, etc. Universitatem temporum significat, usque ad completionem, qua declaratum est Evangelium: separati enim erant homines a Deo usquequo conjungeret eos evangelica prædicatio. Qui tetigerit vestimentum ejus, lavabit, etc. Sic oportet ab idololatria abstinere: ut nec idololatrias nec eorum discipulos vel fautores, quibus quasi lectis vel vasis utuntur, contingamus, nec communionem cum eis habeamus.

²⁰⁹ + **15.25 Mulier quæ,** etc. Quia fluxum seminis patientem, obscena et corrumpentia docentem diximus; et Judaica utentem doctrina de quo semen coitus egreditur; restant qui Gentilium

vas in quo sederit, pollutum erit. ²⁷ Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperam. ²⁸ Si steterit sanguis, et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suae: ²⁹ et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad ostium tabernaculi testimonii: ²¹⁰ ³⁰ qui unum faciet pro peccato, et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditiæ ejus. ³¹ Docebitis ergo filios Israël ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. ²¹¹ ³² Ista est lex ejus, qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu, ²¹² ³³ et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt: ²¹³ ² et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum), ²¹⁴ ³ nisi hæc ante fecerit: vitulum pro peccato offeret, et arietem in holocaustum. ²¹⁵ ⁴ Tunica linea vestiatur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. ²¹⁶ ⁵ Suscipietque ab universa

doctrinam spargunt, quæ opportune fluxus sanguinis dicitur, quasi seductio idololatriæ: gaudet enim dæmones sanguine.

²¹⁰ + **15.29 Offeret.** Superius fluxum sanguinis patientem sumere duos turtures, aut columbas in sacrificium præcepit, quia magistri locum occupavit; et hic quoque eum qui patitur fluxum sanguinis quia et idololatriæ magister fuit.

²¹¹ + **15.31 Docebitis.** Hoc neque de leprosis, neque his qui tangunt morticina, sancivit. Immunditias. Omne peccatum immunditia est animæ, sed idololatria maxime. Tabernaculum. Interiorem hominem, in quo imago Dei. Verbum quoque caro factum est, et habitabit in nobis.

²¹² + **15.32 Ista.** Quæ sibi cohærent, et communem intentionem habent, nectere consuevit, ut ostendat quomodo debeant intelligi, et quæ cum quibus cognatione intellectu conjungantur. Et qui, etc. Qui præcepta Judaica docet, et male docet bona, immundus est, dum quæ ad litteram pertinent, extra tempus profert, sicut mundis utitur immundis, unde: Omnia munda mundis, etc. Et quæ, etc. Hi sunt qui impietatem docent, cum genus humanum errore idololatriæ sit detentum in menstruis, id est, in separatione malitiæ.

²¹³ + **16.1 Locutusque est Dominus,** etc. ISICH. Unum corpus legis facit, etc., usque ad unde post mortem eorum Dominus hæc ad Moysen loquitur.

²¹⁴ + **16.2 Loquere ad Aaron,** etc. ID. Quantum parcat nobis Deus, etc., usque ad quod præsentibus cavetur verbis. Coram propitiatorio. ISICH. LXX: Coram facie propitiatorii, etc., usque ad vel quam ex carne Dominica percipimus.

²¹⁵ + **16.3 Vitulum pro peccato offeret.** ISICH. Mirandus ordo. Cum enim dixisset, quia non est semper ingrediendum in sancta, ne temere et incircumspecte accedere præsumamus, quando et quomodo ingrediamur, ostendit. Vitulum offeret pro peccato. Initium prædicationis divinæ Christus est, et passio ejus, si hæc non fuisset et ab errore tam Gentili quam Judaico homines non liberasset, de divinitate Patris loqui non posset. Nemo enim novit Patrem nisi Filius et cui voluerit revelare Matth. 11..

²¹⁶ + **16.4 Tunica linea vestiatur,** etc. Qui de Deo locuturus est, et ipsum secundum possibilitatem visurus, omnibus armetur virtutibus, quarum quatuor generales sunt, justitia, castitas, fortitudo, sapientia. Feminalibus. HIERON. epist. ad Fabiolam, tom. 1. Ubi refertur quomodo Moyses Aaron fratrem suum induerit, etc., usque ad morte moriamur. ID. Secundum Hebræos, etc., usque ad ideo lineis feminalibus femina vel femora velantur. Cum lotus fuerit. ISICH. Aqua

multitudine filiorum Israël duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum. ²¹⁷ ⁶ Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua, ⁷ duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii: ²¹⁸ ⁸ mittensque super utrumque sortem, unam Domino, alteram capro emissario: ⁹ cujus exierit sors Domino, offeret illum pro peccato: ¹⁰ cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in solitudinem. ²¹⁹ ¹¹

His rite celebratis, offeret vitulum, et rogans pro se, et pro domo sua, immolabit eum: ²²⁰ ¹² assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta: ²²¹ ¹³ ut, positus super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est supra testimonium, et non moriatur. ²²² ¹⁴ Tolle quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. ²²³ ¹⁵ Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de

baptismi, etc., usque ad sed dispensationem Christi intelligere cupiens.

²¹⁷ + **16.5 Suscipietque ab universa multitudine,** etc. ID. Christus pro nobis immolatus est, etc., usque ad unde Paulus: Mortificati estis per corpus Christi Rom. 8..

²¹⁸ + **16.7 Duos hircos,** etc. ISICH. Quia tam pro peccatoribus quam pro justis, etc., usque ad dicens: Non erunt tibi alieni Exod. 20.. AUG., quæst. 55 in Levit., tom. 3. Duos hircos, Hircus immolandus, etc., usque ad allegorica significatio. ISICH. Duos hircos stare faciet. Quia Christus Deus et homo, etc., usque ad et alteram capro emissario Christo.

²¹⁹ + **16.10 In solitudinem.** Id est in sinum Patris, quo nullus accedit nisi ipse et Spiritus sanctus. Abiit ergo, id est, operandi virtutem cohibuit, et portavit iniquitates nostras, non ut haberet, sed ut consumeret. Deus enim ignis consumens est. In solitudinem, de qua dicitur: In terra deserta in via et in aquosa, etc. Psal. 62. Ibi hostis locum non habet, ubi Deus manet. In cœlum enim divinitas tempore passionis abiisse dicitur; non locum mutans, sed quodammodo virtutem cohibens, ut possent impii consummare passionem.

²²⁰ + **16.11 Vitulum.** Quando Christus pro Judaicæ plebis liberatione offertur, vitulus dicitur: quia legis justificationem observabat. Unde ait: Non veni legem solvere, sed adimplere Matth. 5.; qui factus est ex muliere, ut eos qui sub lege erant, redimeret Gal. 4.. Recte ergo dicitur vitulus, quasi mandatis legis subjugatus. ISICH. Sacrificium Christi esse quidem carnis per virtutem divinitatis, et in beneplacito Patris, et propitiationem pro peccatis nostris: et ad subministrationem spiritus peragi legislator manifestat.

²²¹ + **16.12 De prunis altaris,** etc. Spiritualibus verbis, quæ Joannes, egresso Juda, in cœna scripsit, quibus exponit quomodo ipse, cum sit in Patre et Pater in ipso Spiritum mittat; quomodo Pater agricola, ipse vitis, palmites apostoli, et alia multa, quæ ad pietatem accendunt tanquam carbones ignis Joan. 18.. Hauriens manu. 70. Implebit manus suas thymiamate, compositionis subtilis, subtilia scilicet spiritualia orans, non terrena. Thymiama orationem. Unde: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Oravit enim Christus pro discipulis.

²²² + **16.13 Ut positus,** etc. Aaron pro dignitate sacerdotii, Christum et alios sacerdotes significat. Christus super ignem, id est doctrinam, ponit aromata, id est, orationem; et vapor nebulae, id est, virtus orationis, operit oraculum, id est carnem, ex qua nobis propitiatio peccatorum in Christo, qui est et testimonium. Ponit autem et quisque sacerdos de Christo loquens, in igne doctrinæ spiritualis, aromata orationis, cujus virtus operit oraculum, quod est super testimonium, nec permittit eum quærere de passione Christi, quæ sunt supra virtutem quærentis, et non morietur immoderatis, scilicet quæstionibus. Et non morietur. Caro ejus non vidit corruptionem, quia vaporem aromatatum operiebatur virtute, scilicet orationis, de qua dicitur. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem Psal. 15..

²²³ + **16.14 Contra propitiationem.** Quia ad propitiationem nostram et illuminationem Christus passus est, qui propitiatorium dicitur, et oriens. Unde: Ecce vir, oriens, etc. Psal. 15. Et alibi: et visitavit nos oriens, etc. Zachar. 6.. Vel contra propitiatorium, id est, in conspectu Patris, septies, quia remissionem peccatorum et Spiritum sanctum nobis donavit.

sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, ²²⁴ ¹⁶ et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israël, et a prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos, in medio sordium habitationis eorum. ²²⁵ ¹⁷ Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex sanctuarium ingreditur, ut roget pro se, et pro domo sua, et pro universo cœtu Israël, donec egrediatur. ²²⁶ ¹⁸ Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum: ²²⁷ ¹⁹ aspergensque digito septies, expiet, et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israël. ²²⁸ ²⁰ Postquam emundaverit sanctuarium, et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem: ²²⁹ ²¹ et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israël, et universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum. ²³⁰ ²² Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in

---

²²⁴ + **16.15 Cumque mactaverint,** etc. Quia de communi massa hominum factus est Christus, recte hircus vocatur, quia hoc animal pilis asperum et hirsutum, et pro peccato genus humanum. Unde convenienter ait: Cumque mactaverit hircum pro peccato populi Ose. 1., id est humani generis: quod quondam non populus, nunc autem populus, ex quo ejus primitias assumpsit Christus. Ut ergo monstraret de Judæis principaliter, sed et omnis naturæ, quæ in peccato est, primitias Christum portare, vitulum simul et hircum assumpsit, et quia unum sacrificium, et unus effectus, necessario communia in hircu aguntur et vitulo. Cernis enim quia hircus occiditur ante Deum, id est Patrem: et sanguis infertur in interiora velaminis, id est, ad eundem Patrem. Et expiatur sanctuarium, massa, scilicet, humani generis, quæ ab initio sancta fuit, et tabernaculum Spiritus sancti.

²²⁵ + **16.16 Tabernaculo testimonii,** etc. Quod superius sanctuarium, hic tabernaculum testimonii vocat. Eadem enim ratione et sancta et tabernaculum testimonii, dicitur massa humani generis. Sic enim tabernaculum testimonii cœlum est, recte sancta nominatur: cœlestis est homo noster de quo Paulus ait: Sicut portavimus imaginem terræ, etc. I Cor. 15.. Hic recte sancta nominatur qui est in medio immunditiarum, quia passionibus carnis oppugnatur Christus. Sanctuarium. Genus humanum, carnem assumendo, ut in proprio sanctuario carnis rogaret per crucem.

²²⁶ + **16.17 Donec egrediatur.** Humano scilicet more spiritum emittens, et carnem in sepulcro relinquens.

²²⁷ + **16.18 Et sumptum sanguinem.** Quia passione sua cornua altaris, id est quatuor principales virtutes sanctificavit.

²²⁸ + **16.19 Expiet.** Christi sacrificio expiantur. Unde, ipsa autem cœlestia majoribus hostiis expiantur Heb. 2., quam istis. Ab immunditiis. Quantum ad cœlorum virtutes non indigent expiari, quæ sunt in sanctificatione perenni. Sed quia frequenter peccatorum nostrorum fumus ascendit, de quo dicitur: Ascendit fumus in ira ejus Psal. 17.; et de Ninive, Malitia ejus ascendit coram me Jonæ 1., recte ab immunditiis nostris expiat supernos choros, ut abominabilem auferat odorem. Ideo non simpliciter aspergit, sed septies, quia venia peccatorum nostrorum cœlestia mundantur.

²²⁹ + **16.20 Postquam.** AMBR. epist ad Simplicianum. Sicut duo sunt in agro, etc., usque ad quæ facit animi tranquillitatem.

²³⁰ + **16.21 Et posita utraque manu,** etc. Manus impositio benedictionem ministrat in sacrificio, aut remissionem peccatorum, aut Spiritum sanctum; quæ esse non possunt in eo super quem cadit fors diaboli. Multæ quoque circumstantiæ sunt quæ illi sententiæ contradicunt. Et posita. Ut ostendatur quia verbum Dei impassibile, immortale, in carne pro nobis sufficiens sacrificium suscepit: huic recte omnia peccata imponuntur, quia peccata nostra pertulit in corpore suo. LXX: Imponet ea super caput hædi vivi. In quo significatur spinea corona capiti ejus impressa, in spinis enim significantur peccata. Per hominem, etc. Christum qui est omnia, sui sacrificii sacerdos, sacrificium, cultus, et altare. Paratus secundum illud: Ego autem non contradico, vetrorsum non abii: corpus meum dedi percutientibus, etc. Isai. 50.. Christus ergo seipsum per hædum vivum immolans, ipse se per hominem paratum, id est propriam virtutem, mittit hircum viventem in solitudinem, immortalem scilicet, impassibilemque divinitatem ad invia nobis loca, et omni malitia

terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, ²³ revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus, quibus prius indutus erat, cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, ²⁴ lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo: ²⁵ et adipem, qui oblatum est pro peccatis, adolebit super altare. ²⁶ Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua, et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. ²⁷ Vitulum autem, et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuarium, ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum, ac fimum: ²⁸ et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra. ²⁹ Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos. ³⁰ In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini. ³¹ Sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. ³² Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, et cujus manus initiatae sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturque stola lineae et vestibus sanctis, ³³ et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. ³⁴ Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israël, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut praeceperat Dominus Moysi.

17Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ²³³ ² Loquere Aaron et filiis ejus, et cunctis filiis Israël, dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit Dominus, dicens: ³ Homo quilibet de domo Israël, si occiderit bovem aut ovem, sive capram, in castris vel extra castra, ²³⁴ ⁴ et non obtulerit ad

deserta. Unde: Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit Joan. 13.. ORIG. in homil. super Leviticum hircum qui Domino immolatur, dicit significare eos qui ad fortem Domini destinantur, sicut Lazarus ille, qui in sinum Abrahæ deportatur angelis Luc. 16.. Hircum vero qui dimittitur in eremum, reprobos significare, vel Judaicum populum, qui a facie Domini pro peccatis suis abjiciuntur, sicut dives purpuratus in inferno sepultus. Hominem vero paratum, Christum vel angelos ejus, unde recipit unusquisque quod meretur.

²³¹ + **16.26 Illi vero qui dimiserint.** ORIG., hom. 9 in Lev. Ascendit in cor tuum concupiscentia? etc., usque ad et hic in lavandis vestibus potest eadem figura servari.

²³² + **16.29 Mense autem septimo.** ORIG., ubi supra. In qua solemnitas repropitiationis, etc., usque ad id est abjectus et refutatus.

²³³ + **17.1 Et locutus est,** etc. Præsenti lege demonstratur quia non tantum Moysi, sed omnibus communiter loquitur Dominus. Omnes scire cupit quod omnibus expedit, legem scilicet temporalem esse, et expleto suo tempore, observari supervacue. Expletio vero temporis perfecta, destructio loci in quo sacrificia praecepit offerri, intimando eum qui extra castra, sive foris, tantum extra tabernaculum testimonii sacrificaverit, interire de populis suis, ut scilicet, destructo tabernaculo et loco, sacrificia finem habeant. Sanctas vero actiones et quæ ædificant humanam mentem, ut patrem et matrem honorare, et proximos diligere, et similia, loco non circumscripsit, quia semper prosunt, et cum Evangelio conveniunt. Quicumque ergo nunc figuras agunt destructi loci, sanguinem effundunt, et communem conversationem maculant, in communi peccant; sicut qui sanguinem fundunt, eorum quoque sanguinem fundunt, quos exemplo suo in errorem mittunt.

²³⁴ + **17.3 Homo quilibet,** etc. Quasi figuræ legis temporales sunt, et in loco certo sunt, quo

ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. ⁵ Ideo sacerdoti offerre debent filii Israël hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas Domino. ⁶ Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino: ⁷ et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. ²³⁵ ⁸ Et ad ipsos dices: Homo de domo Israël, et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, ²³⁶ ⁹ et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo. ¹⁰ Homo quilibet de domo Israël et de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo, ²³⁷ ¹¹ quia anima carnis in sanguine est: et ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animæ piaculo sit. ²³⁸ ¹² Idcirco dixi filiis Israël: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos. ¹³ Homo quicumque de filiis Israël, et de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram, vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, et operiat illum terra. ²³⁹ ¹⁴ Anima enim omnis

destructo non possunt manere. Si occiderit ovem. AUG., quæst. 56 in Levit. Non de his dicit, etc., usque ad quidquid in hac re fecit, contra legem esse non potuit, quia dator est legis.

²³⁵ + **17.7 Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus,** etc. Cum a Domino dictum sit Exod. 20.: Non facies tibi idolum nec omnem similitudinem eorum quæ in cælo sunt sursum, et in terra deorsum, et quæcunque subtus terram; conflatilem vitulum fecerunt, et ei sacrificium obtulerunt, abligurire cupientes sacrificium. Lex ergo, quasi pædagogus eorum, præcipit Deo sacrificare Exod. 32., ut in hoc occupati abstinerent se a sacrificio idololatriæ. Talia tamen sancivit sacrificia, quibus mysteria significantur futura. Cum quibus fornicati sunt. Idololatriam fornicationem vocat, quia Deus despondit sibi animas nostras. Dicitur ergo fornicatio ab illo discessio. Terret etiam eos qui in carne fornicantur, cum peccatum fornicationis comparat idolorum cultui et dæmonum oblationi.

²³⁶ + **17.8 Homo de domo Israël,** etc. AUG., ubi supra. Si idem repetitur mandatum, etc., usque ad frustra se Israëlitas vel Judæos jactant.

²³⁷ + **17.10 De advenis.** Gentilibus, qui non sunt conjuncti Judæis, sed apud nos. Apud eos quippe fuimus, ut legem eorum et prophetas, et promissam hæreditatem habentes, non tamen ipsis sed Deo adhærentes: propterea juxta LXX, homo homo dixit, ut ostendat tam eos qui in circumcissione, quam qui in præputio adhærent Deo, hoc debere mandatum servare. Si comederit sanguinem, etc. Sanguinem, homicidium intelligimus; fratris odium, homicidium est: Qui enim odit fratrem suum, homicida est I Joan. 3.. Abstinentum est igitur ab omni odio fratrum, quia super talem animam quæ talem comedit sanguinem secundum illud: Qui devorant plebem meam sicut escam panis Psal. 13. obfirmat faciem suam Deus, Christum, scilicet qui est imago Patris. Qui enim videt Filium, videt et Patrem Joan. 14.. Ipse enim judex est de quo dicitur: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum Psal. 33.. Ipse autem comedentem sanguinem perdit de populo suo, de communi scilicet hominum genere: quia sicut immisericordem et impium cum malignis spiritibus mittit in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus Matth. 25.. Ut autem ostenderet quantum debeamus esse invicem misericordes, quantum diligentes, ostendit quia pro expiatione nostra sanguinem suum fuderit dicens: Ego dedi illum vobis, sanguinem scilicet Christi.

²³⁸ + **17.11 Anima carnis.** AUG., quæst. 57 in Lev. Aliquid vitale est in sanguine, etc., usque ad cui tantum meritum acquirebat.

²³⁹ + **17.13 Homo quicumque.** ISICH. Multa Deo cura est de nobis, ne alteri noceamus:

carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israël: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. ¹⁵ Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum: et hoc ordine mundus fiet. ²⁴⁰ ¹⁶ Quod si non laverit vestimenta sua et corpus, portabit iniquitatem suam.

18 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Ego Dominus Deus vester: ²⁴¹ ³ juxta consuetudinem terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis: et juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. ²⁴² ⁴ Facietis judicia mea, et præcepta mea servabitis, et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester. ⁵ Custodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus. ²⁴³ ⁶ Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus. ²⁴⁴ ⁷

propterea percutienti maxillam jubet alteram dare; et auferenti pallium, tunicam dimittere; et non in judicio contendere, ne ex contentione velimus etiam nocere Matth. 5., sed patiendū ipsum corrigere. Ideo legislator sanguinis mandatum recapitulat, ut fraudes et astutias nocendi varias auferat, dicens: Sive venatione sive aucupio, etc. Venatione. Fraude, quæ ad sanguinem vitamque pertinet. Unde: Captabant in animam justī, et sanguinem innocentem condemnabant Psal. 43.. Et rursus: Anima nostra sicut passer, erepta est de laqueo venantium Psal. 123.. Hoc est, si peccantem viderit eum, qui venationi et dolo ex infirmitate vel simplicitate expositus est. Vel ovem, etc. Eum scilicet qui a terrenis se removet, quibus vesci licitum est: tales enim violenti et avari comedunt. Unde: Si invicem comeditis, videte ne ab invicem consumamini Gal. 5.. Vel quoniam prius erant justī, recte inter munda computantur. Operiat illum terra, etc. Peccata confitentium terra operit, tanquam inferius remanentia et per pœnitentiam mortificata: quorum prohibitus est clamor ad cœlos ascendere, quo ascendebat clamor Sodomorum, qui nolebant pœnitere Gen. 18..

²⁴⁰ + **17.15 Anima quæ comederit**, etc. Superius dictum est: Quæ tetigerit morticina a bestiis capta, id est, qui in talibus communicaverit: hic autem dicitur: Anima quæ comederit; totum scilicet peccatum suum fecerit, et ex eo voluntatem suam expleverit.

²⁴¹ + **18.2 Ego Dominus**. Quasi dicat, Cognoscite vestrum creatorem; diligenter servate ejus præcepta.

²⁴² + **18.3 Juxta consuetudinem**, etc. Intentionem totius legis aperit, ut a malis scilicet abstineamus et bona teneamus. Neque in legitimis eorum, etc. Non enim solum a fornicatione, avaritia et superbia, sed etiam a divinationibus, et auguriis, et omnium gentium superstitionibus præcipit abstinere.

²⁴³ + **18.5 Vivet in eis. Ego Dominus**. Quia in ipsis vera vita in Christum credentibus: quia qui videt Filium, et credit in eum, habet vitam æternam Joan. 6.. Hoc in prioribus judiciis et præceptis non addidit: lex enim non vivificat, nisi evangelium superveniat.

²⁴⁴ + **18.6 Omnis homo ad proximam**, etc. Prohibet ne astute ad peccantes in lege, cognitionis occasione, accedamus, ut tandem turpia facta eorum cognoscentes prodamus; unde subdit: Ego Dominus. Omnis homo. LXX: Homo ad omnem domesticam carnis ipsius non accedet, etc. Quemadmodum enim homo duplex, sic duplicia præcepta, interiorem et exteriorem hominem decentia. Lex exterior sanguineis misceri prohibet, sicut gentes, quarum hæreditatem accepturus erat Israhel, qui adeo dissolutus et deditus carnis voluptatibus, ut unus multas uxores acciperet, ut sic saltem ab alienigenis abstinerent. Generationes ergo legislator exsequitur per ordinem, a quibus continere debent, ne confundantur generationes et dispereant hæreditates. Talium conjunctionem turpitudinem appellat, ut abominandam horrendamque ostendat. Notandumque quod cum in principio hujus legis dixisset: Ego Dominus Deus vester, iteravit Ego Dominus, significans quia nobis carne conjunctus est, et nostræ cognitionis particeps: tantam ergo cognitionem offendere damnabile est. Ego Dominus. Non manifestans peccata hominum, sed delens et tegens quod fuerit confessione deletum vel detectum. Turpitudinem, etc. AUG., quæst. 58 in Lev. Prohibet

Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est: non revelabis turpitudinem ejus. ⁸ Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudinem enim patris tui est. ⁹ Turpitudinem sororis tuæ ex patre sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis. ²⁴⁵ ¹⁰ Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudinem tua est. ¹¹ Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror tua, non revelabis. ²⁴⁶ ¹² Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui. ¹³ Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ. ¹⁴ Turpitudinem patris tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur. ²⁴⁷ ¹⁵ Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est: nec discooperies ignominiam ejus. ¹⁶ Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudinem fratris tui est. ²⁴⁸ ¹⁷ Turpitudinem uxoris tuæ et filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, et filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est. ²⁴⁹ ¹⁸ Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente. ²⁵⁰ ¹⁹ Ad mulierem quæ patitur menstrua non accedes, nec revelabis fœditatem ejus. ²⁵¹ ²⁰ Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis. ²⁵² ²¹ De

cum matre concumbere, etc., usque ad in charitate enim peccat, quæ plenitudo legis est Rom. 13..

²⁴⁵ + **18.9 Foris genita est.** ID., quæst. 59. Ex matre, si de priori viro, etc., usque ad quod superius dixit obscure.

²⁴⁶ + **18.11 Filiæ uxoris,** etc. AUG., ubi supra. Non cum filia novercæ ex priori viro videatur prohibere concubitum, cum ei cui prohibetur, soror non sit, vel ex patre vel ex matre, addidit quod ex eodem patre.

²⁴⁷ + **18.14 Turpitudinem fratris patris,** etc. AUG., quæst. 61. Quæritur utrum hoc, etc., usque ad posset enim aliquis putare quod talem liceret sibi ducere et adulterium non timere. Nec accedes, etc. LXX: Et ad uxorem ejus non introibis. Proinde hanc enim turpitudinem dicunt patris fratris ejus, id est patris pudenda, scilicet, uxoris.

²⁴⁸ + **18.16 Turpitudinem uxoris fratris,** etc. In matre concupiscentia, actio intelligitur in filia, in nepte mors. Concupiscentia enim parit peccatum, peccatum mortem Jac. 1., vel aliud peccatum; sicut David ex concupiscentia adulteravit, et pro adulterio occidit.

²⁴⁹ + **18.17 Ut reveles ignominiam ejus.** Quasi familiare et cognatum est nobis peccatum. Unde invicem debemus condolere, et onera nostra portare, ut adimpleamus legem Christi, qui peccata nostra portavit.

²⁵⁰ + **18.18 Sororem uxoris tuæ,** etc. AUG., quæst. in Lev. Non prohibet, etc., usque ad ne faceret eam mœchari. In pellicatum illius non accipies nec revelabis, etc. LXX: In zelum illius, quasi hoc esset zelus inter sorores, quasi non sit et inter non sorores. An potius ne hoc animo fiat, ut in zelum sororis soror superducatur? In pace nos vocavit Deus, pacem cum omnibus habeamus Rom. 12., maxime cum proximis. In Judaica quoque conversatione non decet ecclesiasticam suscipere, nec typicum pascha cum vero celebrare, nec circumcisionem cum baptisate. Unde Paulus: Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit Gal. 5.. Mortificata ergo Judaica conversatione Ecclesiæ debet conjungi, quæ est soror legis, eosdem habet doctores, eosdem prophetas. Sed Judaica conversatio æmulatur, quia ad Ecclesiam transierunt divitiæ ejus. Unde Paulus ait: Æmulantur vos non bene, sed excludere vos, etc. Gal. 4.. Uxor namque prior zelat, quia subintrat secunda. Unde Lia ait: Parumne tibi videtur quod præripueris maritum mihi? Gen. 30.

²⁵¹ + **18.19 Ad mulierem,** etc. AUG., quæst. 64 in Lev. Cum hoc superius sufficienter prohibuisset, etc., usque ad sed concipiendæ proli noxium prohibetur.

²⁵² + **18.20 Cum uxore,** etc. ISICH. Hic prohibetur rursus adulterium, quod etiam in decalogo prohibetur: unde apparet illa ita esse prohibita, ut etiam mortuis viris non ducant uxores, quarum prohibet turpitudinem revelari.

semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. ²⁵³ ²² Cum masculino non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est. ²³ Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet jumento, nec miscebitur ei, quia scelus est. ²⁵⁴ ²⁴ Nec polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum, ²⁵⁵ ²⁵ et quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos. ²⁶ Custodite legitima mea atque judicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinantur apud vos. ²⁷ Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam. ²⁸ Cavete ergo ne et vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos. ²⁹ Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui. ²⁵⁶ ³⁰ Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester. ²⁵⁷

19 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁵⁸ ² Loquere ad omnem cœtum filiorum Israël, et dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. ³ Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester. ²⁵⁹ ⁴ Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. ⁵ Si

²⁵³ + **18.21 De semine**, etc. ID. Convenienter hæc subjunguntur, etc., usque ad nec in errore gentilium miscemur. Nec pollues, etc. Non solum luxuriando, vel idolis immolando, sed et gentilium philosophiam in Ecclesiam introducendo. Quis enim consensus templo Dei cum idolis?

²⁵⁴ + **18.23 Mulier non**, etc. Non solum viris, sed etiam mulieribus lex posita est II Cor. 9.. Unde: Mulierem fortem quis inveniet? Prov. 13. Sicut enim masculus animam fortem et constantem in virtutibus significat, sic mulier dignitatem suam custodientem designat: facta est enim in adjutorium viri Gen. 2.: quæ vero talis est, non debet jumentorum coitu maculari.

²⁵⁵ + **18.24 Nec polluamini in omnibus his**, etc. ISICH. Quanta pollutio sit in prædictis, pœna pollutorum ostendit. Nec incaute prætereundum, quia ea quæ invicem sibi conjuncta sunt, in unum colligit, ut ostendat quia qui in uno pollutus fuerit, in omnibus offendit Jac. 2.. Contaminatæ sunt universæ gentes, etc. Dæmones, qui propter multitudinem dicuntur gentes universæ. Qui cum omni peccato gaudeant, præcipue tamen fornicatione et idololatria, quia in his et corpus et anima maculatur, et totus homo, qui terra dicitur. Sed visitavit Deus terram, id est hominum genus.

²⁵⁶ + **18.29 Omnis anima**, etc. Qui enim post evangelicam prædicationem talia committunt, aliam mali medicinam non inveniunt; nec in sorte hominum, sed dæmonum erunt.

²⁵⁷ + **18.30 Custodite mandata mea**. Quasi: Mea sunt mandata, non hominis; ad cujus imaginem facti estis; quam polluere non debetis: quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis I Cor. 3..

²⁵⁸ + **19.1 Locutus est Dominus... Sancti estote**. ORIG., hom. 12 in Lev. Quid significet hoc nomen quod est sanctum, etc., usque ad ut scilicet in sæculo conversationem habeatis.

²⁵⁹ + **19.3 Unusquisque**. Super fundamentum ædificat: quasi, estote sancti, ut sanctus habitet in vobis; et naturæ benignitatem impendite honorando patrem et matrem. Sabbata mea custodite. ISICH. Mandata legis volens recapitulare, id est, Non occides, Non furaberis, etc., etc., inquit: Sabbata mea custodite. Verum enim sabbatum est ab omni malo cessare. Unde Moyses: Omne opus servile non faciatis in eo Exod. 31.. Sabbata mea custodite. Volens nos Deus de intelligibili requie docere, et de mundi consummatione, quando impossibile est cibum parare vel operari, nec circa aliquid corporale occupari, ait per Moysen: Sabbata hodie Domino, non invenietis illud in agro Exod. 16., etc. Nota quia non ait, sabbatum, sed sabbata, quia intelligibilis requies non ab uno, sed ab omnibus carnalibus quæta est et absoluta: ideo in hoc loco prius sabbatorum nomen in divina Scriptura positum est, ut scias quia sabbatum plena et perfecta quies.

immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis, ²⁶⁰ ⁶ eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburentis. ⁷ Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus: ⁸ portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit anima illa de populo suo. ⁹ Cumque messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ, nec remanentes spicas colliges, ²⁶¹ ¹⁰ neque in vinea tua racemos et grana decidentia congregabis: sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester. ²⁶² ¹¹ Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. ²⁶³ ¹² Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. ²⁶⁴ ¹³ Non facies calumniam proximo tuo nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. ²⁶⁵ ¹⁴ Non maledices surdo, nec coram

²⁶⁰ + **19.5 Si immolaveritis,** etc. Omnia fere legis capitula reiterat, ut eorum memoriam auditoribus infigat; sed maxime necessaria, sicut hoc mandatum quod superius proposuit, cum de sacrificiis ageret. Sacrificium salutare accepit, in quo quæ ad salutem pertinent necesse est operari, ut autem sit acceptabile, oportet immolari pietatem et pudicitiam. Hoc enim secundum Apostolum bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri I Tim. 2.. Comedere autem in die immolationis et altero, est in vita præsentis quæcunque ad salutem pertinent operari: hodie enim et cras pro præsentis sæculo accipiuntur; unde Jacobus: Qui dicitis: Hodie et crastino ibimus in civitatem, etc. Jac. 4.. Dies tertia, quia in ipsa Dominus a mortuis resurrexit, figuram gerit futuri sæculi et resurrectionis, in quo non licebit operari, sed operum suscipere retributionem. Qui ergo hic vivit tanquam illic operaturus sit, tanquam die tertia sacrificium manducaturus, a legislatore hoc facere prohibetur, quia virtutem imperfectam relinquit, tanquam ibi perficere possit.

²⁶¹ + **19.9 Cum messueris,** etc. Ut dilectionem adinvicem habeamus, ut amatores et misericordes in pauperes simus, præsentis capitulo præcipitur. Debemus enim egentibus dare, nec debita violenter exigere, et reliquias bonorum nostrorum concedere, imitando Deum datorem omnium. Propterea metentes vel vindemiantes vult aliquid derelinquere pauperi et proselyto, ne datori omnium videatur ingratus, qui aliis divitias dedit, alios de aliorum reliquiis vivere voluit; ut sic probaret dispensationem divitum, et patientiam pauperum. Pauperes enim et proselytos non abjicit, quibus etiam sic victum providit. Unde subdit: Ego Dominus Deus vester, scilicet qui divites facio, qui pro vobis pauper fio, qui propter miseriam inopum et gemitum pauperum aliquando exurgam. Cum messueris, etc. Aperte ostendit quia doctores Judæorum totius legis interpretationem non capiunt, sed quædam pauperi et proselyto derelinquunt, gentibus scilicet, quibus dicitur: Beati pauperes, etc. Matth. 5.. Qui et proselyti sunt, quia cognationi Abrahæ se ingerunt. Quod ergo dicitur: Non occides, Non mœchaberis, metant Judæorum doctores; quæ autem spiritualem habent interpretationem, sicut emundationes, sacrificia et similia, cedant Ecclesiæ doctoribus, et quæ illis metentibus decidunt, id est quæ ipsi non intelligunt.

²⁶² + **19.10 Neque in vinea.** ISICH. Vineam Domini sabaoth, etc., usque ad ut experimento divinum eloquium comprobetur.

²⁶³ + **19.11 Non facietis furtum,** etc. AUG., quæst. 86 in Levit. Hoc in Decalogo positum est, etc., usque ad et detestanda talem sequuntur errorem. Non mentiemini. Cognationem peccatorum ostendit. Multa putamus parva, quæ sunt maxima, ut mendacium, perjurium; quæ furto sunt conjuncta, et recte, quia hæc furto cooperantur.

²⁶⁴ + **19.12 Non perjurabis,** etc. LXX: Non levabitis, etc., usque ad talia juramenta non debent fieri, vel si fiant, custodiri. Nec pollues, etc. Maledicendo, quia jusjurandum transgredi non potes. Deus enim, per quem juras, in tantum vult bona, ut si mala minetur, non tamen inferat, si poenitentes videat, ut pietatem impendat.

²⁶⁵ + **19.13 Non facies calumniam.** AUG., ubi supra. Omnia quæ prohibentur non committi in proximum, ad hoc unum referenda sunt quod dictum est: Non nocebis proximo. Nam quod sequitur: Non rapies, nisi ad hoc referatur, ne rapiendo noceatur, evenit ut non rapiendo quis noceat, nam gladius insanienti rapiendus est. Nec vi opprimes, etc. Paulatim auditorem erudit,

cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus. ²⁶⁶ ¹⁵ Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo. ²⁶⁷ ¹⁶ Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus. ²⁶⁸ ¹⁷ Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. ¹⁸ Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus. ²⁶⁹ ¹⁹ Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris. ²⁷⁰ ²⁰ Homo, si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, et tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, et non morientur, quia non fuit libera. ²⁷¹ ²¹ Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem: ²² orabitque pro

et quæ videntur parva, magnis conjungit: ut qui definita malorum poena terrentur, abstineant a minoribus. Qui enim sociantur in mandato, et in pœna. Qui enim in uno offenderit, omnium reus est Jac. 2.. Ideo vim calumniæ conjungit. Nec differt quomodo quis res suas perdat, vel fraude, vel potentia, vel quolibet alio modo. Non morabitur, etc. Merces, scilicet qua forsitan vivit cum uxore et filiis et parentibus. Si differtur, deficit victus; etiamsi in crastino recipiat, vim et calumniam pertulit, quia interim unde viveret non habuit. Opus mercenarii, etc. Merces prædicatoris ex verbo est prædicationis: quod non debet apud nos morari, id est otiosum esse, usque mane, in futurum scilicet sæculum, qui huic nocti succedit, in quo est lux inextinguibilis. Ex proventu enim discipuli crescit merces magistri.

²⁶⁶ + **19.14 Non maledices surdo.** Surdo maledicere est absenti et non audienti derogare. Coram cæco offendiculum ponere, est discretam quidem rem agere, sed ei qui lumen discretionis non habet, scandali occasionem præbere.

²⁶⁷ + **19.15 Non facies,** etc. ISICH. Summam et perfectam justitiam, etc., usque ad et surdum ac cæcum irridere divitum et potentum sunt.

²⁶⁸ + **19.16 Non eris criminator.** ISICH. LXX: Non ambulabis in domo, etc., usque ad qui tanto crimini est conjunctus. Non stabis contra. Quasi non te conjunges his qui proximis insidiantur, sicut multi, aliis sociati, faciunt quod per se non possunt.

²⁶⁹ + **19.18 Non quæras ultionem.** Id est, ne ulciscendi libidine rapiaris dum arguis, ut lætari vel consolari velis de alieno malo, sed potius consulere illi quem arguis. Unde secundum LXX sequitur: Non irasceris filiis populi tui, etc. Sic enim recte ira definita est, quæ sit ulciscendi libido.

²⁷⁰ + **19.19 Jumenta tua,** etc. Hæc ad litteram videntur esse ridicula, nec a prophetis et spiritualibus viris sunt observata. Unde David dicit: Ponite filium meum Salomonem in mulam meam Eccli. 19.. Oportebit autem, secundum litteram ea quæ ex tali commistione nascebantur, abominari. Unde: Mulier quoque fortis inveniet lanam et linum, et operata est utile manibus suis Prov. 31..

²⁷¹ + **19.20 Homo si dormierit,** etc. ISICH. Cum prohiberet jumenta misceri cum jumentis alterius generis, eos scilicet qui sunt sub jugo Christi suscipere jugum legis: opportune hoc subdidit ostendens quia et ante adventum Christi quicumque exterius miscebatur Judæis, indigebat sacrificio veri arietis. Nota quanta differentia libertatis et servitutis. In libera enim desponsata mors adulterii poena est, in ancilla autem nubili, et, secundum LXX, custodita homini, id est desponsata, sacrificium jubetur offerri, non mortem inferri. Spiritualiter tamen hæc intelligenda sunt. Nubilus. LXX: Custodita homini, id est Synagoga custodita legi, quæ Christo non poterat desponderi, priusquam moreretur littera legis. Unde: Mortui estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius Rom. 7.. Ancilla est Synagoga, secundum illud: Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera Gal. 4.. Vapulabunt ambo. LXX: Visitatio erit eis, id est liberabuntur a servitute legis, secundum quod filiis Israël de Ægypto liberandis dicitur: Visitans visitavi vos. Et non morientur. Quamvis enim secundum litteram agerent, non secundum spiritum, quia legislatoris intentionem ignorabant, facilius tamen assequerentur veniam.

eo sacerdos, et pro peccato ejus coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum. ²³ Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. ²⁷² ²⁴ Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur, laudabilis Domino. ²⁵ Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma, quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester. ²⁶ Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. ²⁷³ ²⁷ Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam. ²⁷⁴ ²⁸ Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus. ²⁷⁵ ²⁹ Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra et impleatur piaculo. ²⁷⁶ ³⁰ Sabbata mea custodite, et sanctuarium meum metuite. Ego Dominus. ²⁷⁷ ³¹ Non declinetis ad magos,

---

²⁷² + **19.23 Quando ingressi,** etc. Permanet in proposito, ostendens fructum bonum ante Christi adventum non habuisse Judæos, cum dicit fructum non esse edendum in triennio, nec mundum, sed quarto anno mundandum, nec dicitur quæ sit mundatio. Spiritualiter ergo intelligendum est quod dicitur. Quando ingressi fueritis terram. Terram vocat divinam Scripturam, quam primo Judæi susceperunt. Unde plantare ligna pomifera præcepti sunt. Lignorum autem plantatio, meditatio legis est et prædicatio, secundum quod dicitur: Ego plantavi, Apollo rigavit, etc. I Cor. 3.. Bona quidem mandata erant tanquam ligna pomifera, sed illi quod debebant non faciebant, tantum sequentes litteram. Fructus ergo, id est operatio legis, triennio erat immunda, ab Abraham usque ad David, a David usque ad transmigrationem Babylonis; inde usque ad Christum, sicut Matthæus distinxit Matth. 1.. Quarto anno fructum legis sanctum commendat et laudabilem, non tamen adhuc esse Judæis esibilem. Fructus enim legis in quarto anno, id est in adventu Christi, sanctus et laudabilis, quem Sanctum sanctorum faciebat, cujus opera laudabilia et gloriosa. Unde et in paralytico grabatum portante glorificabant Deum Matth. 8., qui dedit talem potestatem hominibus: sed nondum edehat Judæus, quia non conversus. In quinto vero anno, id est prædicantibus apostolis, fructum ejus ederunt quicumque crediderunt. Et plantaveritis, etc. GREG., lib. VIII Moral., cap. 35. Ligna pomifera, etc., usque ad in præsentis vitæ nocte gaudere.

²⁷³ + **19.26 Non comedetis,** etc. Totum Judæorum et gentilium radit fermentum. Unde nunc prohibet a legis servitute, nunc a gentilium errore. AUG. Non comedere super montes, est superbis cogitationibus non pasci, de quibus Isaias: Omnis mons et collis humiliabitur Isa. 40.. Non augurari volucris, non attendere quæ rapiunt semen pietatis. Comam in rotundum tondere, est cogitationes dæmonibus consecrare. Barbam radere, est virtutis perfectionem corrumpere, fecte operando. Carnem non incidere, est delectationes non suscipere, quæ et animæ nocent et corpus corrumpunt. Stigmata, prava doctrina, quæ animæ infigitur et difficulter aboletur. Non augurabimini, etc. Per partem totum significat, omnes hujusmodi superstitiones condemnans. Qui enim talia curat observare, Deum videtur infamare, tanquam plus scientiæ avibus quam hominibus contulerit.

²⁷⁴ + **19.27 Neque in rotundum attondebitis comam,** etc. Sicut barbari faciunt: debet quisque esse contentus naturalibus ornamentis, ne Creatorem videatur accusare, tanquam impotentem opus suum perficere, nec in honore dæmonum cicinnos nutrire et fovere, sicut student pagani puerorum capita dæmonibus offerre, quod maxime hic videtur prohibere.

²⁷⁵ + **19.28 Stigmata.** Legislator etiam curam nostri decoris gerit, ne carne abutamur in his etiam quæ corpus deturpant.

²⁷⁶ + **19.29 Ne prostituas filiam tuam.** Carnalem, vel animam. Unde Psal. 21: Erue a framea, Deus, animam meam, et de manu canis Unicam meam. Hæc recedendo a Deo torricantur cum dæmonibus.

²⁷⁷ + **19.30 Sabbata mea custodite.** Ab uno sabbato omne legitimum otium sabbatum appellatur. Sic ab una generali abstinencia studet legislator per singula currere, præcipiens nos ab omni malo abstinere. Unde addit: Et sanctuarium meum metuite. Sicut enim qui digne accedunt, sanctificant, sic qui inique præsumunt, et immundi accedunt, quantum est in se, polluant, sicut Nadab et Abiu. Unde Apostolus: Inter vos multi infirmi et imbecilles, etc. I Cor. 40. Inde additur: Ego Dominus, sanctus, scilicet, et etiam in sanctis habitans et sanctorum vindicans injuriam.

nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus vester. ²⁷⁸ ³² Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus. ²⁷⁹ ³³ Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobetis ei: ²⁸⁰ ³⁴ sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester. ³⁵ Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. ²⁸¹ ³⁶ Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti. ²⁸² ³⁷ Custodite omnia præcepta mea, et universa iudicia, et facite ea. Ego Dominus.

20 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁸³ ² Hæc loqueris filiis Israël: Homo de filiis Israël, et de advenis qui habitant in Israël, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. ³ Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum. ⁴ Quod si negligens populus terræ, et quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ²⁸⁴ ⁵ ponam

²⁷⁸ + **19.31 Ad magos.** LXX: Ventriloquas, id est pythones, vel falsos prophetas, qui de ventre cordis sui fabulas quasdam et fetentes doctrinas proferunt. Neque ab ariolis, etc. LXX: Veneficis, qui dæmonum scilicet nomina invocant, et aliquando corpus curant, ut animam interficiant.

²⁷⁹ + **19.32 Coram cano capite,** etc. In senibus est sapientia, et in multo tempore prudentia Job 12.. Hinc Paulus ait: Presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina I Tim. 5..

²⁸⁰ + **19.33 Si habitaverit advena,** etc. Terra a Deo nobis data, est virtutum scilicet cultura, et bona doctrina. Si quis ergo ad fidem nostram converti voluerit, et civis terræ nostræ ascribi, non affligamus eum, nec imponamus grave jugum, sicut Pharisei, de quibus dicitur: Alligant onera gravia et importabilia, digito autem suo nolunt ea movere Matth. 23.. Sit nobis sicut indigena, qui scilicet nutritus est in fide, et crevit in pietate. Hinc Petrus ad eos qui credentes de gentibus circumcidere volebant, ait: Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum? Act. 15.

²⁸¹ + **19.35 Nolite facere,** etc. In præcedentibus præcipit in iudicio justitiam servari, hic in ponderibus et mensuris, et ne abutamur ad injustitiam justitiæ terminis: hæc enim termini sunt vendentibus et ementibus, sicut leges iudicibus; ut ab omni injustitia contra proximum caveatur. Quod enim diviti agrorum possessiones et pecuniæ thesauri, hoc pauperi mensura vini et tritici, et hujusmodi. ISICH. Nolite facere, etc. In iudicio mentis non debemus injuste agere, nec mensuras naturalis justitiæ corrumpere, aliter nostra, aliter proximi peccata judicantes. In quo enim iudicio judicaverimus, iudicabitur et de nobis; et in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis Matth. 7..

²⁸² + **19.36 Statera justa,** etc. ID. Stateras quoque divinas, et mensuras divinas justas habemus; id est, leges divinæ Scripturæ sancte et juste custodiamus: nihil nostrum inferentes, nihil suum auferentes, ne nobis istud dicatur: Quare transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras? Matth. 15..

²⁸³ + **20.1 Locutus est Dominus,** etc. Frequenter lex eadem repetit, ut eorum memoriam infigat legenti: quædam tamen nova interserit, ne superfluere videatur. Sed nova inquirendo jam dicta studiosius inquirantur. Unde superius quædam prohibendo pœnam tacuit, ut quærentes quæ vel qualis sit, in sequentibus diligenter investigemus. Cum enim superius Moloch prohiberet sacrificari, id ipsum pœnam addendo repetit: populus scilicet terræ lapidabit eum, non solum principes. Nec his contentus addit: Ego ponam faciem meam contra illum, etc.

²⁸⁴ + **20.4 Quod si negligens,** etc. Provocat alios contra illum, et terret, si neglexerint pœnam

faciem meam super hominem illum, et super cognationem ejus, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum Moloch, de medio populi sui. ⁶ Anima, quæ declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. ²⁸⁵ ⁷ Sanctificamini et estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester. ⁸ Custodite præcepta mea, et facite ea: ego Dominus qui sanctifico vos. ⁹ Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri matrique maledixit: sanguis ejus sit super eum. ²⁸⁶ ¹⁰ Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjugē proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. ²⁸⁷ ¹¹ Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. ²⁸⁸ ¹² Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. ¹³ Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas: morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. ²⁸⁹ ¹⁴ Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. ²⁹⁰ ¹⁵ Qui cum jumento et pecore

---

tam studiose præceptam, Deo ipso irascente et ferente sententiam. Nec voluerit, etc. ISICH. Malum est permittere etiam eos qui foris sunt, fornicari a Deo et adhærere diabolo: sed multo magis de medio populi, hoc est enim totum gregem lupo concedere. Consentientes autem, qui scilicet possunt accusare, vel arguere, vel monere, et non faciunt, non effugient iudicium. Ponit Deus faciem super illum, de quo dicitur: Vultus autem Domini super facientes mala, etc. Psal. 38..

²⁸⁵ + **20.6 Anima quæ declinaverit ad magos**, etc. Grande peccatum est ad magos et ariolos declinare: hoc est enim a Deo recedere. Sunt autem magi intelligibiles, qui in nomine Domini falsa prophetant; sunt arioli deceptores et adulescentes, qui veneficis verbis auditus multorum corrumpunt et a veritate avertunt.

²⁸⁶ + **20.9 Qui maledixerit patri suo**, etc. ORIG., hom. 11 in Lev. De his superius præcepta dedit, etc., usque ad ne puniat contemptorem servum. ID. Nomen patris vel matris, etc., usque ad aliquam terrenam civitatem invertunt sensibus depravatis? Sanguis ejus, etc. Quia ipse est sibi causa mortis. Si sic punitur, qui carnali patri maledixerit, quomodo punitur qui Christum blasphemaverit, nec obaudivit dicenti: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, etc. Joan. 3., morte scilicet morietur, alienatus a regno cœlorum reus est: nihil enim grave, nec operosum, aut laboriosum ei præceptum est.

²⁸⁷ + **20.10 Si mœchatus quis**, etc. AUG., quæst. 73 in Lev. Hic aliquid voluit distare, etc., usque ad quam homo homini. Si mœchatus, etc. ISICH. Adulterium corporale malum est, etc., usque ad qui ei commisit hanc curam.

²⁸⁸ + **20.11 Qui dormierit**, etc. Hæc superius dicta et exposita sunt, ubi dictum est: Non revelabis turpitudinem patris tui, etc. Sed hic aperte tan git eum qui idem quod proximus agit, nec peccati societate erubescens, prodit; in quo mortis pœnam legislator sanxit. Novercæ autem virum conjunxit, quia quod in patrem a filio delinquitur, hoc in filium a patre committitur, et similis utrobique impietas. ORIG., ubi supra. Supra dictum est, etc., usque ad non solum pro qualitate, sed etiam pro quantitate.

²⁸⁹ + **20.13 Qui dormierit cum masculo**, etc. Hoc peccatum injuria naturæ est: unde et morte mulctari decretum est. Spiritualiter autem eum qui fortis est animo et masculus vir enim in divina Scriptura, perfectus in virtutibus nominatur verbis pravis vel actionibus effeminare caveamus, ne cum ipso dissolvamur et simul moriamur.

²⁹⁰ + **20.14 Qui supra uxorem**, etc. Sævam huic delicto pœnam decernit. Qui enim ex matre sunt geniti, his quos filia genuit, cum unus pater sit, incertum est utrum fratres sint an avunculi. Caveatur ergo tam incerta commistio. Sed quia omnis peccati concupiscentia mater est, si qua nobis concupiscentia sit, actionem non jungamus ei. Qui enim hoc facit, igne incenditur, et concupiscentia et actio ejus. Si enim facta carnis spiritu mortificaverimus, vivemus Rom. 8..

coerit, morte moriatur: pecus quoque occidite.²⁹¹ ¹⁶ Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. ¹⁷ Qui acceperit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris suæ, et viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam, nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam.²⁹² ¹⁸ Qui coerit cum muliere in fluxu menstruo, et revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui. ¹⁹ Turpitudinem materteræ et amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit; portabunt ambo iniquitatem suam. ²⁰ Qui coerit cum uxore patris sui vel avunculi sui, et revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.²⁹³ ²¹ Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam:

²⁹¹ + **20.15 Qui cum jumento**, etc. Nimia contra eos exercetur districtio, qui in tantum iniqui et libidini dediti, ut inaudita scelera concupiscerent: unde viris vel mulieribus commistis quadrupedibus, mortis pœnam indixit. Fidelibus quoque non erit hæc lex superflua, si quadrupedia voluntates pravæ ad terram pronas intelligamus: quæ manus sicut homines non habent, quia omni humana actione carent, unde cognationes nobiscum non habent. Vir ergo vel mulier, quæ non languore naturæ, sed deliberatione eis cohæserit vel coerit, reus est mortis. Ipsi quoque mori dicuntur illis mortuis, neque enim per se subsistunt, nec ulla peccati substantia est, sed in peccatoribus operatur. AUG. Qui cum jumento, etc. Quæritur quomodo pecus reum sit, cum nec rationale nec legis capax sit? an quemadmodum transferuntur verba metaphorica ab animali ad animale; sicut dicitur ventus improbus, vel iratum mare, ita et hic translatum a rationali ad irrationale? Nam inde pecora jussa sunt interfici, quia tali flagitio contaminata indignam refricant memoriam facti.

²⁹² + **20.17 Qui acceperit sororem suam**, etc. ISICH. Hoc tolerabile videbatur, quia Abraham de Sara dicit: Soror mea est ex patre, et non ex matre: sed eos qui de Thare patre Abraham geniti sunt Moyses enumerans, nusquam Saræ fecit mentionem. Quod si sorori suæ Abraham nupsit, ante tamen hoc quam Deum cognosceret, fecit. Bene ergo lex talem conjunctionem prohibuit. Qui acceperit, etc. Tropologice turpitudinem sororis ex patre et non ex matre videt et accipit, qui turpem actionem a patre vel a matre in qua scilicet deliquerunt admiratur, et imitatur: non solum perscrutans quæ non oportuit, sed conjungens se parentum pravitati quæ soror ejus dicitur, quasi ab eisdem genita parentibus. Quia vero filii publicant parentum peccata faciendo similia, recte in conspectu populi infligitur pœna; vel juxta LXX: In conspectu filiorum generis sui, eorum scilicet qui talia cogitant imitari: ut unius afflictio, multorum sit correctio. Viderit turpitudinem, etc. AUG., quæst. 75. Id est, concumbendo cognoverit, sicut ibi: Cognovit Adam uxorem suam Gen. 4., id est, ei mistus est. Quod autem ait: Portabunt iniquitatem suam, id est, ipsum peccatum pœna erat.

²⁹³ + **20.20 Qui coerit**, etc. Intendit legislator continentiam suadere, ne more pecorum cum mulieribus continue misceamur, sed velut coacti, ad usum continendi paulatim veniamus. Mirum autem quod nunc tales de populo suo disperdi præcipit, cum superius eisdem legem purgationis indixerit. Contemplemur ergo menstruatam gentilium sapientiam a Deo remotam, de volatu avium, et cursu siderum, et mensuris cœli disputantem. Cum hac dormire, id est delectari, vel revelare et palam turpitudinem ejus proferre, fontemque totius erroris exponentem audire, impium est. Ideo talis interficietur de medio populi sui, ne nommetur homo qui imaginem Dei et seipsum ignorando Creatorem a se alienavit. Ipsa quoque interficietur, ne sapientia nominetur, quia sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum I Cor. 3.. Turpitudinem, etc. Sororibus parentum filios misceri prohibet, ut generationes non confundantur, et parentibus reverentia exhibeatur. Secundum spiritum vero et parentum peccata debemus velare, et eorum qui eis sociati sunt, quasi fratres et sorores, quibus nudatis parentes latere non possunt. Unde addit: Ignominiam carnis suæ nudabit. LXX: Sine filiis morietur, id est, sine virtutibus, quæ est pessima sterilitas. Qui coerit, etc. ISICH. Ostendit quia causa filiorum, etc., usque ad superioribus similis est. AUG., quæst. 76. in Lev. Qui coerit cum uxore patris, etc. Quicumque dormierit cum cognata sua, etc., usque ad id est nullo

turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt. ²² Custodite leges meas, atque judicia, et facite ea: ne et vos evomat terra quam intraturi estis et habitaturi. ²⁹⁴ ²³ Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas. ²⁹⁵ ²⁴ Vobis autem loquor. Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hæreditatem, terram fluentem lacte et melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis. ²⁹⁶ ²⁵ Separate ergo et vos jumentum mundum ab immundo, et avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, et avibus, et cunctis quæ moventur in terra, et quæ vobis ostendi esse polluta. ²⁶ Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei. ²⁹⁷ ²⁷ Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

21Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, ²⁹⁸ ² nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre et matre, et filio, et filia, fratre quoque, ²⁹⁹ ³ et sorore virgine quæ non est nupta viro: ⁴ sed nec in principe populi sui contaminabitur. ⁵ Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. ³⁰⁰ ⁶ Sancti erunt Deo

jure succedant parentibus.

²⁹⁴ + **20.22 Custodite leges,** etc. Non sufficit partem legis custodire, necesse habemus observare omnia præcepta et judicia.

²⁹⁵ + **20.23 Nolite ambulare,** etc. Non solum Judæis, sed omnibus gentibus hæc observanda sunt, si Deo servire volunt.

²⁹⁶ + **20.24 Lacte.** Deliciis beatitudinis, quibus nihil suavius, nihil dulcius, et sine omni labore et dolore erunt, sicut mel et lac, quæ sine nostro labore præparantur.

²⁹⁷ + **20.26 Ego Dominus. Ne cogitetis dicentes: Quid comedemus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt** Matth. 6.. Qui autem sublimiorem conversationem et retributionem sequuntur, separari debent a cæteris gentibus. Separate, etc. Jumenta vel pecora, populares: volatilia, contemplatores lex appellat. Omnis popularis mundus propter simplicitatem a pluribus judicatur. Similiter contemplativus, sed non ita est: popularis enim debet esse prudens in bono, simplex in malo, hic enim solus mundus est. Contemplativus quoque conscientiam debet habere mundam, et fidem non fictam. Qui hæc non habent, ad vaniloquia convertuntur, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant I Tim. 1.. Diligenter ergo mundi separandi sunt ab immundis, ut mundos sequamur, immundos fugiamus. Notandum vero quam discrete in quadrupedibus et volatilibus hic legislator distinguit, et non in reptilibus terræ. Cuncta enim quæ moventur in terra immunda sunt, terrena autem sapiunt, quibus Deus venter est ipsorum Philip. 3.. Et quæ, etc. AUG., quæst. 76 in Lev. Videtur dicere quod non sunt hæc natura immunda, sed pro aliquo sacramenti signo, quia dicit quia ostendit eis immunda, tanquam immunda eis non essent nisi ostensa fuissent. Lapidibus. Quia vanis erroribus simplicem populum seducunt; unde ventrem nutriunt, et auditoribus placere cupiunt: quales hodie in Ecclesia multi sunt, de quibus Paulus ait: Hi enim non serviunt Christo, sed suo ventri, et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium Rom. 16..

²⁹⁸ + **21.1 Dixit quoque Dominus ad Moysen Ne contaminetur,** etc. ISICH. Id est nihil omittat ex his quæ expediat sacerdotem docere, etc., usque ad cohabitantium enim non poterit ignorare peccatum.

²⁹⁹ + **21.2 Nisi tantum in consanguineis.** HIERON., epist. ad Fabiolam, tom. 1. Super omnem animam quæ mortua est, etc., usque ad minoribus vero aliquid indulgetur.

³⁰⁰ + **21.5 Non radent caput.** ID., ibid. Summus autem pontifex, etc., usque ad quibus Christus donavit ut lumen sint. Non radent caput, etc. ISICH. Nimis ægre dolere sacerdotes de

suo, et non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. ⁷ Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, ³⁰¹ ⁸ et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia et ego sanctus sum, Dominus qui sanctifico eos. ³⁰² ⁹ Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. ³⁰³ ¹⁰ Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fustum est unctio oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet: ³⁰⁴ ¹¹ et ad omnem mortuum non ingreditur omnino: super patre quoque suo et matre non contaminabitur. ³⁰⁵ ¹² Nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctiois Dei sui super eum est. Ego Dominus. ³⁰⁶ ¹³ Virginem ducet uxorem: ³⁰⁷ ¹⁴ viduam autem et repudiatam, et sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: ³⁰⁸ ¹⁵ ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia

mortuis prohibet lex, etc., usque ad ut possit exhortari, arguere, increpare. Non polluent nomen, etc. ID. Quod est magnum in gentibus. Vos autem, dicit Malachias, polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini deserta est Malach. 1.. In peccato enim sacrificii nomen Dei polluunt sacerdotes.

³⁰¹ + **21.7 Scortum**, etc. Sacerdos quilibet, nam de summo postea dicet, quod non nisi virginem ducat uxorem. Quæ repudiata est, etc. Quia culpabilis invenitur, hanc non debet ducere sacerdos uxorem, nec prædicere ejus observantiam litteralem.

³⁰² + **21.8 Sint ergo sancti**, etc. Si sacerdotes datam jam sibi a Deo sanctificationem custodiunt, sanctificant ipsum Deum: qui cum in natura sanctus sit, a participibus gloriæ suæ voluit sanctificari.

³⁰³ + **21.9 Sacerdotis filia**, etc. Grave est cujuslibet filiam fornicari, sed maxime sacerdotis, qui debet habere filios subditos in omni castitate. Sacerdotis filia. Synagoga non solum uxor, sed et Dei filia appellatur; sed utrumque depravans, aliena facta est. Unde: Relinquetur filia Sion sicut umbraculum vineæ, etc. Isa. 1.. Et alibi: Fornicata est mater eorum Ose. 2.: quod igne sit exusta, incendii monstrant vestigia.

³⁰⁴ + **21.10 Pontifex**, etc. Christus magnus Dominus noster, et magna virtus ejus, qui pro nobis factus est sacerdos et hostia. Consecratae sunt. Alii sacerdotes in sanguine vituli et arietis consecrabant, vel consummabant, scilicet, manus suas: ipse vero proprio sanguine, crucifixis manibus. Vestimenta non scindet, etc. ISICH. Ex quo enim Verbum caro factum est, etc., usque ad hæc vere sancta sunt indumenta.

³⁰⁵ + **21.11 Ad omnem mortuum**, etc. ISICH. LXX: Animam mortuam. Anima quæ peccaverit ipsa morietur Ezech. XVIII; Isa. 53.. Hac morte maxime gentes perierunt, quæ nec legem nec doctrinam habuerunt; sed Christus peccata omnium tulit, et tamen impollutus mansit. AUG. quæst. 81 in Lev. Ad omnem mortuum, etc. LXX: Super omnem animam mortuam non introibit. Quomodo dicat animam mortuam, etc., usque ad quod secundum non prohibuit.

³⁰⁶ + **21.12 ID.**, quæst. 82. De sanctis non exhibit. Dum scilicet eorum funera celebrantur, de sanctis prohibitus est exire, etc., usque ad quod nonnullis diebus non imponebatur incensum. Super patre. ORIG., hom. 14 in Lev. Omnis homo in patre et matre pollutus est, etc., usque ad vel coelestis matris libertatem indigna peccati servitute maculant. AUG., quæst. 85 in Levit. Quæri potest, etc., usque ad sicut de ipso Aaron Scriptura testatur. Ego Dominus. AUG. quæst. 84. De Moyse etiam dictum est, etc., usque ad nec superflua judicata est visibilis sanctificatio, quia invisibilis præcessit.

³⁰⁷ + **21.13 Virginem ducet uxorem**. HIERON., epist. ad Fabiolam. Vidua est cujus maritus, etc., usque ad unde: Despondi enim vos uni viro virginem castam, etc. Nolo discipulam conjugemque pontificis quidquam habere veteris hominis. Si consurreximus cum Christo, quæ sursum sunt sapiamus, præteritorum obliti, futurorum avidi. Infelix Simon qui post baptismum de antiquo matrimonio cogitavit, nec ad virginalem venerat puritatem, Petri consortio indignus fuit.

³⁰⁸ + **21.14 Viduam autem et repudiatam**, etc. ORIG., hom. 12 in Levit. Qui peccat, abjectus

ego Dominus, qui sanctifico eum. ¹⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁷ Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, ³⁰⁹ ¹⁸ nec accedet ad ministerium ejus: si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi, vel torto naso, ³¹⁰ ¹⁹ si fracto pede, si manu, ³¹¹ ²⁰ si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus. ³¹² ²¹ Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo: ³¹³ ²² vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario, ²³ ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, et contaminare non debet sanctuarium meum.

est; etiam si episcopus tacet, vel ignorantia, vel negligentia, non prodest hujusmodi gratia; animam abjectam Christus non ducit uxorem, nec pollutam, quæ scilicet tantum peccatum voluit et optavit, quia magnus pontifex omnino puram requirit animam, quam sibi jungat et unum spiritum efficiat. Qui peccat ad mortem, abjectus est; qui venialiter, pollutus est. Sordidam, etc. Quæ vadit post amatores, scilicet dæmones, qui animam pulchram, id est, ad imaginem Dei factam, adulterare cupiunt.

³⁰⁹ + **21.17 Homo de semine.** ISICH. Hæc secundum litteram tantum, etc., usque ad valde per contumeliam refragatur.

³¹⁰ + **21.18 Si cæcus** ISICH. Lumen contemplationis ignorans, præsentis vitæ tenebris pressus, qui dum venturam lucem diligenter non conspicit, nescit quo porrigat operis gressum. Si claudus. ID. Qui scilicet videt quo pergere debeat, sed infirmitate mentis non potest facere quod desiderat. Si parvo, vel grandi, vel torto naso. ID. Parvo naso est, qui ad tenendum mensuram discretionis idoneus non est: naso enim odores fetoresque dis cernimus. Nasus grandis et tortus, est discretionis immoderata subtilitas, quæ plus quam oportet vel decet excrescens, actionis confundit rectitudinem.

³¹¹ + **21.19 Si fracto pede.** ISICH. Qui viam Dei pergere non potest, et boni operis exsors est, non ut claudus, qui saltem cum infirmitate tenebat

³¹² + **21.20 Si gibbus.** ID. Terrena sollicitudine pressus ad superna non respiciens, inferiora tantum inspiciens. Si lippus. Lippus, cujus ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed operatio carnalis obscurat. In lippis enim pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente palpebræ grossescunt, cujus crebra infusione acies etiam pupillæ vitiatur. Si albuginem. ID. Albuginem habet qui veritatis lucem videre non sinitur, quia arrogantia sapientiæ vel justitiæ cæcatur. Pupilla enim nigra videt, alba non videt: quia sensus humanæ cogitationis si stultum se vel peccatorem intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit: si candorem justitiæ vel sapientiæ sibi attribuit, a superna cognitione se excludit. Si jugem scabiem. ID. Cui scilicet petulantia carnis sine cessatione dominatur in mente. In scabie namque fervor viscerum ad cutem trahitur, in quo luxuria signatur, quia similiter cordis tentatio ad operationem prosilit. Si impetiginem in corpore. GREG. Past., part. 1, cap. 11. Impetiginem habet in corpore, etc., usque ad quia per omnia vitia animum supplantat. Radix enim omnium malorum est cupiditas I Tim. 6.. Vel herniosus. Alii, ponderosus, quia scilicet turpitudinem non exercet in opere, sed adhuc continua cogitatione gravatur in mente: qui totis cogitationibus ad lasciviam defluit, tanquam in corde gestans pondus turpitudinis.

³¹³ + **21.21 Omnis qui habuerit maculam** Quisquis cuilibet horum vitiorum subjicitur, panes Domino offerre prohibetur, ne aliena delicta diluere non valeat, quem adhuc propria delicta devastant. AUG., quæst. 35 in Lev. Ablata est omnis dubitatio, etc., usque ad a quo incensum necesse erat imponi. Oportet sacerdotem esse animo et conversatione immaculatum, quem sicut Moses duodecim maculis juxta LXX mundum esse præcepit: sic Paulus duodecim conservare eum monuit dicens: Non superbum, non iracundum, non vinolentum, etc. I Tim. 2. Est enim Dei dispensator, qui subjectis debet virtutibus præcellere. Hoc quoque in Ecclesia fit si quis maculatus fuerit, et poenitendo cessaverit, sanctis communicare non prohibetur: ministrare autem, vel ad velum accedere et ad altare non licet. Velum enim et altare corpus Christi est, unde Paulus: Habemus altare de quo comedere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt Hebr. 13.. Et alibi: Habentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est carnem ejus Hebr. 10.. Et contaminare non debet, etc. Inordinate agendo populum scandalizent, putantes superfluum esse Dei ministerium, et justitiam et judicium.

Ego Dominus qui sanctifico eos. ²⁴ Locutus est ergo Moyses ad Aaron, et ad filios ejus, et ad omnem Israël cuncta quæ fuerant sibi imperata. ³¹⁴

22 Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad Aaron et ad filios ejus, ut caveant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israël, et non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dominus. ³¹⁵ ³ Dic ad eos, et ad posteros eorum: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus. ³¹⁶ ⁴ Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et ex quo egreditur semen quasi coitus, ³¹⁷ ⁵ et qui tangit reptile, et quodlibet immundum cujus tactus est sordidus, ⁶ immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua, ⁷ et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. ⁸ Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum Dominus. ⁹ Custodiant præcepta mea, ut non subjaceant peccato, et moriantur in sanctuario, cum polluerint illud. Ego Dominus qui sanctifico eos. ³¹⁸ ¹⁰ Omnis alienigena non comedet de sanctificatis; inquilinus sacerdotis et mercenarius non vescetur ex eis. ³¹⁹ ¹¹ Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus ejus fuerit, his comedent ex eis. ¹² Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his quæ sanctificata sunt, et de primitiis non vescetur. ³²⁰ ¹³ Sin autem vidua, vel repudiata, et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur cibus patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem. ¹⁴ Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et

³¹⁴ + **21.24 Locutus est Moyses,** etc. Moysi dignitatem commendat: aliis enim pauca, ipsi vero loquitur Deus omnia, quia justus est et imago Christi est. Nos quoque monet majoribus et perfectioribus attendere, qui continue fruuntur æterna visione.

³¹⁵ + **22.2 Quæ ipsi offerunt,** etc. Quæ obtulerunt scilicet sacerdotibus, per eos Domino offerenda. Nota sanctificationis genus quod fit voto et devotione offerentis; sed utrum homines eodem modo seipsos sanctificare dicantur, cum in aliqua re seipsos vovent, observandum est.

³¹⁶ + **22.3 Omnis homo qui accesserit,** etc. Quasi, non solum a ministerio et mystico officio absteineat, sed nec tangat quæ oblata sunt, mundus enim ad munda debet accedere.

³¹⁷ + **22.4 Qui fuerit leprosus,** etc. Non sensibilem leprosum abominatur, qui invitus patitur, sed spiritualem: quod ibi exponit: Qui tetigerit immundum super mortuo, sive, juxta LXX: Omnem immunditiam animæ, id est peccatum. Ex quo, etc. HIERON., epist. ad Fabiolam. Si quis sacerdotum semine fluxerit, usque ad nullius alterius more teneatur.

³¹⁸ + **22.9 Custodiant,** etc. Præcepta Domini custodientibus ea causa sunt justificationis et salutis; transgredientibus vero, peccati et mortis, et præcipue in perceptione sanctorum. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, etc. I Cor. 11.

³¹⁹ + **22.10 Inquilinus sacerdotis,** etc. ISICH. Qui non pure nec diligenter in Ecclesia versatur, tanquam migraturus, scilicet gloriæ aut quæstus causa, tanquam mercenarius memoratur: qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ Joan. 10..

³²⁰ + **22.12 Cuilibet ex populo nupta.** ID. Non sufficit in fide Christi nutriri: permanere et crescere in ea debemus; nec alienigenarum cuilibet, id est alienæ a Deo doctrinæ, vel legi vel actioni commiseri: nec quia de patribus sumus fidelibus, ideo de sanctis præsumamus, sed ubi et ipsi fideles persistamus.

dabit sacerdoti in sanctuarium. ³²¹ ¹⁵ Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israël, quæ offerunt Domino: ³²² ¹⁶ ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. Ego Dominus qui sanctifico eos. ¹⁷
 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ³²³ ¹⁸ Loquere ad Aaron et filios ejus, et ad omnes filios Israël, dicesque ad eos: Homo de domo Israël, et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini, ³²⁴ ¹⁹ ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus, et ex capris: ²⁰ si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. ²¹
 Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. ³²⁵ ²² Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini. ³²⁶ ²³ Bovem

³²¹ + **22.14 Qui comederit de sanctificatis**, etc. ISICH. Sancta sanctorum, etc., usque ad Unde Salomon: Cum sederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ posita sunt ante te Prov. 23.. Addet quintam, etc. LXX: Super ipsum. Quinta ergo non aliunde, sed de ipso et cum ipso, vel super ipsum addi jubetur: hic est sermo prolatus ab ipso Christo super Dominicum mysterium. Ipse nos ab ignorantia removet, nec carnale vel terrenum aliquis putet. Hic bene quinta dicitur, quia spiritus et sermo quem tradit quinque sensus nostros componit; nec solum gustum producit ad mysterium, sed auditum et visum, tactumque et odoratum, ut nihil terrenum de his quæ superna sunt suspicemur. Et dabit sacerdoti in sanctuarium. ISICH. Sanctificationem mystici sacrificii, et a sensibilibus ad intelligibilia translationem vero sacerdoti oportet dari: quia per ejus virtutem et sermonem sanctificata sunt quæ videntur, ut omnes excedant sensus.

³²² + **22.15 Filiorum Israël**. Fidelem populum significat, qui per hoc mysterium Deum videt: et quicumque Deo consecrat in Dominicum sacrificium, sancta sanctorum sunt, quia ex eis conficitur corpus Christi. Ipse enim est primitiæ nostræ conspersio: ideo recte ex nostris subsistit primitiis.

³²³ + **22.17 Locutus est Dominus**, etc. ISICH. Non solum sacerdotes, etc., usque ad aliter enim non suscipietur.

³²⁴ + **22.18 Homo de domo Israël**, etc. Ad litteram quoque, si offeras bovem vel ovem aut capram, aut aliquid hujusmodi, sacerdotibus primitias dando, vel pauperes pascendo, vel divina ædificia constituendo, vel aliquid quod pertineat ad ipsum Deum faciendo ideo enim holocaustum dicitur, impolluta sit hæc oblatio; non tamen pollutionem nominat, ut spiritualementem intelligamus pollutionem quæ est ex rapina, injustitia, avaritia, et hujusmodi.

³²⁵ + **22.21 Homo qui obtulerit**, etc. Præcepit oblationem populi mundam esse: adjungit quales ministri debeant esse et offerre. Pacificorum, etc. Quæ valeant ad salutem et pacem: etsi non possit perfecte philosophari, sicut qui omnia reliquit, qui studet virginitati et hujusmodi. Stella enim differt a stella in claritate I Cor. 15..

³²⁶ + **22.22 Si cæcum fuerit**, etc. Qui Deum ignorat et ejus ministerium, nec aliis potest exponere; unde circa se et circa alios, et circa ministerium, negligenter agit. Unde: Videte quoniam omnes nesciverunt, universi canes muti, non valentes latrare Isa. 56.. Si fractum. Pede vel manu: cujus actio scilicet vel voluntas debilis est vel distorta, non est dignus salute et sacris altaribus. Si cicatricem. Detractorem notat: pessimus enim hic moribus et asperrimum vulnus non facile mitigatur. Si papulas. LXX: linguam incisam: qui scilicet propter sordidam vitam perdidit docendi fiduciam; unde David: Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? etc. Psal. XLIX. Scabiem vel impetiginem. Fornicator significatur, qui maculat corpus suum. Qui enim fornicatur, in corpus suum peccat I Cor. 6.. Non offeretis ea Domino. LXX: Non offerent hæc Domino: tales enim ministerio altaris non sunt offerendi. Sacrificium pacificorum non addit sicut superius, ut de ministris altaris hoc dici intelligamus qui holocaustum debent esse, et vitam perfectam et consummatam agere. Aure et cauda amputatis, etc. Aure amputatus est, qui inobediens est, qui verbis turpibus delectatur, bona aversatur. Voluntarie, etc. Talis enim vel mandata operatur, et dicitur bos; vel simplex est, et ovis appellatur. Ideo non omnino adversamur, aut in parte inimici deputamus, sed docemus et exhortamur. Vel tuis, etc. Qui illatis tentationibus cedit, et animæ

et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest. ²⁴ Omne animal, quod vel contritis, vel tuis, vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. ²⁵ De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare voluerit, quia corrupta, et maculata sunt omnia: non suscipietis ea. ²⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁷ Bos, ovis et capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, et deinceps, offerri poterunt Domino. ³²⁷ ²⁸ Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis. ³²⁸ ²⁹ Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis, ³⁰ eodem die comedetis eam: non remanebit quidquam in mane alterius diei. Ego Dominus. ³¹ Custodite mandata mea, et facite ea. Ego Dominus. ³² Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israël. Ego Dominus qui sanctifico vos, ³³ et eduxi de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

²³ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ³²⁹ ² Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas. ³ Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus: omne opus non facietis in eo: sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. ⁴ Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis. ³³⁰ ⁵ Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est: ³³¹ ⁶ et quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis. ³³² ⁷ Dies primus erit vobis

fortitudinem perdit. Non enim oportet hæc pati, nec cedere hosti affligenti. Unde: Utquid tristis incedo, dum affligit me inimicus Psal. 41.? Ablatisque. Qui una actione prava quasi cultro seipsum abscindit a conjunctione Dei, privatus prole virtutis et signis virilitatis: alter enim est qui paulatim conteritur.

³²⁷ + **22.27 Bos ovis et capra.** ISICH. Mater omnium natura est, etc., usque ad unde Salomon: Ante mortem non laudes hominem Eccli. 11..

³²⁸ + **22.28 Non immolabuntur.** ISICH. Legale pascha significat, quia hæc Moyses in die paschatis tradidit immolanda Judæis, dicens: Immolabis pascha Domino Deo tuo; oves, etc. Deut. 16.: hoc pascha celebrare non possunt qui verum susceperunt. Una die, etc. ID. Quia vetus pascha tempus suum habuit, etc., usque ad: In crastino Christum crucifixerunt.

³²⁹ + **23.1 Hæ sunt feriæ Domini.** ISICH. Si subtiliter attendas præsentia, etc., usque ad requiescit sabbato intelligibili.

³³⁰ + **23.4 Hæ sunt ergo.** Non Domino, sicut aliæ omnes, sed Domini proprie, quibus hoste devicto genus humanum salvavit, et a captivitate reduxit Exod. 2..

³³¹ + **23.5 Quartadecima die,** etc. ISICH. Interrogemus Judæos, etc., usque ad in qua pascha nostrum immolatus est Christus, etc. Phase Domini est. Quia passus est Dominus, non mox tempora finivit, sed reliquias novissimæ horæ et vespertinæ reliquit, ut in omnem terram exeat sonus eorum Psal. 18., scilicet apostolorum, et in fines orbis terræ verba eorum. Ad vesperum quoque, vel in vespere medio, pascha proprium præveniens crucem suam celebravit, quia super mysticum, verum pascha discipulis tradidit. Nox ergo erat jam quando Judas, accepta buccella, ad prodendum exivit: sequenti die pascha complevit. Unde quinta decima die legislator hanc festivitatem constituit, et solemnitatem azymorum prædicavit.

³³² + **23.6 Septem diebus,** etc. Si vere pascha celebrare volumus, septem diebus, id est semper, ab omni malitia azymi esse debemus, et maxime a Judaico errore. Unde ait Apostolus: Non in fermento veteri neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis I Cor. 5..

celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo, ³³³ 8 sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. Dies autem septimus erit celebrior et sanctor: nullumque servile opus facietis in eo. ³³⁴ 9

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁰ Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem: ¹¹ qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die sabbati, et sanctificabit illum. ³³⁵ ¹² Atque in eodem die quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. ³³⁶ ¹³ Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin. ³³⁷ ¹⁴ Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris. ³³⁸ ¹⁵ Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, ¹⁶ usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies: et sic offeretis sacrificium novum Domino ³³⁹ ¹⁷ ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini. ³⁴⁰ ¹⁸

³³³ + **23.7 Omne opus,** etc. Qui facit peccatum servus est peccati Joan. 8.. Non debemus servire peccato, cum pascha celebramus, in quo a peccato nos liberavit Christus. Servile, etc. Non permittit agere servilia, aliis diebus quibus nos prohibuit, unde subdit: sed offeretis sacrificium in igne Domino.

³³⁴ + **23.8 Sacrificium,** etc. LXX: holocaustata, ubi innuitur quod ab omnibus cessare jubet servilibus; præterea non solum primam, sed et septimam nominavit, ut totam comprehenderet vitam humanam, quia initium, hæc finis, in quo omnia possunt comprehendi.

³³⁵ + **23.11 Altero die.** Potuit dicere secunda azymorum: sed ne ad sequentem diem nostram duceret intentionem, scilicet in crastinum primæ, dixit, altera die significans resurrectionem quæ successit passioni, sicut dies diei.

³³⁶ + **23.12 Atque in eodem die.** Resurrectionis, id est, elevationis manipuli, id est, quando resurrectionem celebramus, Dominici sacrificii oblivisci non debemus, ex quo oblatus est manipulus.

³³⁷ + **23.13 Duæ decimæ.** Oportet enim perfectam humanitatem et perfectam divinitatem in unum convenire: in oleo, id est, per eam quam circa nos habuit misericordiam; sic enim sacrificium odor suavitatis Domino invenitur, si quæ de eo digna sunt intelligimus. Liba quoque. Ecce intelligibilis oblatio Melchisedech, quæ in pane et vino perficitur Gen. 14.; inde quarta pars hinc offertur, ut per quartam partem evangelica doctrina significetur; per libationem vero sermo Dominicus, quo ait: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum Matth. 26..

³³⁸ + **23.14 Panem.** Oblatio præsentium donorum, quæ est Christi mysterium, reconciliavit nos Deo, et cibum præparavit novum. Polentam. LXX: id est sata nova tosta non manducabitis, vel manibus contrita et emundata: sic enim, chidra, alii interpretantur, quia Christi præcepta actionem et correctionem quærunt Matth. 11..

³³⁹ + **23.16 Quinquaginta dies, et sic,** etc. Hæc dies Dominica est, in qua Pentecostes festivitatem celebramus, quam Judæi nec secundum litteram, nec secundum spiritum celebrant, qui nec dies secundum legem numerant. Offeretis novum sacrificium, novum non vetus, non sæculare. Adveniens siquidem Spiritus totam vitam humanam renovavit, quia Christi institutionem confirmavit, et vitæ confirmationem in illis perfecit: unde, De meo accipiet, et annuntiabit vobis Joan. 16.. Ideo non in alia die advenit, sed in qua resurrectio fuit, et oblatus manipulus intelligibilis, ut ostendat quia nova conversatio resurrectione Christi et adventu Spiritus sancti perfecta est.

³⁴⁰ + **23.17 Habitaculis vestris,** etc. Quia est habitaculum præcipuum, de quo dicitur: Beati

Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domini. ³⁴¹ ¹⁹ Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. ³⁴² ²⁰ Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus. ³⁴³ ²¹ Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, et generationibus vestris. ³⁴⁴ ²² Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, nec secabitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligetis: sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester. ³⁴⁵ ²³ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁴ Loquere filiis Israël: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum: ³⁴⁶ ²⁵ omne opus servile non

---

qui habitant in domo tua, Domine Psal. 82.. Et alibi: Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem, etc. Psal. 26.. Panes primitiarum. Primus enim Dominus Evangelium cum lege perfecit et docuit. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio Matth. 5.: hinc enim legem conjunxit Evangelio. Hinc Lucas ait: Quæ cœpit Jesus facere et docere, etc. Act. 1.. De duabus decimis, etc. De doctrina scilicet, quæ perfectam divinitatem et perfectam humanitatem docet, nec aliter possunt coqui nisi per talem doctrinam.

³⁴¹ + **23.18 Septem agnos.** Pro septem donis Spiritus sancti, quæ vocat agnos, quia Spiritus sanctus unum est cum Christo, de quo scriptum est: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, ideo nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto Joan. I; I Cor. 12.. Et arietes duos. Quibus inimicus ventilatur. Hæc sunt superiora mandata, et virtutes, quas aliæ sequuntur ut oves, verbi gratia: Vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus Matth. 9.. Cum libamentis, etc. Quæ sunt scientia et correctio; unde: Deo autem gratias, qui odorem scientiæ suæ manifestat per nos, quia Christi bonus odor sumus, etc. II Cor. 2..

³⁴² + **23.19 Duosque agnos,** etc. Mandata pacis et sanctimoniam, unde: Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, etc. Heb. 12.. Hæc quia apostolico sermone dicta sunt, præcipit offerri cum panibus primitiarum, qui doctrinam Christi significant. Unde in sequentibus: Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum Joan. 10..

³⁴³ + **23.20 Cedent in usum,** etc. In usum ejus sacerdotis, id est, Christi, qui est sacerdos noster et Dominus noster: ipsius sunt panes primitiarum et agni mandatorum, ipse in Paulo loquebatur, ipse omnia quæ dicta sunt obtulit; primus pacem discipulis annuntiavit, et sanctimoniam custodivit, sicut Sanctus sanctorum.

³⁴⁴ + **23.21 Celeberrimum.** In quo gentium vocatio non modo prædicta est, sed impleta: quando Parti et Medi et Elamitæ, et cæteræ gentes audierunt apostolos loquentes variis linguis magna Dei Act. 2..

³⁴⁵ + **23.22 Postquam,** etc. Eadem superius dixisse videtur, sed ibi: Non complebitis missionem vestram; hic autem ait: Non secabitis eam usque ad solum, et differentiam innuit ipsa mutatio verborum. Segetem terræ, etc. Conversationis, cujus messio post resurrectionem Christi, et adventum Spiritus sancti, non tamen omnem scientiam, quam in futuro sumus habituri, tradit verbum prædicationis. Sunt enim quæ nunc non possunt nobis revelari Matth. 8., unde in prædicationibus hanc legem interposuit. Pauperibus et peregrinis. LXX: pauperi et proselyto, id est Christo, qui non habuit ubi caput reclinaret, et in propria venit, et sui eum non receperunt. Hic solos intelligit qui remanent; unde: O altitudo sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Rom. 11.

³⁴⁶ + **23.24 Mense septimo prima die mensis.** Septenarius consummationem vel specialem vel generalem significat. Hinc Deus die septimo requievit Gen. 2.; et sua requie nostram significavit; unde: Qui ingressus est in illam requiem, requievit ab operibus suis, sicut Deus a suis Heb. 4.. Initium vero consummationis temporum, adventus Domini est, unde: Filioli, novissima hora est I Joan. 2.. Hoc tempus appellat primam septimi mensis, sicut principium consummationis nobis etiam requies est, quos ab operibus malis cessare fecit, et a jugo gravi liberavit; unde: Venite

facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino. ³⁴⁷ ²⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁷ Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. ³⁴⁸ ²⁸ Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester. ³⁴⁹ ²⁹ Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis: ³⁰ et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. ³¹ Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, et habitationibus vestris. ³⁵⁰ ³² Sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras die nono mensis: a vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. ³⁵¹ ³³ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ³⁴ Loquere filiis Israël: A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino. ³⁵² ³⁵ Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo. ³⁶ Et septem diebus offeretis holocausta Domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus, atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino: est enim cœtus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo. ³⁵³ ³⁷ Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta et libamenta juxta ritum uniuscujusque diei: ³⁵⁴ ³⁸ exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino. ³⁹ A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes

ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, etc., et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris Matth. 11.. Clangentibus tubis. Quia prædicat Salvatoris resurrectionem, quæ memoriale est generalis resurrectionis, quæ secundum Apostolum erit in voce archangeli, et in tuba Dei, etc.

³⁴⁷ + **23.25 Omne opus servile non facietis in eo.** Quasi [sicut] non est opus servilia agendi: ante fecistis, sed sicut exhibuistis membra vestra iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete servire justitiæ in sanctificationem Rom. 6.: hoc est enim verum holocaustum.

³⁴⁸ + **23.27 Decimo die,** etc. ISICH. Propitiationem et a peccatis liberationem acquiri in humilitate et afflictione animæ ex his intelligimus. Hanc debemus agere a vespere, id est a pœnitentia incipere quam fecit Christus initium prædicationis suæ Matth. 4.: pœnitentiæ superædificanda est vita bona et virtutibus consummata. Unde adjecit: Et offeretis holocaustum Domino.

³⁴⁹ + **23.28 Dies propitiationis.** ISICH. Duo significat, quia in hoc tempore propitiationem suscipiemus, et ideo in illo ab omni malo abstinere debemus.

³⁵⁰ + **23.31 Nihil ergo.** Semper a malis et superfluis significat esse cessandum. Unde et Dominus nec causam dicere concedit, nec cogitare quid comedatur, aut quid bibatur, aut induatur, verum enim et sabbatum sabbatorum annuntiavit.

³⁵¹ + **23.32 Affligetis.** Recapitulatio est humilitatis, quæ est fundamentum et basis virtutum. Unde Dominus ait: Quicumque se humiliaverit sicut parvulus iste, hic est major in regno caelorum Matth. 18..

³⁵² + **23.34 A quintodecimo die.** ISICH. Hoc numero inchoatur festivitas, etc., usque ad ædificatio non manufacta in cœlis habetur II Cor. 5..

³⁵³ + **23.36 Dies quoque.** ID. Nota eadem de primo et de octavo dici, quia scilicet resurrectionis dies secunda est, et initium futuri sæculi. Primus, in Christo est conversationis principium et futurorum exordium; octavus vero præsentem succedit sæculo, quod significat in septenario. Præterea sancti habent requiem et vitam futuram in hac vita. Unde apostolis dictum est: Regnum Dei intra vos est, etc. Cœtus. LXX: egressus, quia hinc exitus, ibi habitatio, unde: Cupio dissolvi et esse cum Christo Philipp. 1..

³⁵⁴ + **23.37 Hæ sunt feriæ Domini,** etc. ID. Legislatori consonat Paulus, etc., usque ad vel in periculis, vel voluntarie promittimus.

fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus: die primo et die octavo erit sabbatum, id est, requies.³⁵⁵ ⁴⁰ Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et lætabimini coram Domino Deo vestro.³⁵⁶

⁴¹ Celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis,⁴² et habitabitis in umbraculis septem diebus: omnis, qui de genere est Israël, manebit in tabernaculis,⁴³ ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israël, cum educerem eos de terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.⁴⁴ Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israël.

24Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Præcipe filiis Israël, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,³⁵⁷ ³ extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris.³⁵⁸ ⁴ Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.³⁵⁹ ⁵ Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas:³⁶⁰ ⁶ quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statures: ⁷ et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis Domini. ⁸ Per singula sabbata mutabuntur coram Domino

³⁵⁵ + **23.39 A quinto decimo**, etc. Quintusdecimus ex septem et octo compositus, Evangelicam prædicationem significat, quæ consistit ex præsentī vita et futura, hanc componit, illam præparat. Die primo et die octavo. ID. Qui est octavus, etc., usque ad quia fidelibus legem facientibus requies in futuro servatur.

³⁵⁶ + **23.40 Die prima fructus**. ID. Fructus est Christus, etc., usque ad in tempore suo. Spatulasque palmarum, etc. Juvenescētia justitiæ germina, quia justus ut palma florebit; quia vero de palma nihil respuitur, nec de his qui juste vivunt, addit, et ramos ligni densarum frondium. Et ramos ligni. Omnes scilicet virtutum fructus, sed maxime misericordiam, quam oportet esse continuam et permanentem. Unde: Oleum de capite tuo non deficiet Eccle. 9.. De torrente, etc. De præsentī scilicet vita, quæ fluit tanquam torrens, tentationibus et tribulationibus ebulliens, unde: De torrente in via bibet, propterea et exaltabit caput Psal. 109., in cruce, scilicet, pendens.

³⁵⁷ + **24.2 Præcipe filiis Israël**. ISICH. Candelabrum evangelica vita, etc., usque ad ubi misericordes abscondunt thesauros.

³⁵⁸ + **24.3 Usque in mane**, futuri sæculi: scilicet tunc enim non erit tempus orandi, vel eleemosynam dandi, unde: Ne dicas amico tuo, Vade et revertere, et cras tibi dabo: nescitis enim quid pariat superventura dies Prov. 3, 27..

³⁵⁹ + **24.4 Super candelabrum**, etc. Christus, qui est lumen verum et illuminat omnem hominem venientem. Et peccatum non fecit, nec inventus est dolus, etc. Isa. 53.. Super hunc ardet lucerna, id est Spiritus sanctus, qui in igneis linguis super discipulos apparuit: huic purissimum oleum, id est mundam vitam debemus offerre, scientes quia non omnes possunt incendere illum scilicet ignem, sed solus Christus et filii ejus, qui plenus Spiritu ait, Spiritus Domini super me Isa. 61.. Qui etiam ait, Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? Luc. 12. Hunc insufflans, quasi incendens ait: Accipe Spiritum sanctum, etc. Joan. 20.. Hæc autem lucerna non accenditur, nisi per vitam et conversationem mundam, vel accensa cito exstinguitur, unde: Spiritum nolite exstinguere, etc. I Thes. 5..

³⁶⁰ + **24.5 Accipies quoque**. BEDA, lib. I de Tabernac., cap. 7, tom. 2. Duodecim panes in mensa tabernaculi, etc., usque ad ut per labores et opera bona vitæ temporalis ad eam properemus. Coques ex ea duodecim. ORIG., hom. 13 in Exod. Sermo Domini panis est, sed multiformis, etc., usque ad panis super mensam ponitur mundam, scilicet super mentem sanctam et puram.

suscepti a filiis Israël fœdere sempiterno: ⁹ eruntque Aaron et filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo. ¹⁰ Ecce autem egressus filius mulieris Israëlitis, quem pepererat de viro ægyptio inter filios Israël, jurgatus est in castris cum viro Israëlita. ³⁶¹ ¹¹ Cumque blasphemasset nomen, et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) ¹² Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid juberet Dominus. ³⁶² ¹³ Qui locutus est ad Moysen, ¹⁴ dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, et lapidat eum populus universus. ¹⁵ Et ad filios Israël loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum; ³⁶³ ¹⁶ et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. ¹⁷ Qui percusserit, et occiderit hominem, morte moriatur. ³⁶⁴ ¹⁸ Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima. ¹⁹ Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit, sic fiet ei: ²⁰ fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. ³⁶⁵ ²¹ Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur. ³⁶⁶ ²² Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. ²³ Locutusque est Moyses ad filios Israël: et eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt.

³⁶¹ + **24.10 Ecce autem**, etc. ISICH. Mulier Israëlitis, etc., usque ad qui in Christo blasphematur. Ecce autem. ORIG., hom. 14 in Lev. Duo litigant: unus ex integro Israëlita, etc., usque ad interdura enim qui foras mittitur, intus est; et qui foras est, intus videtur retineri.

³⁶² + **24.12 Miseruntque eum**, etc. Moyses non ex auctoritate sua sententiam profert contra blasphemantem, sed Dei præcepto reservans, mittit in carcerem: lex enim odit eum qui blasphemat, contra quem frequenter Trinitatem prædicat, sed non manifeste sicut Evangelium; ideo illum ad judicium Evangelii reservavit. Qui non credidit in Filium, jam judicatus est Joan. 31., et hujusmodi.

³⁶³ + **24.15 Homo qui**, etc. Locutio est tanquam dicatur: homo ille aut ille, id est quicumque homo. Non sicut quidam putant, homo homo ita dici, tanquam laudabiliter, quasi homo; sed homo homo, id est qualiscunque, velut etiam similis pecori, sed qui vere sit homo, quem sensum non esse verum, sed locutionis hoc esse Scripturarum aperte hic ostenditur, cum in eo dicitur qui culpatur, non qui laudatur. Homo, etc. AUG., quæst. 87 in Lev. Si maledixerit Deum suum, peccatum accipiet. Nominans autem nomen Domini morte moriatur; quasi aliud sit maledicere Deum suum, etc., usque ad notandum est locutionis genus. ISICH. LXX: Homo homo, etc., usque ad sicut filius Israëlitis nominavit et blasphemavit Josue 7..

³⁶⁴ + **24.17 Qui percusserit et occiderit hominem**. LXX: Qui percusserit animam hominis, etc., id est qui ad iniquitatem traxerit. Animam vero, animalem hominem intelligit, qui non percipit quæ sunt Spiritus Dei. AUG., quæst. 88 in Lev. Qui percusserit animam hominis et mortuus fuerit, etc. Non ait, etc., usque ad hoc est enim animam hominis esse percussam.

³⁶⁵ + **24.20 Fracturam**, etc. LXX: Contritionem pro contritione, id est, si docendo, suadendo, scandalizando, aliquam virtutem proximi contriverit. Dentem pro dente. Virtutem loquendi. Dentes enim pro verbis accipiuntur, unde: Filii hominum, dentes eorum arma et sagittæ, etc. Psal. 59.. Et pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores Gen. 49.. Clariora enim et apertiora sunt verba Evangelii lacte legis.

³⁶⁶ + **24.21 Qui percusserit**, etc. Hæc secundum litteram Judæis erant necessaria, qui non poterant capere: Si quis percusserit te in dexteram maxillam, præbe illi et alteram Matth. 5.. Sed cum essent malevoli, mala inferre volebant, et non pati. Ideo metu alternæ pœnæ erant a scelere revocandi.

Feceruntque filii Israël sicut præceperat Dominus Moysi. ³⁶⁷

25 Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens: ³⁶⁸ 2
Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego
dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino. ³ Sex annis seres agrum tuum, et
sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus: ³⁶⁹ 4 septimo
autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, et
vineam non putabis. ⁵ Quæ sponte gignet humus, non metes: et uvas
primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis
terræ est: ³⁷⁰ 6 sed erunt vobis in cibum, tibi et servo tuo, ancillæ et
mercenario tuo, et advenæ qui peregrinantur apud te: ³⁷¹ 7 jumentis tuis et
pecoribus, omnia quæ nascuntur præbebunt cibum. ⁸ Numerabis quoque
tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt
annos quadraginta novem: ³⁷² 9 et clanges buccina mense septimo, decima
die mensis, propitiationis tempore, in universa terra vestra. ³⁷³ 10
Sanctificabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis
habitoribus terræ tuæ: ipse est enim jubilæus. Revertetur homo ad
possessionem suam, et unusquisque rediet ad familiam pristinam: ³⁷⁴ 11

³⁶⁷ + **24.23 Et eduxerunt**, etc. Experimento ipso egem confirmatam ostendit, ut et tu blasphemare imeres, et peccatum fugeres, quod non solum princeps, sed tota multitudo vindicat. Omnes enim communiter blasphemos debent punire, qui omnium auctori non metuerunt detrahare, et omnes ab eo separare.

³⁶⁸ + **25.1 Locutusque est Dominus**, etc. Quando ingressi, etc. ISICH. Terra, conversatio bona, de qua dicitur: Spiritus tuus bonus deducet me in terram, etc. Psal. 142..

³⁶⁹ + **25.3 Sex annis**, etc. Dum sumus in hac vita, et in visibili creatura sumus, quam significat senarius. Sex enim diebus creata sunt omnia quæ videntur: septimo autem anno sabbatum erit terræ Domini. Cum enim post præsens tempus sabbatum venerit, de quo Paulus ait: Relinquitur sabbatismus populo Dei, quem dies septima significat, in qua requievit Deus ab omnibus operibus suis, scilicet visibilibus Hebr. 4., jam non erit operandi tempus. Seres agrum, etc. Per agrum et vineam, cum illum seminari, et illam amputari prohibuit, omne genus agri intelligendum est: neque enim in oliveto vel quolibet alterius generis agro aliquid operandum est.

³⁷⁰ + **25.5 Quæ sponte**, etc. Eorum scilicet quæ hic facimus, in futuro fructum manducabimus; unde: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es et bene tibi erit Psal. 127..

³⁷¹ + **25.6 Sed erunt**, etc. Non prohibet Dominum vesci eis quæ sponte sunt, sed reponere in usum proprium.

³⁷² + **25.8 Numerabis quoque**. Interrogemus Judæos, si septimum diem ut aiunt legislator honoravit, et ab operibus vacare præcepit, quare quinquagesimum annum celebrari præcepit: septem enim hebdomadæ annos quadraginta novem faciunt. Non ergo quinquagesimo vacare oporteret, nisi mysterium lex significaret, quod Judæorum infirmitas non caperet. Duplex enim a Deo visibilibus omnium significatur consummatio; una cujusque singularis, altera omnium communis, quando tempus operandi non erit; in superioribus primam, in his insinuat secundam. Septem. In hebdomada dierum humanum sæculum dividitur. Cum igitur hic numerus multiplicatus in semetipso fuerit, et tota completa ætas sæculi, et tempus devolutum ad finem pervenerit, succedit quinquagesimus quasi quadragesimo nono anno, in quo erit resurrectio, unde subdit: Et clangens buccina mense septimo, etc. Unde Apostolus: In tuba Dei descendent de caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent incorrupti Thes. 4.. Oportet enim suscitantem præcedere tubam: ideo in quadragesimo et nono anno, in quo communis est consummatio, tuba canere præcepit.

³⁷³ + **25.9 Mense septimo**. Quia quasi septimo mense ætatis mundi Christus venit; primus mensis, qui in paradiso fuit; secundus usque ad diluvium; tertius usque ad Abraham; quartus usque quo descensus est in Ægyptum; quintus usque ad transmirationem, sextus usque ad adventum Christi; septimus ipse adventus.

³⁷⁴ + **25.10 Sanctificabisque annum**. Quasi in sanctimonia exspectetur et cogitetur, pacem

quia jubilæus est, et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiæ non colligetis, ¹² ob sanctificationem jubilæi: sed statim oblata comedetis. ¹³ Anno jubilæi, rediet omnes ad possessiones suas. ¹⁴ Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilæi emes ab eo, ³⁷⁵ ¹⁵ et juxta supputationem frugum vendet tibi. ¹⁶ Quanto plures anni remanserint post jubilæum, tanto crescet et pretium: et quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris et emptio constabit: tempus enim frugum vendet tibi. ³⁷⁶ ¹⁷ Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester. ¹⁸ Facite præcepta mea, et judicia custodite, et implete ea: ut habitare possitis in terra absque ullo pavore, ³⁷⁷ ¹⁹ et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes. ²⁰ Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras? ²¹ dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet fructus trium annorum: ³⁷⁸ ²² seretisque anno octavo, et comedetis veteres fruges usque ad nonum annum: donec nova nascantur, edetis vetera. ²³ Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos advenæ et coloni mei estis: ³⁷⁹ ²⁴ unde cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur. ²⁵ Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, et voluerit propinquus ejus, potest redimere quod ille

---

enim debemus sequi et sanctimoniam Hebr. 12., sine qua nemo videbit Deum. Unusquisque Patriarcharum et prophetarum est quædam familia hospitalis, cui præest Abraham. Est et alia castitatis, cui præest Joseph. Est et alia mansuetudinis, cui præest Moyses Gen. 18, XXXIX; Num. 12..

³⁷⁵ + **25.14 Quando vendes,** etc. Quisque vendere potest vel emere. Unde Paulus: Omnia vestra sumus sicut et vos nostra I Cor. 3.. Hoc secundum litteram moraliter informat, ut in contractibus proximis compatiamur, ne quis nimium molestus de pauperum necessitatibus negotietur, ne studeat possessiones aliorum acquirere, sed indigentibus commodare, et commodata paulatim de fructibus agrorum recipere. Juxta numerum ISICH.. Id est secundum virtutem cujusque. Anni enim ætatem significant, in qua manifestatur quid possit quisque secundum corpus.

³⁷⁶ + **25.16 Quanto plures** ID.. Id est, si potest multum operari, multum fructum exigit; si multum non potest, parum rependet; feret enim hic trigesimum, iste sexagesimum, ille centesimum fructum Matth. 13..

³⁷⁷ + **25.18 Facite præcepta.** Ne quis audita moderatione vendendi et emendi segnior fieret, et condescensio ipsa noceret, caute adjungit: Facite præcepta, etc. Neminem siquidem vult vacare, sed secundum virtutem fructificare. Virtutem quoque conscientia cujusque examinat. Et judicia, etc. ID. Non corrumpentes intentionem vel operationem eorum; velut si quis eleemosynam tribuit, non alii noceat ut alii prosit: præceptum enim quod eleemosynam fieri jussit, justam esse voluit. Quod si dixeritis, etc. ID. Quia per duos annos terram vacare præceperat, ne conturbarentur tanquam solliciti quid comederent aut quid biberent, ait: Dabo benedictionem meam, etc. Matth. 6.. Et notandum quia cum Christus dicat: Nolite cogitare de crastino, lex jubet ne cogitent de tribus annis.

³⁷⁸ + **25.21 Dabo benedictionem.** ID. Christum. Unde benediximus vobis in nomine Domini, id est, Christo, qui est nomen Patris. Qui Patrem nobis nominavit, et manifestavit; hic in sexto anno venit, id est, in perfectione, quam significat senarius; et ut hominem reformaret, quem formaverat die sexto, quod ibi sextus dies, hic sextus annus dicitur, quia inter formationem nostram et reformationem multa tempora defluerunt.

³⁷⁹ + **25.23 Terra quoque.** AUG., Quæst. 90 in Lev. Alii codices habent, etc., usque ad quisquis habet, uti debet.

vendiderat. ³⁸⁰ ²⁶ Sin autem non habuerit proximum, et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire, ²⁷ computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: et quod reliquum est, reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam. ²⁸ Quod si non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum jubilæum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum et ad possessorem pristinum. ³⁸¹ ²⁹ Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus. ³⁸² ³⁰ Si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, et posterius ejus in perpetuum, et redimi non poterit, etiam in jubilæo. ³¹ Sin autem in villa domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur: si ante redempta non fuerit, in jubilæo revertetur ad dominum. ³⁸³ ³² Ædes Levitarum quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi: ³⁸⁴ ³³ si redemptæ non fuerint, in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israël. ³⁴ Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est. ³⁸⁵ ³⁵ Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum, ³⁸⁶ ³⁶ ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti: time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te. ³⁷ Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. ³⁸ Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram Chanaan, et essem vester Deus. ³⁹ Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, ³⁸⁷ ⁴⁰ sed quasi mercenarius et colonus erit: usque ad annum

³⁸⁰ + **25.25 Si attenuatus.** ISICH. Quæ sit nostra substantia, etc., usque ad docet quomodo restituat. Potest redimere. ISICH. Secundum illud, etc., usque ad ut quodammodo communis sit.

³⁸¹ + **25.28 Usque ad annum.** Annus, quia omnes horas in se habet, et dies et menses, et circuitus omnes, perfectionem significat. Peccatum aut perfectum et diuturnum non nisi perfecta pœnitentia emendatur, in qua jejunium, oratio, cilicium, eleemosyna, et lacrymæ peraguntur: per hæc enim plena remissio acquiritur.

³⁸² + **25.29 Qui vendiderit domum.** ID. Non exprimitur venditor, nec proximus, nec propinquus dicitur. Non enim unus est, sed totus populus: nec de cognatione Judæorum, sed Sodomæ et Gomorrhæ. Qui vendiderit domum, etc. In superiori capitulo spirituales cujusque conversationem exposuit, hic generaliter de synagoga vel Ecclesia tractare intendit, quia Ecclesia gentium libertatem accipit, synagoga in perpetuum servit, exceptis Levitis, id est apostolis, et qui adhærent eis. ORIG., hom. 15 in Lev. Qui vendiderit domum, etc. De Jacob scriptum est, etc., usque ad semper pœnitentiam recipiunt, et semper redimuntur.

³⁸³ + **25.31 Agrorum jure.** ISICH. Quia in Evangelio proximi sunt, non legi. Ideo semper possunt redimi, et ex quo Christus venit usque ad secundum adventum per partes redimuntur. LXX: Ad agrum terræ æstimabuntur, de quo scilicet dicitur: Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, id est Evangelio, in quo thesaurus est mysterium Christi.

³⁸⁴ + **25.32 Ædes Levitarum.** ORIG., hom. 15 in Lev. Si sacerdotalis fuerit domus vel Levitica, etc., usque ad satisfactionem scilicet desiderii.

³⁸⁵ + **25.34 Suburbana.** ISICH. Alii agri, id est conversationes virtutum, et doctrinæ. Hæ separatæ sunt a civitatibus eorum quæ per ipsos consistunt, et salvantur, et non venduntur, quia gratis accipiuntur, gratis dantur.

³⁸⁶ + **25.35 Si attenuatus fuerit.** ID. Mirare legislatoris sapientiam et pietatem; in humilibus enim sublimia exponit, secundum litteram vero dat regulam pietatis. Qui eduxi. Quasi dicat: Sicut de dominio Ægyptiorum vos liberavi, et abjectis peccatoribus in terram Chananæorum jam mandatam induxi, ita nolo vos sub dominio peccatorum teneri, neque peccatorum societatem amplecti, sed cum pœnitere voluerint, et cohabitatione et facultatis largitione sustentetis.

³⁸⁷ + **25.39 Si paupertate.** Multa pietate littera plena est, sed spiritualis intellectus plenior.

jubilæum operabitur apud te, ³⁸⁸ ⁴¹ et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem, ad possessionem patrum suorum. ⁴² Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Ægypti: non veneant conditione servorum: ⁴³ ne affligas eum per potentiam, sed metuito Deum tuum. ³⁸⁹ ⁴⁴ Servus et ancilla sint vobis de nationibus quæ in circuitu vestro sunt: ³⁹⁰ ⁴⁵ et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos: ³⁹¹ ⁴⁶ et hæreditario jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum: fratres autem vestros filios Israëli ne opprimatis per potentiam. ³⁹² ⁴⁷ Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus: ³⁹³ ⁴⁸ post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum, ⁴⁹ et patruus, et patruelis, et consanguineus, et affinis. Sin autem et ipse potuerit, redimet se, ³⁹⁴ ⁵⁰ supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis suæ usque ad annum jubilæum: et pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum, et rationem mercenarii supputata. ³⁹⁵ ⁵¹ Si plures fuerint anni qui remanent usque ad jubilæum, secundum hos reddet et pretium: ³⁹⁶ ⁵² si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, et reddet emptori quod reliquum est annorum, ⁵³ quibus ante

³⁸⁸ + **25.40 Sed quasi mercenarius.** Uterque subditus est, sed tamen hic liber est: sic qui per vos conversus est, subjectus quidem est, sed dignitate gratiæ divinæ frater est.

³⁸⁹ + **25.43 Ne affligas,** etc., quia in quo judicas, judicaberis: et eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis Matth. 17..

³⁹⁰ + **25.44 Servus et ancilla.** ISICH. Ostendit quid distet inter eos, quos ex infidelibus Deo salvamus, quosque jam fideles, et nobis similes vocationis et conversationis dignitate pro tempore virtutibus attenuatos corrigimus: hi enim usque ad jubilæum apud nos operantur, illi autem servi sunt perpetui.

³⁹¹ + **25.45 Qui ex his.** ISICH. Judæorum cognati hæretici, qui eadem nobiscum prædicant mysteria, quasi sint in terra nostra: sed non recte et perfecte credunt. Hos habebitis. ID. Quos de gentibus aut de Judæis aut de hæreticis convertimus, quasi servos et ancillas in perpetuum acquirimus: quia pro eis doctrinæ pecuniam expendimus, et filiis nostris, id est discipulis docendos tradere possumus, sicut Paulus Tito Cretenses, Timotheo Ephesios docendos commisit.

³⁹² + **25.46 Fratres autem.** Quasi non eadem dignitate apud vos erunt, quos de impiis convertistis, et quos lapsos reparastis.

³⁹³ + **25.47 Si invaluerit.** ID. Id est, si noviter fidei vestræ conjunctus, Gentilis, vel Judæus, vel hæreticus, virtutibus claruerit, ut possit arguere et exhortari. Si invaluerit, etc. Secundum litteram quantum diligit libertatem ostendit. Ideo enim Israëlitam alienis non permittit servire, sed præcipit redimi. Qui voluerit. Turpe est hominem in fide ab infantia nutritum, talium subire magisterium, qui repente magistri facti sunt, unde Hieronymus: Heri in foro, hodie in altari; heri socius histrionum, hodie consecrator virginum.

³⁹⁴ + **25.49 Patruus,** etc. ID. Patruus sunt, qui nos in fide genuerunt, fratres eorum consimiles prædicatores, filii fratrum discipuli consimilium. Consanguineus. ID. Qui remotior patruo vel patrueli, sed propinquior affini. Qui enim suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem abnegavit I Tim. 5.. Affinis. ID. In cognatione fidei incarnationis Christi, qui de carne ejus et ossibus sumus. Sin autem. ID. Pro libertate nostra et gloria Spiritus sanctus agit, et quemcunque servum peccati virtutibus redimi præcipit. Et ipse. ID. Qui pauper factus est in peccato, cum prius virtute et doctrina dives esset, recte seipsum liberat dum exhortando, consulendo ad virtutem revocat.

³⁹⁵ + **25.50 Supputatis.** ID. Id est tractando apud se qua virtute, etc., usque ad ideo Dominus ait illi: Hodie salus huic domui facta est.

³⁹⁶ + **25.51 Reddet.** ID. Secundum ea quæ peccavit, oportet pretium reddere. Quod gula peccavit, jejunium corrigat; quod garrulitas admisit, silentium deleat, et similiter contrariis curantur contraria.

servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.
⁵⁴ Quod si per hæc redimi non potuerit, anno jubilæo egredietur cum liberis suis. ⁵⁵ Mei enim sunt servi filii Israël, quos eduxi de terra Ægypti.

26 Ego Dominus Deus vester: non facietis vobis idolum, et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester. ³⁹⁷ ² Custodite sabbata mea, et pavete ad sanctuarium meum. Ego Dominus. ³⁹⁸ ³ Si in præceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, ³⁹⁹ ⁴ et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur. ⁴⁰⁰ ⁵ Apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem: et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. ⁴⁰¹ ⁶ Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias, et gladius non transibit terminos vestros. ⁴⁰² ⁷ Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. ⁴⁰³ ⁸ Persequentur quinque de vestris centum alienos, et

³⁹⁷ + **26.1 Non facietis.** Cultum idolorum tam visibilium quam invisibilium prohibet. Sculptile. ISICH. In ædificiis domorum et possessionibus agrorum aliquam vestri memoriam sculperent cupientes. Nec insignem. ID. Cumulum auri et argenti aut pretiosorum lapidum in quibus seducuntur avari, sic ut Gentiles in idolis.

³⁹⁸ + **26.2 Custodite.** ISICH. Ab omni malo abstinendo, et omni bono vacando: hoc est enim verum sabbatum.

³⁹⁹ + **26.3 Si in præceptis** Quid fieri, quid vitari deberet, prædixit. In fine quæ observantibus præmia, quæ prævaricantibus supplicia debeantur enumerat. Si in præceptis. ID. Hæc ad litteram stare non possunt, etc., usque ad quæ in hoc capite significantur. ORIG., hom. 16 in Lev. Si lex carnalis est, etc., usque ad, Joannes venit in spiritu et in virtute Eliæ. Mandata mea. Quale est illud: Qui sabbatum non custodit ab omni synagoga lapidetur, et hujusmodi. Dabo vobis pluvias, etc. Et dabo, et superfluum est, consuetudine locutionis nostræ, sed more scripturarum additum. Temporibus. ORIG. Tempore opportuno, non ebrio, non in aliis occupato: prudenter ergo conjiciat doctor cui ministret pluviam, et tritici mensuram, et cui debet lac dare, non det escam

⁴⁰⁰ + **26.4 Terra gignet.** LXX: Ligna campi dabunt fructum suum. ID. Motus animæ, qui altiores sunt motibus terræ, id est, carnis nostræ, quorum fructus sunt charitas, justitia, mansuetudo et similia. Pomis arbores. ORIG. Non potest arbor, etc., usque ad de qua dicitur: Lignum vitæ est his qui apprehenderunt eam.

⁴⁰¹ + **26.5 Apprehendet messium tritura.** ORIG. Anima quæ germinat ex verbo Dei, etc., usque ad cum conservis in tempore dispensandum remaneat. Apprehendet. Panis enim cor hominis confirmat, vinum lætificat Psal. 103.. Quæ de continentia, de observantiis et de custodiis mandatorum dicuntur, frumentum videntur, ex quo conficitur panis qui corda confortat. Ea vero quæ ad scientiam pertinent et occultorum exploratione lætificant mentem, vino et vindemiæ comparantur. Cor enim lætatur cum obscura [occulta] explanantur. Vindemiam. Fructum animæ. Vindemia enim arbor est. Hæc autem simul habere, id est corpore et anima fructificare, magnæ benedictionis est. ISICH. Congregans enim anima virtutes suas mox desiderat alias. Unde: Quæ retro sunt obliviscens, ad priora me extendo Philip. 3.. Vindemia. ORIG. Quasi dicamus, etc., usque ad ut de spiritu metamus vitam æternam. Panem vestrum. Scilicet qui de cælo descendit, et dat vitam mundo; non qui plus abundat malis quam bonis. Absque pavore. Si corpus stabile fuerit, et anima fructificaverit, securi erimus in terra nostra, quia caro non concupiscet adversus spiritum Galat. 4..

⁴⁰² + **26.6 Et gladius non.** ISICH. Quia pax erit in finibus vestris; modo ex concupiscentiis sunt bella et lites.

⁴⁰³ + **26.7 Inimicos.** ID. Occisi jejunio, oratione, et similibus; unde: Hoc genus non ejicitur nisi cum oratione et jejunio Matth. 17.. Corruent. LXX: In conspectu vestro morte vestra, scilicet mortificatis membris vestris, quæ sunt super terram, id est, fornicatione, immunditia, et hujusmodi

centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. ⁴⁰⁴ ⁹ Respiciam vos, et crescere faciam: multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. ⁴⁰⁵ ¹⁰ Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus projicietis. ⁴⁰⁶ ¹¹ Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea. ⁴⁰⁷ ¹² Ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis populus meus. ⁴⁰⁸ ¹³ Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne serviretis eis: et qui confregi catenas cervicumstrarum, ut incederetis erecti. ¹⁴ Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, ⁴⁰⁹ ¹⁵ si spreveritis leges meas, et judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum: ¹⁶ ego quoque hæc faciam vobis: visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. ⁴¹⁰ ¹⁷ Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subjiciemini his qui oderunt vos: fugietis, nemine persequente. ⁴¹¹ ¹⁸ Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, ⁴¹² ¹⁹ et conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum, et terram æneam. ⁴¹³ ²⁰ Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec

Col. 3..

⁴⁰⁴ + **26.8 Persequentur.** ORIG. Sicut quinarius sapientes indicat et insipientes, etc., usque ad ne credentes decipiant. ISICH. LXX, etc., usque ad persequi potest et vincere. Et centum. Qui non tantum subtilem scientiam, sed et vitam perfectam habent, qui spiritualiter deculpantur, et ideo centum dicuntur, scilicet qui centenos afferunt fructus.

⁴⁰⁵ + **26.9 Respiciam.** Cujus respectus, salus. Respexit Dominus Petrum, et flevit amare. Si sol segetem non respiciat, manet infructuosa. Segetem cordis nostri respicit Deus, et radii verbi sui nos illuminat, auget et multiplicat ut magni efficiamur; sicut magnus factus est Isaac, et magnus Moses, et magnus Joannes. Crescere. In operibus bonis, ut parva magna. Unde: Quod uni ex minimis meis fecistis, etc. Matth. 25. Multiplicabimini. Ut pauca fiant magna vel multa. Unde: Si quod est aliud mandatum in hoc verbo restauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum Rom. 13..

⁴⁰⁶ + **26.10 Comedetis.** ORIG. Vetus lex et prophetæ, etc., usque ad et induimus novum.

⁴⁰⁷ + **26.11 Ponam.** Si prædicta habemus, abjecto veteri homine innovatum est cor nostrum: Venit ad nos Deus et habitat in nobis Col. 3.. Non abjiciet, etc. ORIG. Audeo et dico quia anima Dei Christus est, sicut et verbum Dei sapientia Dei et virtus Dei I Cor. 1.. Tale est ergo ac si dicat: non abjiciet vos Filius meus. Anima. AUG., quæst. 93 in Lev. Animam suam Deus vocat, etc., usque ad qui dicunt animam non habuisse Jesum.

⁴⁰⁸ + **26.12 Ambulabo.** ISICH. Homo factus. Unde: Hic est Deus noster, et non reputabitur alius ad eum; post hæc in terra visus est, et cum hominibus conversatus est Baruc. 3..

⁴⁰⁹ + **26.14 Quod si.** ISICH. Obedientium bona præcedenti capitulo expressit: quæ autem sint prævaricatorum mala, præsentis capitulo ostendit, quorum quædam ad litteram Judæi passi sunt: omnia vero secundum spiritum.

⁴¹⁰ + **26.16 In egestate.** ID. Verbi Dei. Unde: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Joan. 6. Quia intellectum legis transgrediebantur, ut evangelicum testamentum irritum facerent, obscure loquebatur eis, ne intelligerent.

⁴¹¹ + **26.17 Fugietis, nemine.** ID. Quia gentiles non persequentur ad expellendum, sed festinantes salutem eorum, secundum illud: Sequor autem, si quomodo comprehendam Philip. 3.. Sin autem. ID. Hujusmodi distinctionibus frequenter utitur, etc., usque ad plenam et integram vindictam significat.

⁴¹² + **26.18 Addam correptionem.** LXX: Et apponam castigare vos septies, etc. Etiam hic superfluum est. Septies autem pro omni numero est accipiendum.

⁴¹³ + **26.19 Et conteram superbiam duritiæ vestræ.** Quia dicitis: Semen Abrahæ sumus, et

arbores poma præbebunt. ²¹ Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra: ²² immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ. ²³ Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi: ⁴¹⁴ ²⁴ ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra, ²⁵ inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium, ²⁶ postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus: et comedetis, et non saturabimini. ⁴¹⁵ ²⁷ Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me: ⁴¹⁶ ²⁸ et ego incedam adversus vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra: ²⁹ ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. ⁴¹⁷ ³⁰ Destruam excelsa vestra, et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abominabitur vos anima mea, ⁴¹⁸ ³¹ in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum. ⁴¹⁹ ³² Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. ³³ Vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestræ dirutæ. ³⁴ Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis ⁴²⁰ ³⁵ in terra hostili, sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. ³⁶ Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, ⁴²¹ ³⁷ et corruent singuli super fratres suos, quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere. ⁴²² ³⁸ Peribitis inter gentes, et hostilis vos terra

nemini servivimus unquam Joan. 3.: ideo gentibus servietis.

⁴¹⁴ + **26.23 Gladium,** spiritus, quod est verbum Dei, quod per prædicatores Judæos convincit, ne Vetus Testamentum habere cum Evangelio contradicant. In urbes mittam. Prophetas in quibus fideles munitiones et salutem inveniunt, inimici fugientes capiuntur, illic moriuntur apertis de Christo prophetis resistere non valentes.

⁴¹⁵ + **26.26 Ita ut decem,** etc. ISICH. Panem doctrinæ non habent, etc., usque ad ideo non satiantur qui his panibus nutriuntur.

⁴¹⁶ + **26.27 Sin autem,** etc. ID. Non solum legislator est Moyses, etc., usque ad et auctorem legis blasphemaverunt.

⁴¹⁷ + **26.29 Carnes filiorum.** Id est discipulos, quos vobis assumitis in filios, ad eandem doctrinam verbis validis, et animam corrumpentibus inducatis.

⁴¹⁸ + **26.30 Cadetis inter ruinas.** Cadit enim populus cum Pharisæis spiritualiter cadentibus, quos quasi idola admirabatur populus traditionibus eorum intentus.

⁴¹⁹ + **26.31 Urbes vestras.** Ad litteram vel libros prophetarum, in quibus sanctitatis fructum non inveniunt.

⁴²⁰ + **26.34 Tunc placebunt terræ sabbata,** id est requies, scilicet vobis feriantibus et a lege remotis, cum in lege et prophetis voluntatem vestram non inveniatis.

⁴²¹ + **26.36 Terrebit eos.** Sicut folium fructum, sic littera abscondit spiritum: aufer folium, accipe fructum. Sonitus folii volantis. Hyperbole: quia etiam levissima quæque formidabunt. Cadent nullo persequente. Non enim persequimur eos, sed sequimur ut revocemus.

⁴²² + **26.37 Corruent.** Disputantibus nobis cum eis, diversa proferunt testimonia alternatim:

consumet. ³⁹ Quod si et de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum et sua affligentur: ⁴⁰ donec confiteantur iniquitates suas, et majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. ⁴¹ Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis. ⁴²³ ⁴² Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, et Isaac, et Abraham. Terræ quoque memor ero: ⁴²⁴ ⁴³ quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abjecerint iudicia mea, et leges meas despexerint. ⁴⁴ Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abjeci eos, neque sic despexi ut consumerentur, et irritum facerent pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum, ⁴²⁵ ⁴⁵ et recordabor fœderis mei pristini, quando eduxi eos de terra Ægypti in conspectu gentium, ut essem Deus eorum. Ego Dominus. Hæc sunt iudicia atque præcepta et leges quas dedit Dominus inter se et filios Israël in monte Sinai per manum Moysi. ⁴²⁶

27 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israël, et dices ad eos: Homo qui votum fecerit, et sponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium. ⁴²⁷ ³ Si fuerit masculus a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii: ⁴ si mulier, triginta. ⁵ A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti siclos: femina, decem. ⁴²⁸ ⁶ Ab uno

sed alternis conturbabuntur verbis, alter alterum conturbat dum subvenire videtur.

⁴²³ + **26.41 incircumcisa mens eorum.** Quia incircumcisi corde, vitiorum poliuti præputio, non enim quæ in carne est circumcisio Rom. 2.. Tunc orabunt pro impietatibus suis. LXX: Peccata sua placita habebunt, pœnas scilicet quas pro peccatis patientur.

⁴²⁴ + **26.42 Quod pepigi cum Jacob.** ISICH. Nota quod temporis et generis ordinem mutavit, etc., usque ad conjunguntur vero tanquam cognata et convenientia. Terræ quoque memor ero. ISICH. Scripturæ scilicet, quam mandabo ejectionis Judæis, qui eam prævaricati sunt vel prævaricabantur, et prave interpretabantur.

⁴²⁵ + **26.44 Attamen etiam cum essent in terra hostili.** Bene in fine capituli blanditur, et quos minis terruerat promissis consolatur. Non penitus. Cæcitas ex parte contingit in Israël, donec plenitudo gentium subintraret; et cætera I Tim. 2.. Nec sic despexi. Qui salutem omnium volo: ideo post tantas iniquitates, etiam Judæorum reliquias salvo.

⁴²⁶ + **26.45 Hæc sunt.** ISICH. Usque ad certum tempus, etc., usque ad non solvendo, sed implendo. In monte Sinai. Non in Sion. Unde: Videbitur Deus deorum in Sion Psal. 83.. Et alibi-Ex Sion species decoris ejus. Deus manifeste veniet Psal. 49.. Et in Malachia: Subito veniet ad templum suum dominator quem vos quæritis Malac. 3..

⁴²⁷ + **27.2 Homo qui.** ISICH. Plena sunt hæc verba prudentia: quæ oporteat agi, vel minime, superius præcepit; nunc vel ex toto, vel ex parte agentium dignitatem exponit, quid perfecta vita, quid mediocris, quid incipiens cognitionis Dei habeat differentias quoque ætatum describit. Animam. ISICH. Aquila et Theodotio, admirabile. Symmachus, si se separaverit. LXX: honorem animæ suæ. A vigesimo. ID. Quando pubes, fortis, etc., usque ad de qua dicitur: Estote perfecti sicut et Pater vester perfectus est Matth. 5.. Siclos. ISICH. Vel didrachmas, sexagenarium fructum, etc., usque ad unde: Vidua eligatur non minus sexaginta annorum I Tim. 5..

⁴²⁸ + **27.5 A quinto.** ID. Qui sensatus est, et proficere incœpit, sed conversatione jejunii non potest ornari. Usque. ID. Qui proficere cœpit sensibus quinque: proventus enim hic est ad virtutem, et perfectionem. Viginti enim annorum fortes sunt atque valentes. Masculus dabit viginti siclos. ID. Vel didrachmas, id est quadraginta drachmas; id est obolos quadringentos. Quadragenarius

mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina, decem. ⁷ Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim siclos: femina, decem. ⁴²⁹ ⁸ Si pauper fuerit, et æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: et quantum ille æstimaverit, et viderit eum posse reddere, tantum dabit. ⁴³⁰ ⁹ Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit, ⁴³¹ ¹⁰ et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec pejus bono: quod si mutaverit, et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino. ⁴³² ¹¹ Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem: ⁴³³ ¹² qui iudicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium. ¹³ Quod si dare voluerit is qui offert, addet supra æstimationem quintam partem. ⁴³⁴ ¹⁴ Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et juxta pretium, quod ab eo fuerit constitutum, venundabitur: ⁴³⁵ ¹⁵ sin autem ille qui

vero jejunii et orationum proventum significat. Tot enim diebus jejunavit Moses Exod. 34., et Elias III Reg. 19., et ipse Christus, et post a diabolo est tentatus Matth. 4..

⁴²⁹ + **27.7 Femina decem.** ID. Vel didrachmas, id est viginti drachmas vel ducentos obolos, custodiam scilicet decem mandatorum, quæ duplicantur secundum litteram et spiritum, in quibus non est præceptum jejunium, quia provector decet necdum perfectos. Ab uno. Unius mensis est, qui nunc in fide genitus est, quibus dicitur: Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo, lac concupiscite, etc. I Petr. 2.. Quinque. Vel didrachmæ, scilicet ut masculus duplices sensus sensus habeat, et quæ sensibilibus audit, intelligibiliter suscipiat. Sic enim ad perfectionem ducitur, propter quod centum obolorum est pretium ejus: centenarius autem perfectus est. Pro femina. ID. Pro femina tres didrachmæ, etc., usque ad quasi jam participes evangelicæ conversationis. Sexagenarius. Qui excellentiam conversationis promisit, sicut virginitatem, vel mundi abrenuntiationem, sed infirmatus est. Dabit quindecim. Vel didrachmas, quæ sunt triginta drachmæ. Tres enim fructus bona terra reddidit Matth. 13.: centenarium, id est virginem esse vel mundo abrenuntiare; sexagenarium, scilicet continentiam; tricenarium, id est casti conjugii conversationem.

⁴³⁰ + **27.8 Si pauper.** Qui multum peccavit, ideo interpretatus est Aquila, si excessit. Stabit. Si enim quemlibet nobis subditum Dei servitio obtulerimus, in ministerium nostrum recipere non debemus, promittentes pro eo vel meliorem, vel minus bonum. Quantum ille æstimaverit. Id est quantum viderit eum posse satisfactionis imponet: sed si locuples est, ut distribuat pecuniam, si sanus jejunet, oret, laboret.

⁴³¹ + **27.9 Animal.** Quia differentias oblationum quæ ex nobis ipsis sunt et gradus exposuit: jam eorum quæ nobis tanquam pecora subditi sunt, quando sit oblatio sancta exponit. Sanctum erit. Secundum legem immaculatum et mundum: veluti si filium, discipulum, servum, vel quemlibet nobis subditum Deo obtulerimus.

⁴³² + **27.10 Quod.** Ut sit duplex oblatio, et inimicus erubescat, qui oblationem mutare suggerebat.

⁴³³ + **27.11 Animal immundum.** ISICH. Quæ non simul, etc., usque ad ut possit Domino offerri. Sciendum est quod aliud est sanctificari, aliud est sanctum esse, aliud Deo offerri, aliud Dei esse. Quod enim sanctificatur et offertur sanctum incipit esse, quod non erat, et paulatim augmentatur. Quod sanctum est et Dei est, non eget augmento, quia perfectum est. Bonum est ergo aliorum doctrina et auxilio sanctificari, sed melius est talem esse, qui seipsum, et alios possit sanctificare, quod paucorum est. Sanctificat ergo domum Domino, qui familiam suam, et cognationem tam sensibilem quam intelligibilem pure, et sancte vult conversari, ut sit Ecclesia Dei. Si autem per se non est idoneus hoc facere, sacerdos debet considerare utrum bona an mala sit. Ex diversis enim constat personis, et secundum quod possunt, debet injungere eis.

⁴³⁴ + **27.13 Quintam partem.** Mentem, scilicet, quæ regit quinque sensus, sine qua virgines fatuæ ad nuptias non suscipiuntur Matth. 25..

⁴³⁵ + **27.14 Homo si voverit.** ISICH. In sequentibus dicit: Omne quod Domino consecratur, sive homo, sive animal, sive ager, redimi non poterit; hic autem domum et agrum redimi præcipit. Sed forsitan hoc secundum diversas intentiones offerentium decernit, tanquam ibi non habeat vol-

voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, et habebit domum. ⁴³⁶ 16 Quod si agrum possessionis suæ voverit, et consecraverit Domino, juxta mensuram sementis æstimabitur pretium: si triginta modiis hordei seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti. ⁴³⁷ 17 Si statim ab anno incipientis jubilæi voverit agrum, quanto valere potest, tanto æstimabitur. ⁴³⁸ 18 Sin autem post aliquantum temporis, supputabit sacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad jubilæum, et detrahetur ex pretio. ¹⁹ Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, et possidebit eum. ⁴³⁹ 20 Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit. ⁴⁴⁰ 21 Quia cum jubilæi venerit dies, sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum. ²² Si ager emptus est, et non de possessione majorum sanctificatus fuerit Domino, ⁴⁴¹ 23 supputabit sacerdos juxta annorum numerum usque ad jubilæum, pretium: et dabit ille qui voverat eum, Domino. ⁴⁴² 24 In jubilæo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, et habuerat in sorte possessionis suæ. ⁴⁴³ 25 Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. ⁴⁴⁴ 26

untatem ulterius habendi, quod penitus consecravit.

⁴³⁶ + **27.15 Sin autem ille,** etc. ISICH. Redimere, est per doctrinam et formulam vitæ familiam liberare, et quidquid sanctimoniam obviat diluere. Adjicit vero admonitioni et ædificationi sacerdotis intelligentiam, et frequentem commemorationem.

⁴³⁷ + **27.16 Quod si agrum.** Id est, Scripturam divinam, cujus vitis Christus, Pater agricola Joan. 14.. In hoc absconditur thesaurus, id est, salutaris prædicatio: in hoc diversa est cujusque possessio, modus scilicet sciendi, quem sibi quisque obtinere potuit. Si triginta modiis, etc. ID. In triginta modiis hordei Vetus Testamentum. In quinquaginta siclis vel didrachmis juxta LXX spirituales et perfectam doctrinam intellige. Sed quando hæc regula, vel perfecte danda, vel minuenda sit, per sequentia intellige: Si statim ab anno incipientis jubilæi, etc.

⁴³⁸ + **27.17 Si statim ab anno.** ID. Id est, si gratiæ viam, etc., usque ad offerens sacerdoti, ab ipso possidebitur.

⁴³⁹ + **27.19 Addet quintam partem.** Doctrinæ sacerdotis proprium intellectum: doctrina enim et instructione sacerdotis prius gubernatur, sed postea proficere, et intellectum nostrum adjicere debemus.

⁴⁴⁰ + **27.20 Sin autem,** etc. ID. Ille consecrat agrum et redimit agrum, etc., usque ad ejus enim lucrum est qui continue gubernat.

⁴⁴¹ + **27.22 Et non de possessione.** Quia neque de custodia majorum suorum, neque ipsius emptoris fuerat

⁴⁴² + **27.23 Supputabit sacerdos.** Recte sacerdos cum eo qui fratrem ad pœnitentiam monuit, veram redemptionem supputat, qualiter scilicet pœnitere debeat. Ille enim districte ejus actionem et conversationem novit, qui correxit: hic autem ut sacerdos perfectam redemptionem. Juxta annorum numerum. Ex his scilicet quæ de pœnitentia prædicat Scriptura: ipsa enim æstimatio est jubilæi vel remissionis. Et dabit ille qui voverat eum Domino. Non dicit dabunt, sed dabit. Etsi enim communi consilio sacerdotis et ejus qui ad pœnitentiam monuit, æstimationis definitio datur, ille tamen offeret eum qui ad pœnitendum excitavit: huic enim obediet, qui et ipse pœnitenti obligatur, ut quod cœpit perficiat.

⁴⁴³ + **27.24 In jubilæo autem revertetur ad priorem Dominum,** etc. Quia non statim, cum pœnitentia datur, vel definitur, penitus mundatur, sed ea peracta; ideo recte ait: In jubilæo autem, etc., peracta enim pœnitentia et remissione suscepta, conversationis suæ agrum suscipiet.

⁴⁴⁴ + **27.25 Omnis æstimatio siclo sanctuarii pondera.** Ut omnis definitio sanctis fiat ponderibus, id est de sacra Scriptura venientibus, exteriora enim pondera, ut philosophorum, vel hæreticorum, quibus veritates et perfectiones hominum pensant, nec sancta, nec justa sunt. Siclus viginti. Id est decem mandata secundum litteram et secundum spiritum intellecta. Quicunque

